

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
« ԿԱՊԱՆԻ ՃԱՆԱՊԱՐՀՆԵՐԻ ՇԱՀԱԳՈՐԾՄԱՆ ԵՎ ՇԻՆԱՐԱՐԱԿԱՆ »
ՍԱՀՄԱՆԱՓՈՒԿ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅԱՄԲ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԱՐԶԻ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ԱՎԱԶԱԿՈՂՃԱՅԻՆ ԽԱՌՆՈՒՐԴԻ
ԵՐԵՎԱԿՄԱՆ ՏԱՐԱԾՔՈՒՄ ՕԳՏԱԿԱՐ ՀԱՆԱԾՈՅԻ
ԵՐԿՐԱԲԱՆԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ
ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՎՐԱ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅԱՆ
ՆԱԽՆԱԿԱՆ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՀԱՅՏ

Տնօրեն՝

Ա. ԿԱՐԱՊԵՏՅԱՆ

Կապան 2023

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

	Էջ
ՕԳՏԱԳՈՐԾՎՈՂ ՍԱՀՄԱՆՈՒՄՆԵՐ ԵՎ ՏԵՐՄԻՆՆԵՐ	3
1. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	6
Նախատեսվող գործունեության անվանումը և նպատակը	6
Նախատեսվող գործունեության բնութագիրը	8
Նախագծման նորմատիվ-իրավական հենքը	15
2. ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ	19
Գտնվելու վայրը	19
Ռեյիեֆ, երկրաձևաբանություն, սեյսմիկ բնութագիր	22
Շրջանի կլիման	27
Մթնոլորտային օդ	30
Ջրային ռեսուրսներ	31
Հողեր	35
Բուսական և կենդանական աշխարհ	37
Վտանգված էկոհամակարգեր, բնության հատուկ պահպանվող տարածքներ	43
3. ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐ	48
Ենթակառուցվածքներ	48
Հողերի տնտեսական յուրացման բնութագիր	53
Պատմության, մշակութային հուշարձաններ	60
4. ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ԲԱՂԱԴՐԻՉՆԵՐԻ ՎՐԱ ՀՆԱՐԱՎՈՐ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ	62
5. ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՎՐԱ ՎՆԱՍԱԿԱՐ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՆՎԱԶԵՑՄԱՆՆ ՈՒՂՂՎԱԾ ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ	67
6. ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐ	71
7. ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԻՐԱՎԻՃԱԿՆԵՐ	73
6. ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ՄՇՏԱԴԻՏԱՐԿՄԱՆ (ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ) ՊԼԱՆ	75
Օգտագործված գրականության ցանկ	78
Հավելված 1. Իրադրային հատակագիծ	79

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎՈՂ ՍԱՀՄԱՆՈՒՄՆԵՐ ԵՎ ՏԵՐՄԻՆՆԵՐ

Ընդերք՝ հողածածկույթից ներքև, իսկ դրա բացակայության դեպքում՝ երկրի մակերևույթից, ջրավազանների կամ ջրհոսքերի հատակից ներքև՝ ըստ խորության տեղադրված երկրակեղևի մաս, որը մատչելի է ընդերքօգտագործման համար.

Ընդերքօգտագործում՝ երկրաբանական ուսումնասիրությունների, օգտակար հանածոների արդյունահանման նպատակներով ընդերքի օգտագործում կամ ընդերքօգտագործման թափոնների վերամշակում.

Երկրաբանական ուսումնասիրություններ՝ ընդերքի երկրաբանական աշխատանքների համալիր, որի նպատակն է ուսումնասիրել երկրակեղևի կառուցվածքը, ապարների առաջացման պայմանները, արտածին երկրաբանական պրոցեսները, հրաբխային գործունեությունը, ինչպես նաև հայտնաբերել ու գնահատել կամ վերագնահատել օգտակար հանածոների պաշարները.

Օգտակար հանածոյի արդյունահանման թույլտվություն՝ թույլտվություն, որն իրավունք է տալիս ընդերքի որոշակի տեղամասում իրականացնելու օգտակար հանածոների արդյունահանման և (կամ) ընդերքօգտագործման թափոնների վերամշակման աշխատանքներ.

Ընդերքի տեղամաս՝ որոշակի աշխարհագրական սահմանանշում պարունակող ընդերքի մաս, որում պետք է իրականացվեն ընդերքօգտագործման աշխատանքներ.

Օգտակար հանածո՝ ընդերքում պարփակված պինդ հանքային գոյացումներ, հեղուկ կամ գազային բաղադրամասեր, այդ թվում՝ ստորերկրյա ջրեր (քաղցրահամ և հանքային) և երկրաջերմային էներգիա, ջրավազանների, ջրհոսքերի հատակային նստվածքներ, որոնց քիմիական կազմը և ֆիզիկական հատկանիշները թույլ են տալիս դրանք օգտագործել ուղղակիորեն կամ վերամշակումից հետո.

Օգտակար հանածոյի պաշարներ՝ օգտակար հանածոյի կուտակումներ, որոնց ծավալը, քանակը, որակը և տարածքային դիրքն ու ձևը որոշված են.

Հանքավայր՝ ընդերքի մաս, որը պարունակում է օգտակար հանածոյի պաշարներ (այդ թվում՝ կանխատեսումային), որոնք ստացել են երկրաբանատնտեսագիտական գնահատական.

Ընդերքօգտագործման իրավունք՝ համապատասխան ընդերքօգտագործման համաձայնությունով կամ թույլտվությունով, ծրագրով կամ նախագծով,

ընդերքօգտագործման պայմանագրով, լեռնահատկացման ակտով հավաստվո՞ղ՝
ընդերքի որոշակի տեղամասի երկրաբանական ուսումնասիրության կամ օգտակար
հանածոների արդյունահանման բացառիկ իրավունքներ.

Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության նախնական գնահատական՝
երկրաբանական ուսումնասիրությունների և օգտակար հանածոների
արդյունահանման ընթացքում շրջակա միջավայրի վրա հնարավոր բացասական
ազդեցությունների բացահայտում և գնահատում

Բնապահպանական կառավարման պլան՝ ընդերքօգտագործման հետևանքով
բնապահպանական կորուստների նվազեցման, անվերադարձ ազդեցության
կանխարգելման նպատակով պլանավորվող միջոցառումներ և դրանց
իրականացման մշտադիտարկման ցուցիչներ, որոնք հստակ են և չափելի՝ որոշակի
ժամանակի ընթացքում

Բույսերի Կարմիր գիրք՝ միջազգային պահանջները բավարարող համահավաք
փաստաթուղթ, որում գրանցվում են տեղեկություններ հազվագյուտ, անհետացման
եզրին գտնվող բույսերի և համակեցությունների կարգավիճակի, աշխարհագրական
տարածվածության, էկոլոգիական պայմանների, կենսաբանական
առանձնահատկությունների, ներկա վիճակի և պահպանման միջոցառումների
մասին

Կենդանիների Կարմիր գիրք՝ միջազգային պահանջները բավարարող համահավաք
փաստաթուղթ է, որում գրանցվում են տեղեկություններ հազվագյուտ, անհետացման
եզրին գտնվող կենդանիների կարգավիճակի, աշխարհագրական տարածվածության,
էկոլոգիական պայմանների, կենսաբանական առանձնահատկությունների ներկա
վիճակի և պահպանման միջոցառումների մասին

Հող՝ երկրի մակերևույթում բիոտիկ, աբիոտիկ և մարդածին գործոնների երկարատև
ազդեցության արդյունքում առաջացած ինքնուրույն բնագիտապատմական
հանքաօրգանական բնական մարմին՝ կազմված կոշտ հանքային և օրգանական
մասնիկներից, ջրից ու օդից և ունի բույսերի աճի ու զարգացման համար
համապատասխան պայմաններ ստեղծող յուրահատուկ գենետիկամորֆոլոգիական
հատկանիշներ ու հատկություններ

Հողի բերրի շերտ՝ հողային ծածկույթի վերին շերտի բուսահող, որն օգտագործվում է
հողերի բարելավման, կանաչապատման, ռեկուլտիվացման նպատակներով

Խախտված հողեր՝ առաջնային տնտեսական արժեքը կորցրած և շրջակա միջավայրի վրա բացասական ներգործության աղբյուր հանդիսացող հողեր

Ռեկուլտիվացում՝ խախտված հողերի վերականգնմանն ուղղված (օգտագործման համար պիտանի վիճակի բերելու) միջոցառումների համալիր, որը կատարվում է 2 փուլով՝ տեխնիկական և կենսաբանական

Ազդակիր համայնք՝ շրջակա միջավայրի վրա հիմնադրությամբ փաստաթղթի կամ նախատեսվող գործունեության հնարավոր ազդեցության ենթակա համայնքի (համայնքների) բնակչություն՝ ֆիզիկական և (կամ) իրավաբանական անձինք

Ընդերքօգտագործման հետևանքով բնապահպանական կորուստների նվազեցման, անվերադարձ ազդեցության կանխարգելման նպատակով մշտադիտարկումներ՝ ընդերքի երկրաբանական ուսումնասիրության և օգտակար հանածոների արդյունահանման աշխատանքային ծրագրերին զուգընթաց՝ երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքների ծրագրով, օգտակար հանածոների արդյունահանման աշխատանքային նախագծով, շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության նախնական գնահատման հայտով և ազդեցության գնահատման հաշվետվությամբ ամրագրված ցուցանիշների հիման վրա իրականացվող մշտադիտարկումներ

1. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

▪ *Նախատեսվող գործունեության անվանումը և նպատակը*

ՀՀ Սյունիքի մարզի Սյունիքի ավազակոպճային խառնուրդի երևակման տարածքում նախատեսվում է իրականացնել երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքներ:

Սյունիքի երևակման հարակից շրջանում ներկայումս շահագործվում են Ողջիի ԱԿԽ հանքավայրը («Կապան Նորոզի» ՍՊԸ, ՇԱԹՎ-29/271, 20.02.2013թ.) և Կարաչիմանի ԱԿԽ հանքավայրը («Վայրլ» ՍՊԸ, ՇԱԹՎ-29/446, 21.01.2013թ.): Ողջիի հանքավայրը գտնվում է Սյունիքի ԱԿԽ երևակման տարածքից մոտ 2.7կմ, Կարաչիմանի հանքավայրը՝ մոտ 1.8կմ հեռավորությունների վրա:

Սյունիքի ավազակոպճային խառնուրդի երևակման շրջանի երկրաբանական կառուցվածքում մասնակցում են յուրայի հրաբխածին-նստվածքային, ստորին կավճի նստվածքային, վերին չորրորդական-ժամանակակից բերվածքային առաջացումները: Տարածքի շերտագրական կտրվածքը ըստ Վ.Ամարյանի ներկայացված է հետևյալ կերպ (ներքևից-վերև)։

- վերին յուրա, քելովեյ - մոտ 200մ հզորությամբ լապիլային-բեկորային տուֆեր, տուֆակոնգլոմերատներ, անդեզիտաբազալտների հիալոկլաստիտներ, անդեզիտների և անդեզիտաբազալտների հոսքեր, տուֆաավազաքարեր կրաքարերի ոսպնյակներով ;

- վերին յուրա, օքսֆորդ-ստորին տիտոն – մինչև 1900մ հզորությամբ բազալտներ, անդեզիտաբազալտներ, տրախիանդեզիտաբազալտներ, լապիլային մեծաբեկորային և փսամիտային տուֆեր, տուֆաավազաքարեր, բազալտների և անդեզիտաբազալտների հիալոկլաստիտներ, կրաքարային տուֆերի և կրաքարերի ոսպնյակներ *Rhyilchenella dilatata Roll* բրածո մնացորդներով;

- վերին յուրա, ստորին տիտոն – մոտ 700մ հզորությամբ բազալտներ, անդեզիտաբազալտներ, տրախիանդեզիտաբազալտներ, դրանց տուֆեր և տուֆափշրաքարեր, կոնգլոմերատներ, օրգանածին կրաքարեր *Nerinea Silesiaca Zitt*, *Nerinea Strambergensis Pet* բրածո մնացորդներով;

- ստորին կավիճ, գոտերիվ-բարրեմ – մոտ 400մ հզորությամբ օրգանածին ավազային կրաքարեր և կոնգլոմերատներ *Halcodizcus perezianus d'Orb*, *Pulchellia saurageari Herm* բրածո մնացորդներով;

- վերին չորրորդական դելյուվիալ և այլուվիալ-պրոյուվիալ գլաքարեր, ավազներ, կավավազներ մինչև 20մ հզորությամբ,

- ժամանակակից այլուվիալ-դելյուվիալ գլաքարեր, ավազներ, կավավազներ, մեծաբեկորային նստվածքներ մոտ 30մ հզորությամբ :

Առանձին մեկուսի մարմնի տեսքով քարտեզագրվել են ստորին կավճի վալանժինի հարկի անդեզիտաբազալտային կազմի շտոկանման և սիլանման առաջացումները :

Նախնական դիտարկման արդյունքներով և ֆոնդային նյութերի ուսումնասիրության տվյալներով, բուն Սյունիքի երևակման տարածքը պատկանում է գետաողողատային տիպի հանքավայրերի խմբին և ծագումնաբանորեն կապված է Ողջի գետի ժամանակակից ողողահունային նստվածքների հետ:

Տեղամասի երկրաբանական կառուցվածքում մասնակցում են ժամանակակից այլուվիալ ավազակոպճային և ավազակավային նստվածքները, որոնք հիմնատակվում են վերին չորրորդականի դելյուվիալ-պրոյուվիալ մանրաբեկոր առաջացումներով, որոնք թույլ ցեմենտացված կավավազային խառնուրդով (նկար 5):

Այլուվիալ նստվածքները հանդիսանում են երևակման օգտակար հանածոն և պատկանում են ավազակոպճային ապարների ժամանակակից գետահովտադարավանդային առաջացումների դասին:

Օգտակար հաստվածքը հիմնատակվում է կավավազների շերտով:

Հայցվող տարածքը տեղակայված է Ողջի գետի ձախափնյա հատվածում: Մարմնի լայնությունը կազմում է մոտ 195մ, երկարությունը՝ 105մ, այն բնութագրվում է մերձհորիզոնական տեղադրմամբ: Նախնական գնահատականներով ավազակուտակի հզորությունը հասնում է 4մ-ի:

Ավազը տարակազմ-հատիկային է, դիտարկվել են քվարցի, դաշտային սպաթի, մուգ միներալների, տարբեր ապարների հատիկներ: Հատիկների ձևը անկունավոր է, թույլ հղկված:

Կապճային բերվածքները պոլիմիկտային են, կազմված հիմնականում հրաբխածին ապարների և միներալների բեկորներից: Կոպճի չափերը հասնում են 08-0.9սմ-ի:

Հայցվող տարածքի առանձին հատվածներում դիտարկվել է կոպճի, ավազի և դրանց խառնուրդի առանձին նրբաշերտերի հերթափոխում: Երևակման մերձակերեսային հատվածի առանձին վայրերում նշվել է կոպճի կամ ավազի գերակշռություն, սակայն դրանք ունենք փոքր տարածում, ոսպնյակաձև ձգվում են 2-4մ և աստիճանաբար սեպանում:

Ընդհանուր առմամբ երևակումը կազմող ավազակոպճային առաջացումների հաստվածքը համասեռ է:

▪ ***Նախատեսվող գործունեության բնութագիրը***

Երկրաբանական ուսումնասիրության նպատակով հայցվող Սյունիքի ավազակոպճային խառնուրդի երևակումում կատարվելիք երկրաբանահետախուզական աշխատանքների ծրագիրը կազմված է ըստ «Էիճոճոճոճոճոճ ո՞ր ո՞րճոճոճոճոճոճ օճոճոճոճ Է ո՞րճոճ օճ օճոճոճոճոճոճոճոճոճոճ օճոճոճոճ» և «Ավազի և ավազակոպճային խառնուրդի հանքավայրերի պաշարների դասակարգման կիրառման» հրահանգների հանձնարարականների:

Երկրաբանահետախուզական աշխատանքները նախատեսվում է իրականացնել երկրաբանահանույթային, մակերևութային հետախուզական փորվածքների անցման, փաստագրման և նմուշարկման աշխատանքների համալիրով:

Համաձայն ՀՀ տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարի 2021 թվականի օգոստոսի 11-ի N06-Ն հրամանի հավելված 3-ի հրահանգի աղյուսակ 1-ի՝ երևակումը պատկանում է 2-2 խմբին՝ բոլոր ծագումնաբանական տիպերի ոչ մեծ ոսպնյակաձև կամ ոչ կանոնավոր տեսքի հանքավայրեր՝ օգտակար ստվարաշերտի ոչ կայուն կառուցվածքով և փոփոխական հզորությամբ կամ ավազի ու կոպճի փոփոխական որակով:

Այս խմբի հանքավայրերի համար նախատեսված է պաշարների դասակարգում B և C₁ արդյունաբերական կարգերով: B կարգով եզրագծման համար հետախուզական փորվածքների միջև հեռավորությունը կազմում է 50-100մ, C₁ կարգով՝ 100-200մ:

Ընդ որում հաշվի առնելով երևակման պարզ երկրաբանական կառուցվածքը, օգտակար հանածոյի մարմնի մորֆոլոգիական ձևը և չափսերը, հետախուզական

աշխատանքները նախատեսվում է իրականացնել մինչև 4մ խորությամբ թվով 12 հետախուզահորերի միջոցով: Հետախուզահորերի կտրվածքը ընդունվում է 1.5մx1.0մ:

Հետախուզական հորերի հեռավորությունը կազմում է 20-115մ, դրանք եզրագծում են հայցվող տարածքը ամբողջ պարագծով: Ինչպես արդեն նշվել է, ընտրված հետախուզացանցը թույլ կտա օգտակար հանածոյի հետախուզված պաշարները հաշվարկել արդյունաբերական B+C₁ կարգով:

Օգտակար հանածոյի որակական հատկությունները պետք է ուսումնասիրվեն ըստ «Ավագ շինարարական աշխատանքների համար. Տեխնիկական պայմաններ» ԳՈՍՏ 8736-2014 և «Խիճ և կոպիճ խիտ լեռնային ապարներից շինարարական աշխատանքների համար» 8267-95 ՀՍՏ ԳՈՍՏ տեխնիկական պահանջների:

Նախապատրաստական շրջան, ծրագրի կազմում,

կազմակերպում և լուծարում

Մինչև նախագծա-նախահաշվային փաստաթղթերի կազմելը, անհրաժեշտ է ծանոթանալ ֆոնդային և հրատարակված նյութերին, ինչպես նաև գործող հրահանգներին և ԳՈՍՏ-երին:

Կատարողների աշխատանքի ծախսը կազմում է.

I կարգի երկրաբան - 1 մարդ - 0.5 ամիս

տեխնիկ-երկրաբան - 1 մարդ - 0.5 ամիս:

Ընդամենը` - 2 մարդ - 1 ամիս:

Նախագծի կազմում.

I կարգի երկրաբան - 1 մարդ - 0.5 ամիս

տեխնիկ-երկրաբան - 1 մարդ - 0.5 ամիս:

Ընդամենը` - 2 մարդ - 1 ամիս:

Կազմակերպում և լուծարում

Հանաձայն “Èíñòðóéòèÿ ïï ñîñòààèäáíèþ ïðáèðîâ è ñîáò ìà äâîèîâîðàçââîî-íóâ ðàáîòó” հրահանգի պահանջների, աշխատանքների կազմակերպման ծախսերը կազմում են դաշտային աշխատանքների նախահաշվային արժեքի 1%-ը:

Դաշտային աշխատանքների ավարտից հետո նախատեսվում են լուծարման աշխատանքներ, որոնց ծախսերը կազմում են դաշտային աշխատանքների արժեքի 0.8%-ը:

Տոպոհանութային և երկրաբանահանութային աշխատանքներ

Հայցվող տարածքի կոորդինատները որոշվել են տեղանքում սերտիֆիկացված GPS սարքի կիրառմամբ ըստ WGS-84 ARMREF 02 համակարգի:

Երևակման տարածքի երկրաբանական կառուցվածքի ճշտման, քարտեզագրման նպատակով նախատեսվում է 1.39հա մակերեսով տարածքում կատարել 1:1000 մասշտաբի երկրաբանահանութային աշխատանքներ:

Կատարվելու են նաև 1:1000 մասշտաբի տոպոհանութային աշխատանքներ:

Երևակման երկրաբանական քարտեզի կազմման համար անհրաժեշտ երկրաբանական երթուղիների ընդհանուր երկարությունը կկազմի մոտ 1.3կմ:

Հետախուզական փորվածքների անցում

Օգտակար հանածոյի մարմնի եզրագծման, ուսումնասիրման և նմուշարկման նպատակով նախատեսվում է հետախուզահորերի անցում: Այդ աշխատանքները կիրականացվեն մեխանիկական եղանակով՝ էքսկավատորով V-րդ կարգի ամրության ապարներում:

Նախատեսվում է 12 հետախուզահորերի անցում, որոնց առավելագույն խորությունը նախատեսվում է 4մ, կտրվածքը՝ 1.5մ², ընդհանուր առավելագույն ծավալը՝ 72մ³:

Հետախուզահորերի անցման ժամանակ առաջանալու է 72մ³ ապարի զանգված, որից 5մ³ հողաբուսական զանգված և 67մ³ ավազակոպճային կուտակ:

Հետախուզական փորվածքների փաստագրում

Մանրամասն երկրաբանական փաստագրման ենթակա են բոլոր հետախուզահորերը: Երկրաբանական փաստագրման աշխատանքները նախատեսվում է կատարել 1:50 մասշտաբով: Այդ աշխատանքների ծավալը նախատեսվում է 48գժ.մ:

Ծավալային զանգվածի որոշում դաշտային պայմաններում

Նախատեսվում է հետախուզահորերի անցման ընթացքում, դաշտային պայմաններում երեք կետում որոշել բնամասում ավազակոպճային խառնուրդի բնական խտությունը, ծավալալիքային զանգվածը, ինչպես նաև հումքի փխրեցման գործակիցը:

Նմուշարկում

Երևակման ավագակոպչային խառնուրդը նախատեսվում է ուսումնասիրել որպես հումք շինարարական ավազի և խճի արտադրության համար:

Օգտակար հանածոյի որակական հատկանիշները պարզաբանելու համար նախատեսվում է վերցնել նմուշներ հետախուզահորերից, կուտակի լրիվ հզորությամբ 40x40սմ կտրվածքով ակոսային նմուշների միջոցով: Ելնելով ավազներում կոպչային նյութի առկայության հնարավորությունից, մեծ կտրվածքով մեծազանգված նմուշները ապահովում են կուտակի հատիկաչափական կազմի բարձր հավաստիության տվյալների ստացումը: Ակոսային նմուշները նախատեսվում է վերցնել հետախուզական փորվածքների պատից՝ ավագակոպչային կուտակի ամբողջ հզորությամբ:

Կախված ավագակոպչային կուտակի հզորությունից, ակոսների երկարությունը կարող է տատանվել մինչև 4մ:

Հաշվի առնելով ավագակոպչային կուտակի պարզ, գործնականում համասեռ ներքին կառուցվածքը, օգտակար հանածոյի հատիկաչափական կազմի ոչ մեծ փոփոխականությունը և կուտակի հզորությունը, յուրաքանչյուր հետախուզական փորվածքում նմուշարկումը նախատեսվում է իրականացնել կուտակի լրիվ հզորությամբ մեկ միասնական նմուշով: Անհրաժեշտության դեպքում կկիրառվի հատվածամասրով (սեկցիաներով) նմուշարման եղանակը:

Նմուշների մշակումը նախատեսվում է կատարել հետևյալ կերպ. նմուշարկման ակոսից վերցված ամբողջ նյութը լցվելու է բրեզենտե փովածքի վրա, խառնվելու է և կրճատման եղանակով հասցվելու է 15կգ-ի, որն էլ կազմելու է շարքային նմուշի նյութը: Այն լցվելու է առանձին պարկերի մեջ, պիտակավորվելու է և ուղարկվելու է լաբորատորիա՝ ֆիզիկամեխանիկական փորձարկումների համար:

Նախատեսվում է վերցնել 12 նմուշ ֆիզիկամեխանիկական փորձարկումների համար, 2 նմուշ քիմիական անալիզների և 2 նմուշ միներալոգո-պետրոգրաֆիական ուսումնասիրությունների համար: Լաբորատոր փորձարկումներին ուղարկվող նմուշների ընդհանուր ծավալը կազմում է մոտ 8մ³:

Նախատեսվում են նաև ռադիոմետրիական ուսումնասիրություններ СРП 68-01 սարքի միջոցով՝ օգտակար հանածոյի ռադիացիոն-հիգիենիկ հատկությունների ուսումնասիրման նպատակով:

Տոպո-մարկշեյդերական աշխատանքներ

Բոլոր հետախուզական փորվածքները և երկրաբանական սահմանները տեղադրվելու/նշվելու են գործիքային կապակցմամբ:

Ինժեներա-երկրաբանական, հիդրոերկրաբանական

և ռադիոմետրիական ուսումնասիրություններ

Երկրաբանահետախուզական աշխատանքների ընթացքում նախատեսվում է կատարել տարածքի հեռանկարային շահագործման ինժեներաերկրաբանական և հիդրոերկրաբանական պայմանների ուսումնասիրություններ, ավազակոպճային խառնուրդի ռադիոմետրիական հատկությունների պարզաբանում, որը կիրականացվի հետախուզական փորվածքների անցման ընթացքում կատարվելիք դիտարկումներով:

Անհրաժեշտության դեպքում վերոհիշյալ ուսումնասիրությունները կկատարվեն մասնագիտացված կազմակերպությունների հետ համագործակցելով:

Հետախուզական փորվածքների հետլցնում

Նմուշարկման աշխատանքների ավարտից հետո նախատեսվում է հետախուզահորերի անցման ժամանակ առաջացած 59մ³ ծավալով ավազակոպճային կուտակի հետլցնում (72մ³-ից 5մ³-ը հողաբուսական շերտ է, որը կուտակվում է առանձին, հետո օգտագործվում ռեկուտիվացման համար, իսկ մնացած 67մ³ լեռնային զանգվածից լաբորատոր փորձարկումների է ուղարկվում 8մ³ ծավալ): Աշխատանքները կկատարվեն ձեռքով:

Հաշվետվության կազմման աշխատանոցային աշխատանքներ

Սյունիքի ԱԿԽ երևակման տարածքում երկրաբանահետախուզական աշխատանքների և օգտակար հանածոյի լաբորատոր ուսումնասիրությունների ավարտից հետո կկատարվեն աշխատանոցային աշխատանքներ, որի ընթացքում.

- կամփոփվեն և կհամակարգվեն դաշտային փաստացի երկրաբանական նյութերը, լաբորատոր ուսումնասիրությունների արդյունքները,
- կտրվի տեղամասի երկրաբանատնտեսագիտական գնահատականը,

- կկատարվի օգտակար հանաձոյի պաշարների հաշվարկը,
- կկազմվի երկրաբանական հաշվետվություն՝ տեղամասի երկրաբանատնտեսական գնահատմամբ և պաշարների հաշվարկմամբ:

Կազմված հաշվետվությունը կներկայացվի ՀՀ տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարության համապատասխան մասնագիտական ստորաբաժանման դիտարկմանը:

Բեռների և ուղևորների փոխադրում

Երկրաբանահետախուզական աշխատանքների իրականացման համար անհրաժեշտ բեռների փոխադրումը կկատարվի գոյություն ունեցող ասֆալտապատ և հողածածկ միջհամայնքային ճանապարհներով: Նոր ճանապարհների կառուցում չի նախատեսվում: Աշխատանքները սպասարկելու է ընկերության սեփականություն հանդիսացող բեռնատար:

Տրանսպորտային ծախսերն ընդունվում են դաշտային աշխատանքների նախահաշվային արժեքի 10%-ի չափով:

Անձնակազմի տեղափոխումը կատարվելու է ընկերության սեփականություն հանդիսացող մարդատար մեքենայով:

Աշխատանքների անվտանգության տեխնիկան

Ծրագրավորվող երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքները կկատարվեն ՀՀ Աշխատանքային օրենսգրքի, ՀՀ Ընդերքի մասին օրենսգրքի և «Տեխնիկական անվտանգության ապահովման պետական կարգավորման մասին» ՀՀ օրենքի և այլ նորմատիվային փաստաթղթերի դրույթներին համապատասխան:

Մասնավորապես, «Կապանի ճանապարհների շահագործման և շինարարական» ՍՊ ընկերության վարչակազմը պարտավորվում է ապահովել աշխատանքների տեխնիկական անվտանգության հետ կապված հետևյալ պահանջները.

- աշխատանքի են թույլատրվում համապատասխան մասնագիտական կրթություն կամ որակավորում ունեցող անձիք,
- աշխատանքներում ներգրավված ողջ անձնակազմը յուրաքանչյուր դաշտային սեզոնից առաջ անցնում է պարտադիր անվտանգության տեխնիկայի կանոնների վերաբերյալ հրահանգավորում,

- բացառվում է աշխատանքների իրականացումը այն տարածներում, որտեղ հնարավոր են սողանքային, քարաթափման, սելավային երևույթներ կամ առկա է ջրհեղեղի վտանգ,

- դաշտային պայմաններում աշխատանքներ իրականացնող անձնակազմը պետք է ունենա համապատասխան հանդերձանք, պիտույքներ, առաջին բժշկական օգնության անհատական պարագաներ, արտակարգ իրավիճակի վերաբերյալ ազդարարման գործիքակազմ,

- երկրաբանական երթուղիները իրականացվելու են առնվազն երկու աշխատակցի մասնակցությամբ,

- երկրաբանական երթուղիները կատարվելու են բացառապես օրվա լուսավոր ժամանակահատվածում,

- վտանգավոր տեխնիկական օբյեկտների (էլեկտրահաղորդման օղային գծեր, կաբելային գծեր, գազատարեր, երկաթգիծ և այլն) պահպանման գոտիներում աշխատանքների իրականացման անհրաժեշտության դեպքում դրանք համաձայնեցվում են տեխնիկական օբյեկտները շահագործող կազմակերպությունների հետ: Երկրաբանահետախուզական աշխատանքներ իրականացնող մասնագետներին տրամադրվում են վտանգավոր գոտիների բաշխումը արտահայտող քարտեզներ,

- էլեկտրական ցանցերի ենթակառուցվածքների տարածքում մեքենաների տեղաշարժը կատարվում է բացառապես այն հատվածներով, որտեղ ճանապարհի հարթության և օղային գծերի միջև առկա անհրաժեշտ տարածություն,

- բոլոր սարքավորումները շահագործվում են տեխնիկական փաստաթղթերին համապատասխան,

- արգելվում է մեխանիզմների և սարքավորումների շահագործում տեխնիկական անձնագրերով սահմանված բեռնվածությունների (ճնշում, հոսանքի ուժ, լարում և այլն) գերազանցման դեպքում,

- կտրող սայրերով գործիքների, սարքերի տեղափոխումը պետք է իրականացվի պաշտպանիչ ծածկաշապիկներով,

- աշխատաժամանակի առավելագույն տևողությունը չի գերազանցելու օրական 10 ժամից (հանգստի և սնվելու համար՝ ընդմիջումը ներառյալ),

- աշխատանքները պետք է իրականացվեն ընդհատվող՝ 6-օրյա աշխատանքային շաբաթով,

- աշխատանքային շաբաթը ընդհատվելու է նաև տոնական ու հիշատակի հանգստյան օրերին:

Աշխատակիցները պետք է ապահովված լինեն հանգստի և սննդի ընդունման հարմարավետ տարածքով՝ աշխատանքները սպասարկվելու են բեռնարկղային տիպի ճաշարանն ու ջրցուղարանը:

▪ ***Նախագծման նորմատիվ-իրավական հենքը***

Երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքների շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության նախնական գնահատման հայտը կազմելիս ընկերությունն առաջնորդվել է բնապահպանական օրենսդրության պահանջներով, որոնք ամրագրված են հետևյալ իրավական ակտերում.

– ՀՀ Ընդերքի մասին օրենսգիրք (ՀՕ-280, 28.11.2011թ.), որով սահմանվում են ՀՀ տարածքում ընդերքօգտագործման սկզբունքներն ու կարգը, կարգավորվում են ընդերքն օգտագործելիս բնությունը և շրջակա միջավայրը վնասակար ազդեցություններից պաշտպանության, աշխատանքների կատարման անվտանգության ապահովման, ինչպես նաև ընդերքօգտագործման ընթացքում պետության և անձանց իրավունքների և օրինական շահերի պաշտպանության հետ կապված հարաբերությունները:

– ՀՀ Հողային օրենսգիրք (ՀՕ-185, 02.05.2001թ.), որը սահմանում է հողային հարաբերությունների պետական կարգավորման կատարելագործման, հողի տնտեսավարման տարբեր կազմակերպական-իրավական ձևերի զարգացման, հողերի բերրիության, հողօգտագործման արդյունավետության բարձրացման, մարդկանց կյանքի ու առողջության համար բարենպաստ շրջակա միջավայրի պահպանման և բարելավման, հողի նկատմամբ իրավունքների պաշտպանության իրավական հիմքերը:

– ՀՀ Ջրային օրենսգիրք (ՀՕ-373, 04.06.2002թ.), որով կարգավորվում են ջրային ռեսուրսների և ջրային համակարգերի, այդ թվում՝ ջրամատակարարման, ջրահեռացման համակարգերի տնօրինման, տիրապետման, օգտագործման և պահպանման ոլորտում ծագող հարաբերությունները:

- ՀՀ Անտառային օրենսգիրք (ՀՕ-211, 24.10.2005թ.), որը կարգավորում է ՀՀ անտառների և անտառային հողերի կայուն կառավարման՝ պահպանության, պաշտպանության, վերականգնման, անտառապատման և արդյունավետ օգտագործման, ինչպես նաև անտառների հաշվառման, մոնիթորինգի, վերահսկողության և անտառային հողերի հետ կապված հարաբերությունները:
- «Բուսական աշխարհի մասին» ՀՀ օրենք (ՀՕ-22, 23.11.1999թ.), որը սահմանում է պետական քաղաքականությունը բնական բուսական աշխարհի գիտականորեն հիմնավորված պահպանության, պաշտպանության, օգտագործման և վերարտադրության բնագավառում:
- «Կենդանական աշխարհի մասին» ՀՀ օրենք (ՀՕ-52, 03.04.2000թ.), որը սահմանում է Հայաստանի Հանրապետության տարածքում կենդանական աշխարհի վայրի տեսակների պահպանության, պաշտպանության, վերարտադրության և օգտագործման պետական քաղաքականությունը:
- «Մթնոլորտային օդի պահպանության մասին» ՀՀ օրենք (ՀՕ-121, 11.10.1994թ.), որի առարկան մթնոլորտային օդի մաքրության ապահովման, մթնոլորտային օդի վրա վնասակար ներգործությունների նվազեցման ու կանխման բնագավառում հասարակական հարաբերությունների կարգավորումն է:
- «Բնության հատուկ պահպանվող տարածքների մասին» ՀՀ օրենք (ՀՕ-211, 27.11.2006թ.), որը կարգավորում է Հայաստանի Հանրապետության բնության հատուկ պահպանվող տարածքների՝ որպես բնապահպանական, տնտեսական, սոցիալական, գիտական, կրթական, պատմամշակութային, գեղագիտական, առողջապահական, ռեկրեացիոն արժեք ներկայացնող էկոհամակարգերի, բնության համալիրների ու առանձին օբյեկտների բնականոն զարգացման, վերականգնման, պահպանության, վերարտադրության և օգտագործման պետական քաղաքականության իրավական հիմունքները:
- «Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության մասին» ՀՀ օրենք (ՀՕ-110, 21.06.2014թ.), որը կարգավորում է Հայաստանի Հանրապետությունում շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատումների, շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության պետական փորձաքննության ոլորտի հասարակական հարաբերությունները:
- «Թափոնների մասին» ՀՀ օրենք (ՀՕ-159-Ն, 24.11.2004թ.), որը կարգավորում է թափոնների հավաքման, փոխադրման, պահման, մշակման, օգտահանման,

հեռացման, ծավալների կրճատման և դրանց հետ կապված այլ հարաբերությունների, ինչպես նաև մարդու առողջության և շրջակա միջավայրի վրա բացասական ազդեցության կանխարգելման իրավական և տնտեսական հիմքերը:

– ՀՀ կառավարության 10.01.2013թ.-ի թիվ 22-Ն որոշում, որով սահմանվել են օգտակար հանածոների արդյունահանված տարածքի, արդյունահանման ընթացքում առաջացած արտադրական լցակույտերի տեղադիրքի և դրանց հարակից համայնքների բնակչության անվտանգության ու առողջության ապահովման նպատակով մշտադիտարկումների իրականացման, դրանց իրականացման վճարների չափերի հաշվարկման և վճարման կարգերը:

– ՀՀ կառավարության 14.12.2017թ.-ի թիվ 1643-Ն որոշում, որը կիրառվում է Հայաստանի Հանրապետության տարածքում խախտված հողերի հաշվառման, հողաշինարարական, քարտեզագրման, կանխատեսվող ու իրականացման ենթակա ռեկուլտիվացման աշխատանքների նախագծման, ռեկուլտիվացման, ռեկուլտիվացված հողերի նպատակային նշանակության ուղղությունների որոշման, ինչպես նաև նպատակային ու գործառական նշանակությանը համապատասխան՝ դրանց հետագա օգտագործման ժամանակ:

– ՀՀ կառավարության 14.08.2014թ.-ի N781-Ն որոշում, որը սահմանում է սահմանում է Հայաստանի Հանրապետության բուսական աշխարհի օբյեկտների պահպանության և բնական պայմաններում վերարտադրության նպատակով դրանց օգտագործման ընթացակարգը:

– ՀՀ կառավարության 22.02.2018թ.-ի N191-Ն որոշում, որը սահմանում է ընդերքօգտագործման հետևանքով բնապահպանական կորուստների նվազեցման, անվերադարձ ազդեցության կանխարգելման նպատակով պլանավորվող մշտադիտարկումների իրականացման պահանջների, ինչպես նաև արդյունքների վերաբերյալ հաշվետվությունները ներկայացնելու կարգը:

– ՀՀ կառավարության 02.11.2017թ.-ի N1404-Ն որոշում, որով սահմանվել են հողի բերրի շերտի հանման նորմերի որոշմանը և պակաս արդյունավետ հողերի բարելավման համար հողի բերրի շերտի պահպանմանն ու օգտագործմանը ներկայացվող պահանջները:

– ՀՀ կառավարության 20.01.2005թ.-ի N64-Ն որոշում, որով հաստատվել են ջրակեղևահամակարգերի սանիտարական պահպանման, հոսքի ձևավորման,

ստորերկրյա ջրերի պահպանման, ջրապահպան, էկոտոնի և անօտարելի գոտիների տարածքների սահմանման չափորոշիչները:

– ՀՀ կառավարության 29.01.2010թ.-ի N71-Ն որոշում, որով հաստատվել է ՀՀ կենդանիների Կարմիր գիրքը,

– ՀՀ կառավարության 29.01.2010թ.-ի N72-Ն որոշում, որով հաստատվել է ՀՀ բույսերի Կարմիր գիրքը,

– ՀՀ կառավարության 2008 թվականի օգոստոսի 14-ի N 967-Ն որոշում, որով հաստատվել է ՀՀ բնության հուշարձանների ցանկը ըստ տեսակների և տեղադիրքի,

– ՀՀ կառավարության 15.06.2017թ.-ի N676-Ն որոշում, որով հաստատվել են ՀՀ ընդերօգտագործման թափոնների կառավարման և վերամշակման պլանների օրինակելի ձևերը,

– ՀՀ կառավարության 21.10.2021թ.-ի N1733-Ն որոշում, որով կարգավորվում են Հայաստանի Հանրապետության ընդերքի մասին օրենսգրքի 69-րդ հոդվածով սահմանված՝ շրջակա միջավայրի պահպանության դրամագլխի օգտագործման և հատկացումների չափերի հաշվարկման հետ կապված հարաբերությունները:

– ՀՀ կառավարության 18.08.2021թ.-ի N1352-Ն որոշում, որով կարգավորվում են Հայաստանի Հանրապետության ընդերքի մասին օրենսգրքի 69-րդ հոդվածով սահմանված շրջակա միջավայրի պահպանության դրամագլխին Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված ընդերքօգտագործողների կողմից Հայաստանի Հանրապետության ընդերքի մասին օրենսգրքի 3-րդ հոդվածով սահմանված ռեկուլտիվացիոն աշխատանքների՝ նախահաշվային արժեքների հաշվարկման և վերահաշվարկման կարգի հետ կապված իրավահարաբերությունները:

– ՀՀ շրջակա միջավայրի նախարարի 25.10.2022թ.-ի N369-Ն հրաման, որով հաստատվել են շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման դրույթների կիրարկման ուղեցույցները:

– ՀՀ բնապահպանության նախարարի 26.10.2006թ.-ի N342-Ն հրաման, որով հաստատվել է Հայաստանի Հանրապետության տարածքում գոյացող արտադրության (այդ թվում՝ ընդերքօգտագործման) և սպառման թափոնների ցանկը:

– ՀՀ առողջապահության նախարարի 17.05.2006թ.-ի N533-Ն հրաման, որով հաստատվում են աշխատատեղերում, բնակելի և հասարակական շենքերում թրթռման հիգիենիկ նորմերը:

2. ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ

▪ *Գտնվելու վայրը*

ՀՀ Սյունիքի մարզի Սյունիքի ավազակոպճային խառնուրդի երևակման տարածքում նախատեսվում է իրականացնել երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքներ: Աշխատանքների համար ընտրված տարածքը վարչական տեսակետից ներառված է Կապան խոշորացված համայնքի Սյունիք բնակավայրի սահմաններում (նկար 1-3): Հայցվող 1.39հա տարածքի կոորդինատները ներկայացվում են ստորև (ըստ Arm WGS-84 կոորդինատային համակարգի).

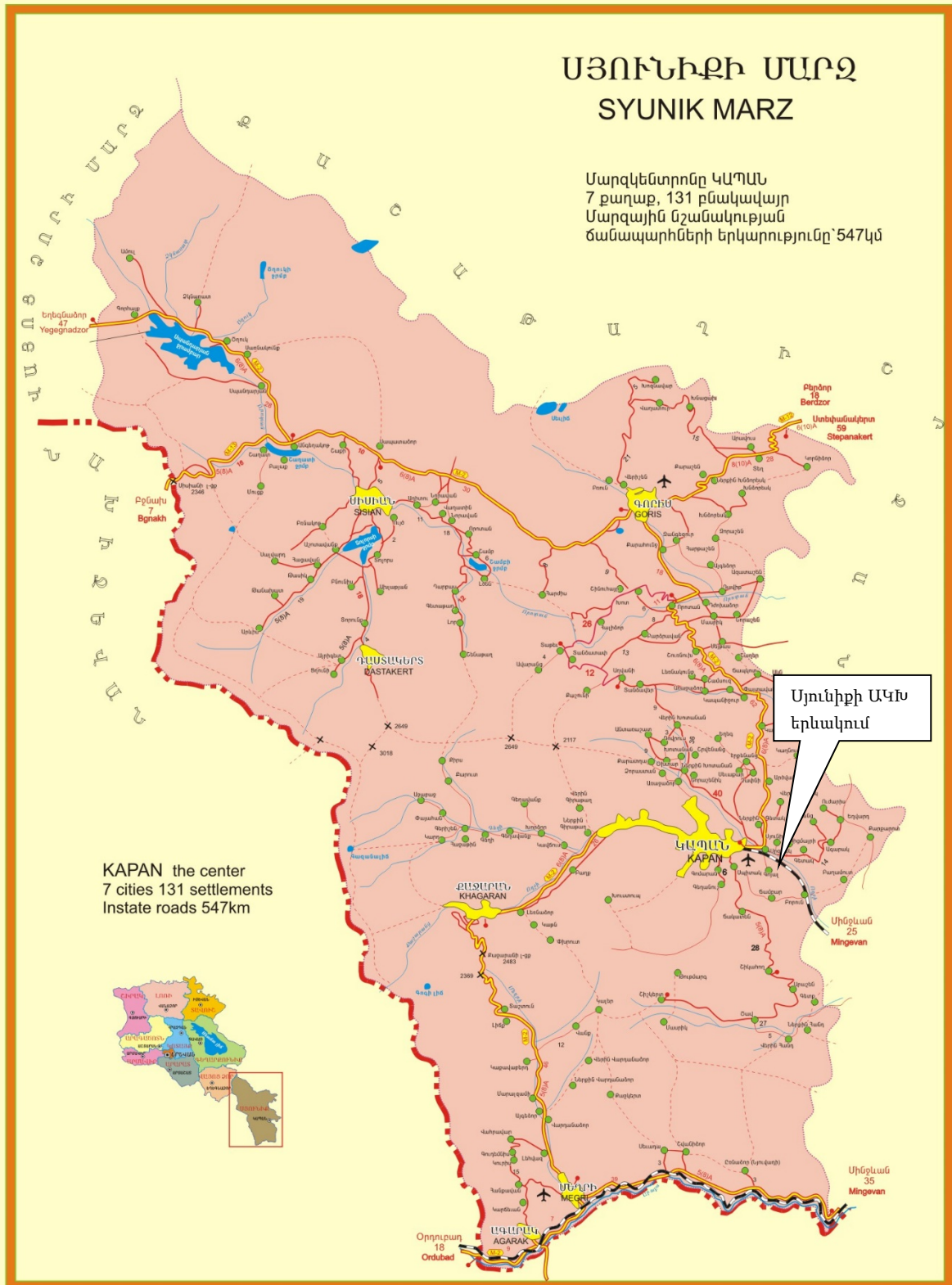
1. 4340945.45, 8628360.32	7. 4341111.12, 8628334.18
2. 4340984.27, 8628316.92	8. 4341118.25, 8628359.41
3. 4341003.82, 8628304.37	9. 4341118.39, 8628396.36
4. 4341026.51, 8628300.23	10. 4341114.44, 8628430.60
5. 4341083.05, 8628303.60	1. 4340945.45, 8628360.32
6. 4341101.13, 8628318.87	

Տարածքի խոշոր բնակավայրը Սյունիքի մարզկենտրոն Կապան քաղաքն է, որը ՀՀ կառավարության 17.11.1998թ N 713 որոշման համաձայն սահմանամերձ բնակավայր է: Տարածքը կազմում է 4863.89 հա: Քաղաքում առկա է 253 բազմաբնակարան բնակելի շենք, 1977 առանձնատուն: 2022 թվականի հունվարի 1-ի դրությամբ Կապան համայնքում գրանցված է 44062 մարդ, որից կանայք՝ 22353, տղամարդիկ՝ 21709: Երկրաբանական ուսումնասիրության նպատակով հայցվող տարածքը համայնքային կադաստրային քարտեզներում հաշվառված է որպես գյուղատնտեսական նպատակային նշանակության հող՝ վարելահող:

Պատմականորեն Կապանը հանդիսանում է Հանրապետության հանքարդյունաբերության կենտրոններից: Տնտեսության առաջատար ճյուղն արդյունաբերությունն է, ընդհանուր ծավալում գերակշռողը հանքարդյունաբերությունն է, որից կարևորագույններն են գունավոր և ազնիվ մետաղների արդյունահանումը: 1840թ. հույների կողմից հիմք է դրվել ընդերքօգտագործմանը: Որոշակի տեսակարար կշիռ ունեն նաև մշակող արդյունաբերությունը (սննդամթերքի, կարի, ոչ հանքային շինանյութերի, այլումինե և մետաղապլաստիկ իրերի, բնափայտի մշակման ու փայտե արտադրատեսակների, կահույքի և սարքավորանքի արտադրության) և էլեկտրաէներգիայի արտադրությունը:

ՄՅՈՒՆԻՔԻ ՄԱՐԶ SYUNIK MARZ

Մարզկենտրոնը ԿՊԱՆ
7 քաղաք, 131 բնակավայր
Մարզային նշանակության
ճանապարհների երկարությունը՝ 547կմ

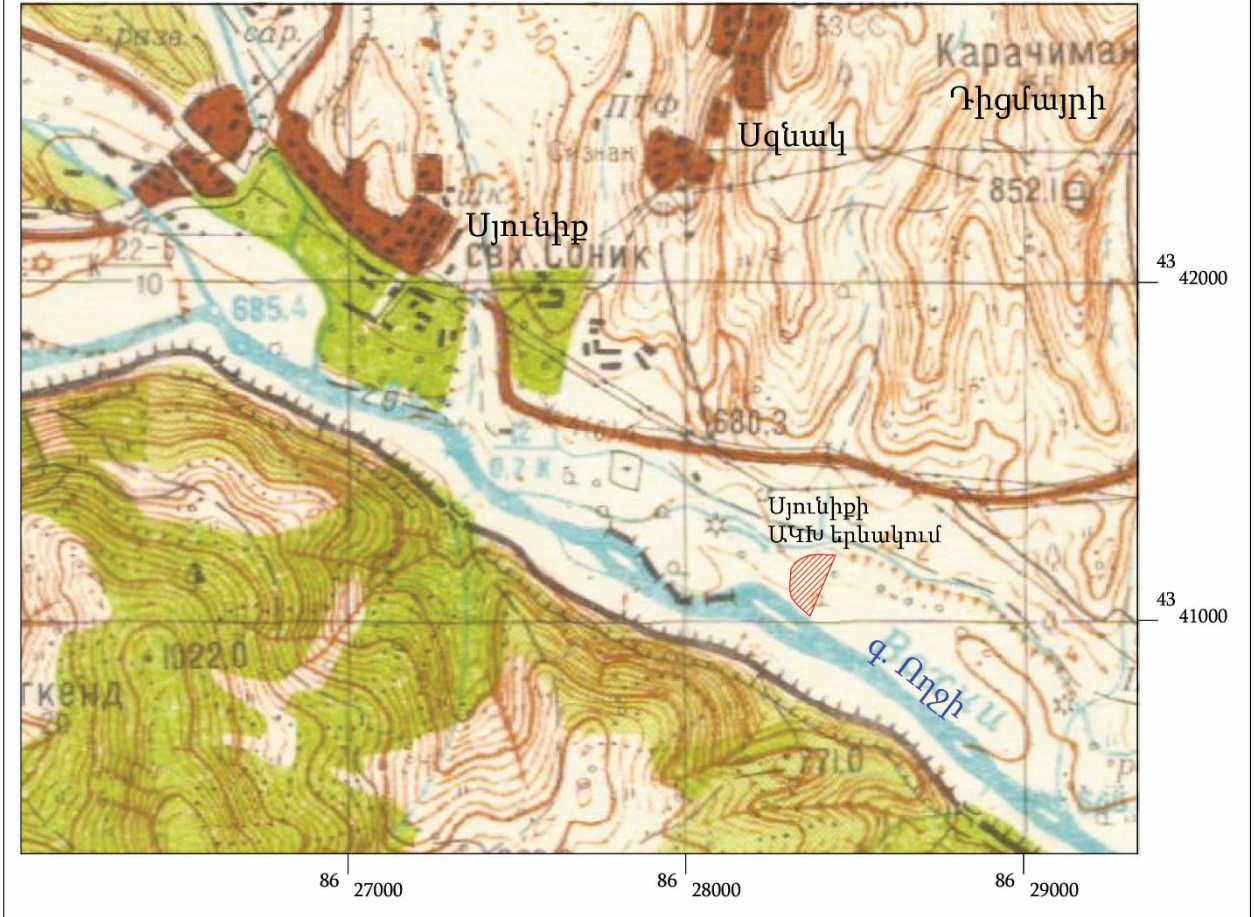
KAPAN the center
7 cities 131 settlements
Instate roads 547km

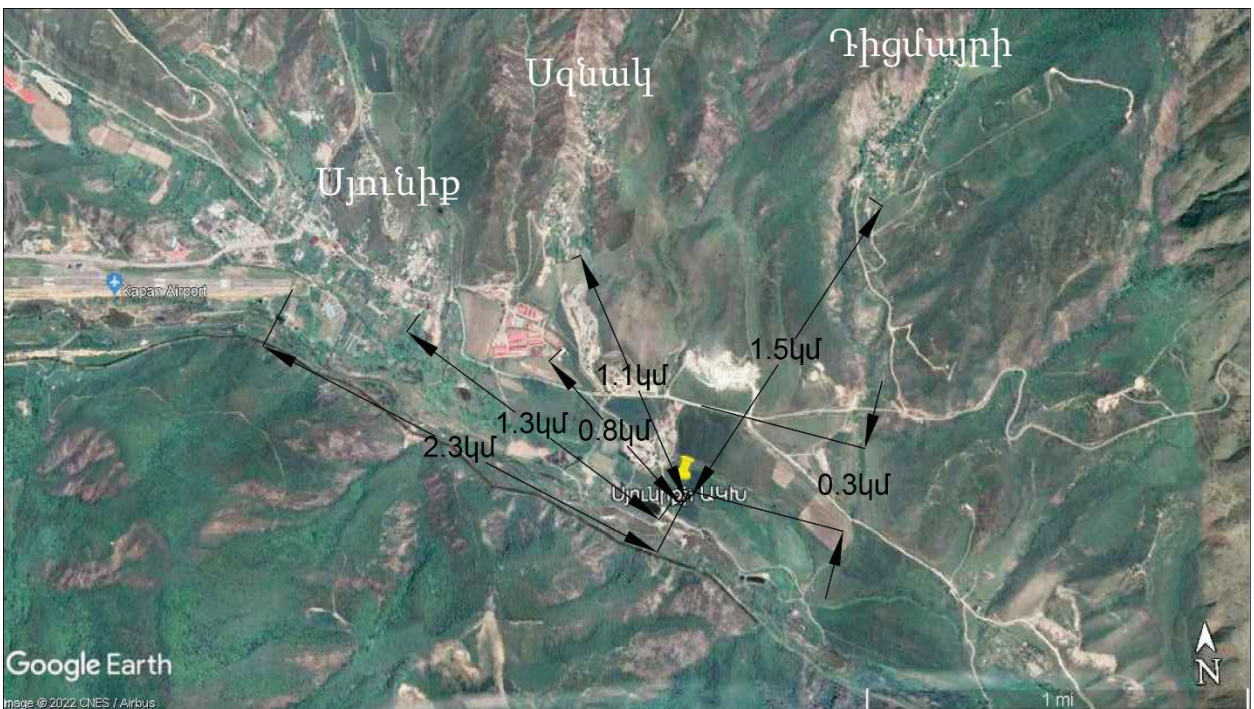
Նկար 1.

ՄՅՈՒՆԻՔԻ ԵՐԵՎԱԿՄԱՆ ՏԱՐԱԾՔԻ
ԻՐԱՎԻՃԱԿԱՅԻՆ ՀԱՏԱԿԱԳԻԾ

Արտատպված է 1:50000 մասշտաբի
J-38-33-Ե տոպոգրաֆիական թերթից

Նկար 2.

Նկար 3.

Կապան քաղաքում գործում են սննդի 1 հանրային շուկա, հանրային սննդի 56 օբյեկտ, 8 սուպերմարկետ, ոգելից խմիչքի վաճառքով զբաղվող առևտրի 44 օբյեկտ, ծխախոտի արտադրանքի վաճառքով զբաղվող առևտրի 11 օբյեկտ, ոգելից խմիչքի և ծխախոտի արտադրանքի վաճառքով զբաղվող առևտրի 195 օբյեկտ, զվարճանքի 2 օբյեկտ, սգո 4 ծառայություն, ոսկու վաճառքի 11 օբյեկտ, տեխնիկական հեղուկների վաճառքի 20 կետ, գազի լիցքավորման 8 կետ, 10 բենզինի լցակայան:

Երկրաբանական ուսումնասիրության նպատակով հացվող երևակումը Դիցմայրի բնակավայրի բնակելի շինություններից գտնվում է 1.5կմ, Սգնակ բնակավայրի շինություններից՝ 1.1կմ, Սյունիք բնակավայրի բնակելի շինություններից՝ 1.3կմ հեռավորությունների վրա: Մոտ 0.3կմ հյուսիս-արևելք գտնվում են արդյունաբերական շինություններ, մոտ 2.3կմ հեռավորության վրա՝ Կապանի օդանավակայանը:

Հայցվող տարածքից մոտ 300մ հյուսիս անցնում է բնահողային-մասամբ ասֆալտապատ ավտոճանապարհ, որը ապահովում է Սյունիք-Սգնակ-Դիցմայրի բնակավայրերի կապը, դրանց միացնում է Կապան քաղաքին և Մ-2 միջպետական ավտոճանապարհին:

▪ ***Ռելիեֆ, երկրաձևաբանություն, սողանքներ, սելսմիկ բնութագիր***

Շրջանի հիմնական երկրաձևաբանական միավորը Խուստուփ-Կատարի աղեղնաձև լեռնաշղթան է (Խուստուփ, 3202 մ), որը Ողջիի հովտով բաժանվում է Խուստուփ և Կատար զանգվածների: Սկսվում են Բարգուշատի լեռների Թառակա-տար լեռնագագաթից, անցնում Խուստուփի լեռնազանգվածով, հասնում մինչև Ծավ և Շիկահող գետերի միախառնման վայրը:

Խուստուփ-Կատարի լեռներին, որոնց բնորոշ են միջին բարձրություններ, ռելիեֆը՝ արիդային-դենուդացիոն: Լեռնաշղթայի կենտրոնական մասում Ողջի գետի վտակների երոզիայի բազիսի ցածր դիրքի շնորհիվ ուժգին արտահայտված է խորքային ողողատարումը: Գետակների հատակի երկրայնական կտրվածքն աստիճանաձև է, V-նման:

Բարձրությունների տատանումը գետերի ակունքների և հունների միջև հասնում է 2000մ-ի: Լեռնաշղթան Կապանի երևակման շրջանում կազմված է վերին յուրայի հասակի հրաբխածին-նստվածքային առաջացումներով:

Լեռնաշղթային բնորոշ է ասինետրիկ կառուցվածք՝ հարավ-արևմտյան և արևմտյան լանջերը զառիթափ են և կարճ, իսկ հյուսիսային և հյուսիս-արևելյան լանջերը՝ մեղմաթեք, երկար և աստիճանաձև:

Ողջին տիպիկ լեռնային գետ է, նեղ ոլորապտույտ հունով, հոսքի մեծ արագությամբ և բազմաթիվ մանր վտակներով, որոնք իրենցից ներկայացնում են լեռնային առվակներ: Վերին հոսանքում գետը հոսում է սառցադաշտային հովտով, այնուհետև կտրում է Խուստուփ-Կատարի լեռնազանգվածը՝ առաջացնելով 600-800 մ խորությամբ կիրճ: Կապան քաղաքի տարածքում հովիտը վերածվում է լայն զոգավորության, առաջացնում գետային դարավանդներ:

Սյունիքի երևակման տարածքը կապված է Ողջի գետի լայն տաշտակաձև զոգահովտի հետ, ներկայացված է 2-3° թեքությամբ հարթավայրային տարածքով :

Շրջանի լեռների երկրաձևաբանական և մակերևույթի թեքության անկյունների սխեմատիկ քարտեզները բերվում են ստորև նկար 4 և 5-ում:

Ըստ ՀՀ քաղաքաշինության նախարարի 2006 թվականի փետրվարի 3-ի «Սեյսմակայուն շինարարություն. նախագծման նորմեր» N24-Ն հրամանի՝ հանքավայրի տարածքը գտնվում է 1-ին սեյսմիկ գոտում, որին բնորոշ է 300սմ/վրկ² կամ 0.3g գրունտի հորիզոնական արագացման մեծություն (նկար 6):

Բուն երևակման տարածքում սողանքային մարմիններ չկան, քանի որ այն բնութագրվում է հարթավայրային ռելիեֆով:

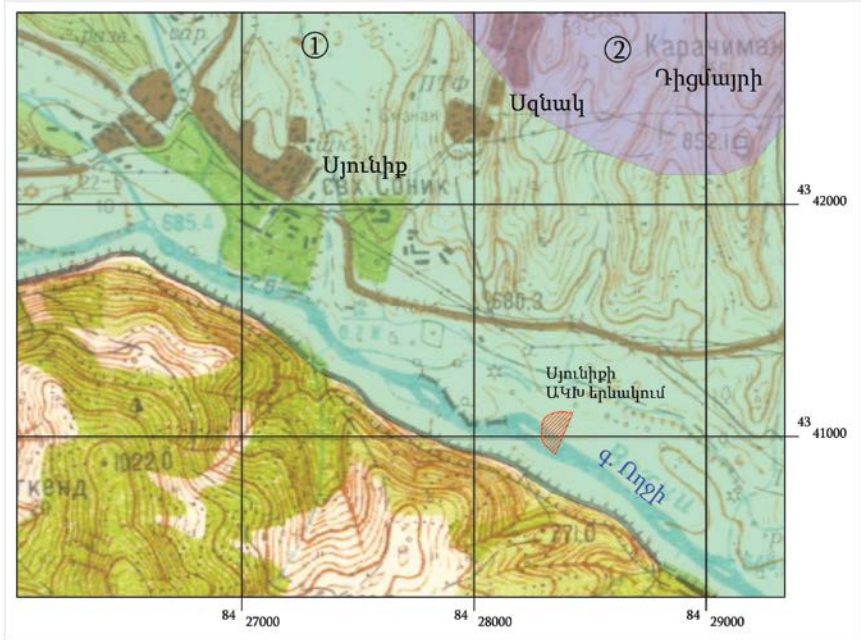
Հայցվող տարածքից մոտ 500մ հյուսիս քարտեզագրված է SYUN-033-2840 սողանքային մարմինը (Միջազգային համագործակցության Ճապոնական գործակալություն, ՀՀ քաղաքաշինության նախարարություն, 2005) (նկար 7-8):

Սողանքային մարմնի բնութագրերը ներկայացված են ստորև, աղյուսակ 1-ում:

Աղյուսակ 1.

Սողանքի կենտրոնի կոորդինատներն ու բարձրությունը							Սողանքային մարմնի չափերը		
հս. լայն.			արլ. երկ.			Բարձր. ծ.մ. (մ)	լայն. (մ)	երկար. (մ)	մակերես (հա)
աստ.	րոպե	վայրկ.	աստ.	րոպե	վայրկ.				
39	12	43	46	28	56	835	1900	3100	576

ՍՅՈՒՆԻՔԻ ԵՐԵՎԱԿՄԱՆ ՇՐՋԱՆԻ
ԵՐԿՐԱԶԵՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ՍԽԵՄԱՏԻԿ ՔԱՐՏԵԶ

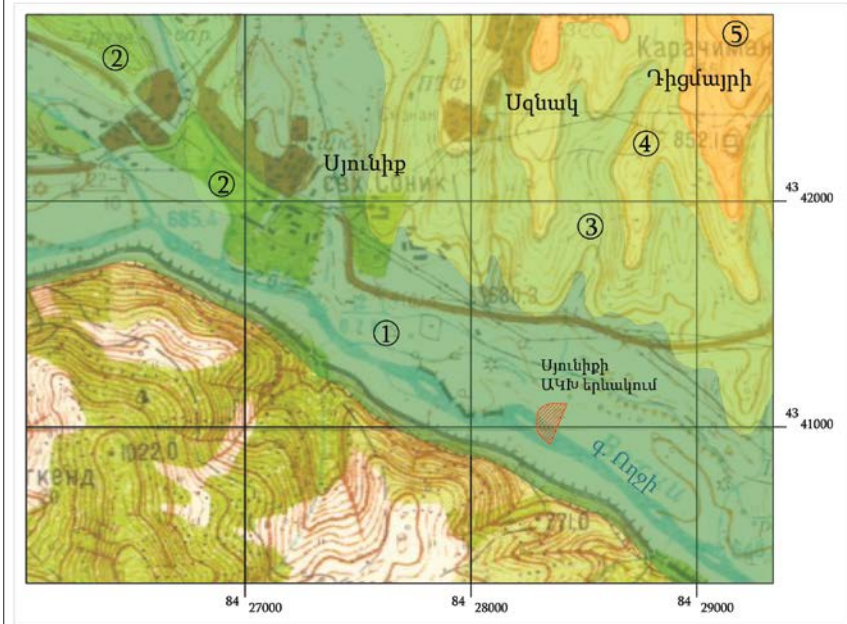

ՊԱՅՄԱՆԱԿԱՆ ՆՇԱՆՆԵՐ

- 1 - Ներլեռնային ցածր նեղ դարավանդավորված գոգահովիտներ
- 2 - Ցածր լեռնաշղթաներ գոգավոր թեք լանջերով, բաժանված լայն հովիտներով

Նկար 4.

ՍՅՈՒՆԻՔԻ ԵՐԵՎԱԿՄԱՆ ՇՐՋԱՆԻ
ԼԱՋԵՐԻ ԹԵՔՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՍԽԵՄԱՏԻԿ ՔԱՐՏԵԶ

ՊԱՅՄԱՆԱԿԱՆ ՆՇԱՆՆԵՐ

- 1 - Հարթավայրեր (0-4 աստիճան)
- 2 - Մեղմաթեք հարթավայրեր (5-9 աստիճան)
- 3 - Մեղմաթեք լանջեր (10-14 աստիճան)
- 4 - Ջառիկող լանջեր (15-19 աստիճան)
- 5 - Թեք լանջեր (20-23 աստիճան)

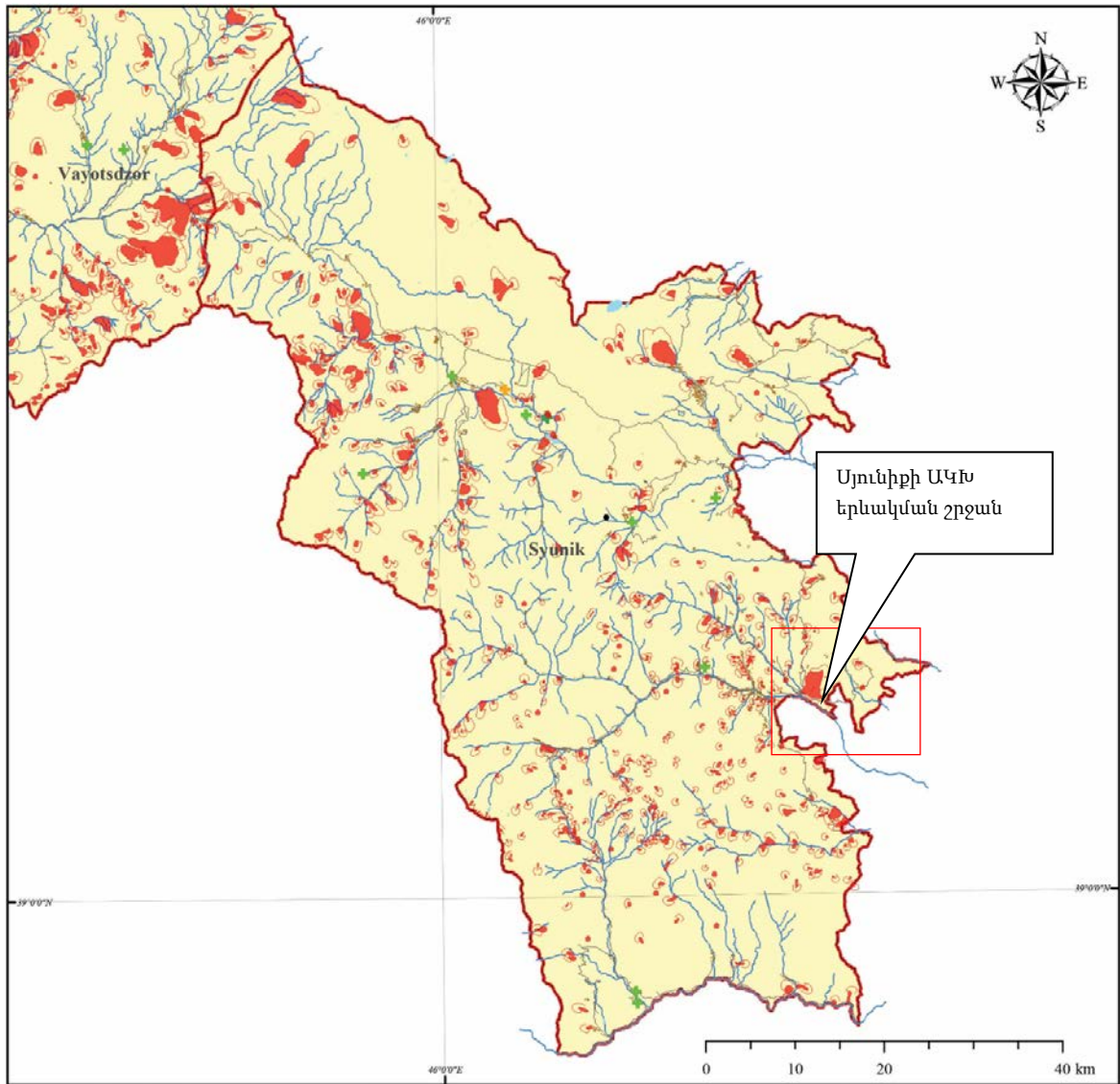
Նկար 5.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՏԱՐԱԾՔԻ ՀԱՎԱՆԱԿԱՆ ՄԵՅՄՄԻԿ ՎՏԱՆԳԻ ԳՈՏԻԱՎՈՐՄԱՆ ՔԱՐՏԵԶ

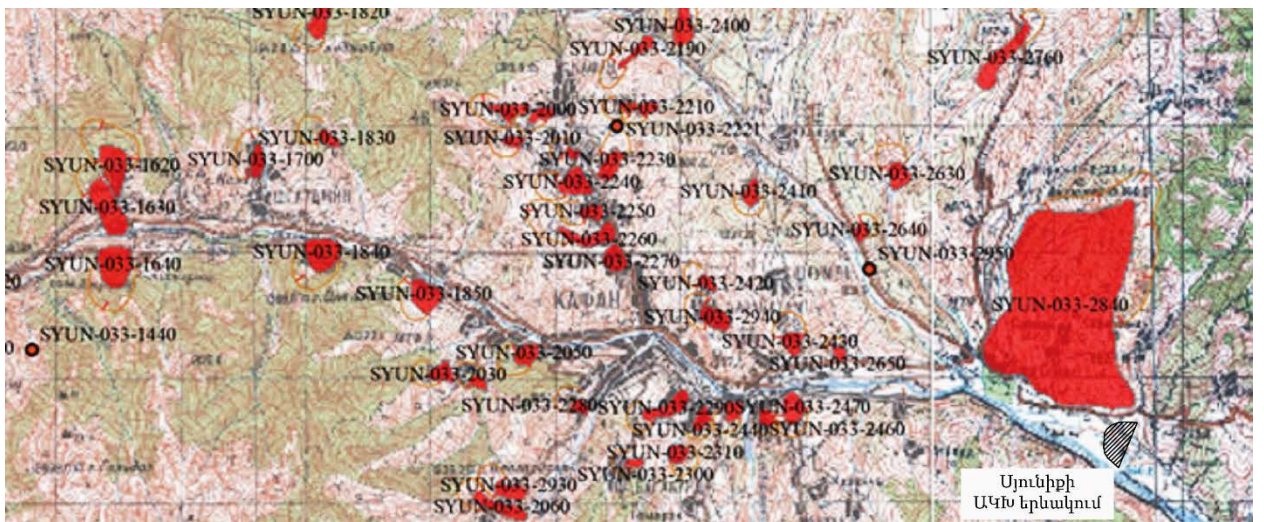
50 ՏԱՐՈՒՄ ԱՌԱՎԵԼԱԳՈՒՅՆ ՀՈՐԻԶՈՆԱԿԱՆ
ԱՐԱԳԱՅՈՒՄՆԵՐԻ ԳԵՐԱԶԱՆՑՄԱՆ
10% ՀԱՎԱՆԱԿԱՆՈՒԹՅԱՄԲ

Նկար 6.

Նկար 7.

Նկար 8.

▪ **Կլիմա**

Սյունիքի ԱԿԽ երևակման տարածքը գտնվում է չոր մերձարևադարձային կլիմայական գոտում (նկար 9):

Երևակման, իչպես նաև ամբողջ Կապանի շրջանը բնութագրվում է արևափայլի զգալի տևողությամբ՝ միջինում մինչև 2298 ժամ տարեկան:

Օդի միջին տարեկան ջերմաստիճանը $+ 12.1^{\circ}\text{C}$ է: Տարվա բոլոր ամիսներին միջին ջերմաստիճանը դրական է: Հունվարին այն կազմում է 0.9°C , իսկ հուլիսին՝ 23.5°C : Առանձին ժամանակահատվածներում՝ օդային սառը զանգվածների ներխուժումից, ջերմաստիճանը կարող է իջնել մինչև -22°C : Ջերմաստիճանի բացարձակ մաքսիմումը հասնում է $39-40^{\circ}\text{C}$:

Առավել ցուրտ ժամանակաշրջանը տևում է հունվարի երկրորդ տասնօրյակից մինչև փետրվարի առաջին տասնօրյակը, իսկ շոգը՝ հուլիսի կեսից մինչև օգոստոսի կեսը: Առավել բարձր ջերմաստիճանների ժամանակաշրջանը ($>20^{\circ}\text{C}$) տևում է միջինը 90 օր՝ հունիսի կեսից մինչև սեպտեմբերի կեսը:

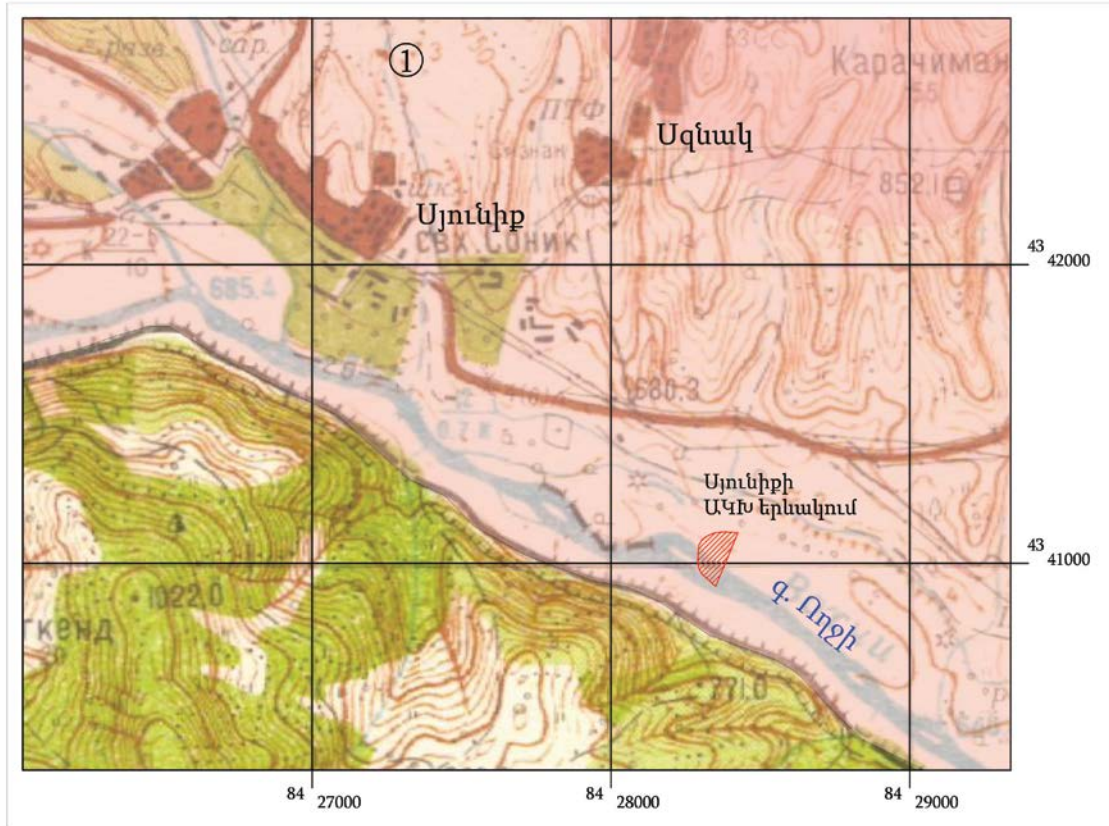
Բացարձակ նվազագույն ջերմաստիճանը կարող է իջնել մինչև -30°C , իսկ առավելագույնը՝ 39°C :

Տարեկան հարաբերական խոնավությունը տատանվում 63%-ից մինչև 77%: Տեղումների քանակը կազմում է տարեկան 574մմ՝ առավելագույնը մայիսին՝ 104մմ:

Տեղումներով օրերի թիվը կազմում է 97 օր: Հաճախ են հորդառատ անձրևները, որոնք ուղեկցվում են ամպրոպով: Երբեմն օրվա ընթացքում տեղում է ամսական նորման: Ձյունածածկն առաջանում է դեկտեմբերի առաջին օրերին և վերանում մարտի վերջին, միջինում այն դիտարկվում է 31 օր: Սովորաբար տեղացած ձյունը երկար չի մնում, կայուն ձյունածածկը դիտարկվում է շատ հազվադեպ՝ ձմեռների 11%: Ձնածածկույթի առավելագույն տասնօրյակային բարձրությունը 32սմ է, տարվա մեջ ձնածածկույթով օրերի քանակը կազմում է 31, ձյան մեջ ջրի առավելագույն քանակը՝ 70մմ:

Ստորև ներկայացվում են շրջանի կլիմայական որոշ բնութագրեր աղյուսակների տեսքով՝ Կապան օդերևութաբանական կայանի բազմամյա դիտարկումների տվյալների համաձայն:

ՄՅՈՒՆԻՔԻ ԵՐԵՎԱԿՄԱՆ ՇՐՋԱՆԻ
ԿԼԻՄԱՅԱԿԱՆ ԳՈՏԻՆԵՐԻ ՄԽԵՄԱՏԻԿ ՔԱՐՏԵԶ

ՊԱՅՄԱՆԱԿԱՆ ՆՇԱՆՆԵՐ

1 - 2-րդ մերձարևադարձային կլիմայական գոտի

Նկար 9.

Աղյուսակ 2.

Միջին ջերմաստիճանը ըստ ամիսների, °C												Միջին տարեկան, °C
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
0.6	2.2	5.7	11.5	16.2	20.3	23.5	23.1	18.7	13.0	7.3	2.5	12.1

Աղյուսակ 3.

Օդի հարաբերական խոնավությունը, %% ըստ ամիսների												
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	տարեկան
75	74	75	73	74	68	63	64	71	77	77	77	72

Աղյուսակ 4.

Տեղումների քանակը, մմ միջին ամսական/օրական առավելագույն,												
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	տարեկան
26	31	64	75	102	65	32	28	38	48	40	26	575
27	26	58	76	99	70	176	70	55	51	63	33	176

Աղյուսակ 5.

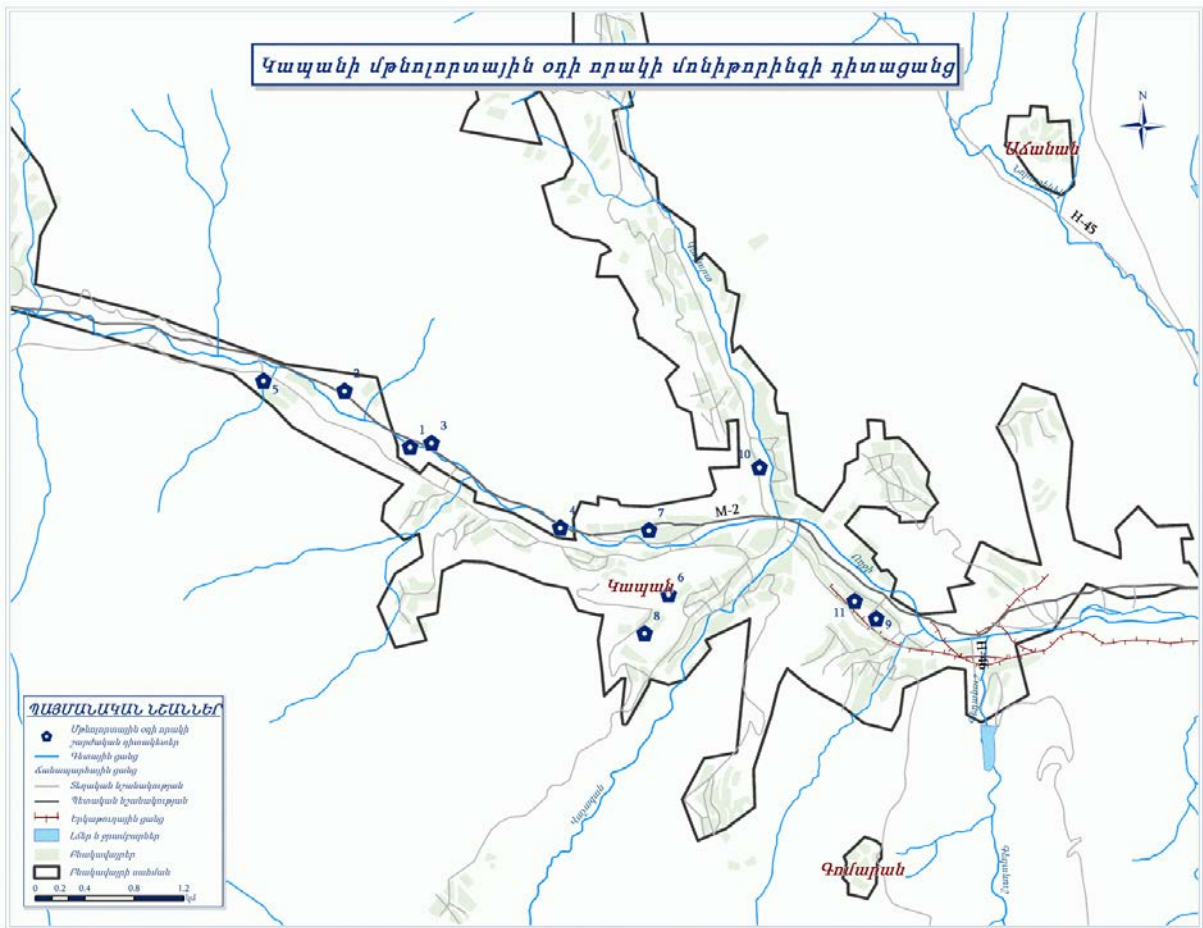
Միջին տարեկան մթնոլորտային ճնշում, հՊա		Ամիսներ		Կրկնելիությունը, % Միջին արագությունը, մ/վ					
				Ուղղությունները					
				Հս	Հս- Արլ	Արլ	Հվ- Արլ	Հվ	Հվ- Արմ
935.6	հունվար	2	2	29	30	6	5	18	8
		2.2	2.0	2.3	2.0	1.9	1.6	2.2	1.9
	ապրիլ	2	1	37	32	4	3	12	9
		2.5	2.0	2.9	2.5	2.3	1.9	2.7	2.0
	հուլիս	2	2	31	34	6	3	11	11
		2.2	1.9	2.7	2.4	1.9	1.6	2.0	1.6
	հոկտեմբեր	1	7	34	32	6	4	12	10
		2.1	1.7	2.5	2.2	1.9	1.6	2.0	1.6

Աղյուսակ 6.

Ամիսներ		Անհողմությունների կրկնելիությունը, %	Միջին ամսական արագությունը, մ/վ	Միջին տարեկան արագությունը, մ/վ	Ուժեղ քամիներով (≥15մ/վ) օրերի քանակը	Հաշվարկային արագությունը, մ/վ, որը հնարավոր է մեկ անգամ "n" տարիների ընթացքում		
						20	50	100
Հունվար	45	1.0	1.2	3	20	22	24	
Ապրիլ	36	1.5						
Հուլիս	39	1.2						
Հոկտեմբեր	44	1.1						

▪ **Մթնոլորտային օդ**

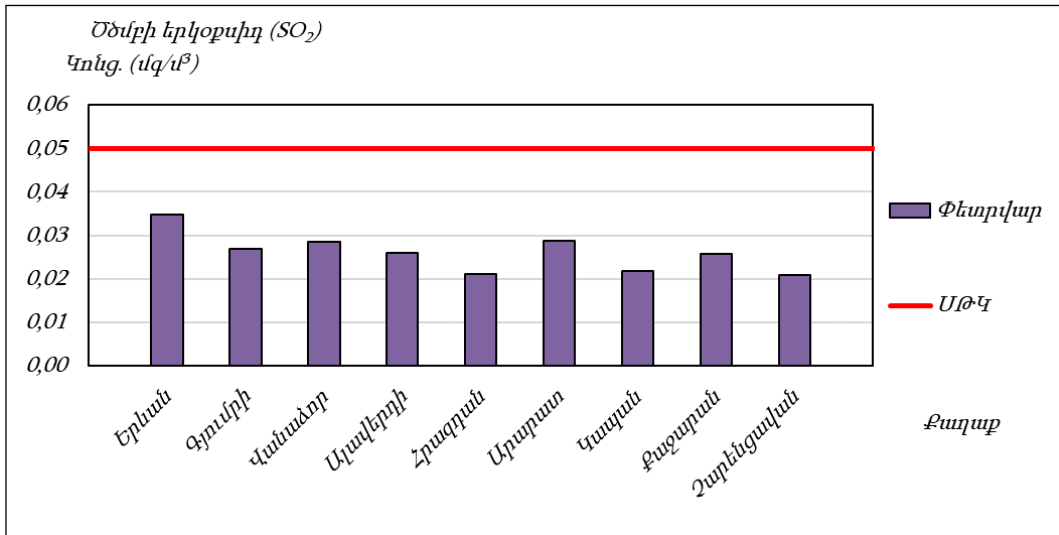
Մյունիքի երևակման տարածքում մթնոլորտային օդի մոնիթորինգ պետական լիազորված կառույցների կողմից չի իրականացվում: ՀՀ շրջակա միջավայրի նախարարության «Հիդրոօդերևութաբանության և մոնիթորինգի կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի կողմից Կապան քաղաքային համայնքում, երևակման տարածքից մոտ 3կմ հեռավորության վրա իրականացվում է մթնոլորտային օդի որակի մշտադիտարկում 11 դիտակետերում (նկար 10):

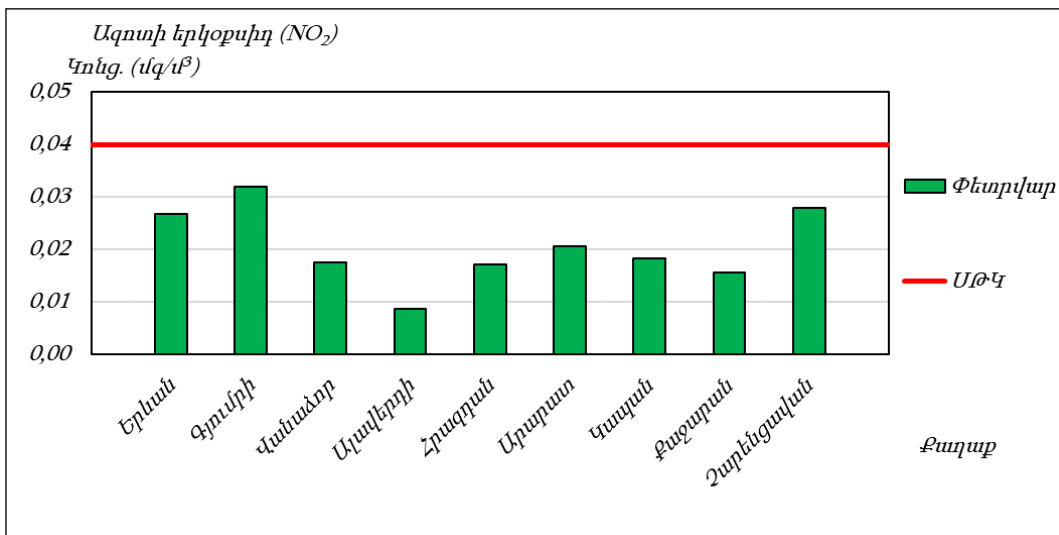
Նկար 10.

Կապան քաղաքի մթնոլորտային օդում կատարվում են ծծմբի և ազոտի երկօքսիդների դիտարկումներ: ՄԹԿ գերազանցումներ ա.թ. փետրվար ամսվա դրությամբ չեն արձանագրվել (նկար 11-12) :

Երևակման տարածքում արձանագրվել է 0.017մգ/մ³ ազոտի երկօքսիդ, 0.02մգ/մ³ ծծմբի երկօքսիդ և 0.18մգ/մ³ փոշի :

Նկար 11.

Նկար 12.

▪ **Ջրային ռեսուրսներ**

Տարածաշրջանի հիմնական ջրային արտերիան Ողջի գետն է, իր մշտական և ժամանակավոր վտակներով: Ողջի գետը Արաքս գետի ձախափնյա վտակն է և համարվում է իր մեծությամբ Զանգեզուրի երկրորդ գետը, Որոտանից հետո:

Ողջի գետը սկիզբ է առնում Կապուտջուղ հարավարևելյան լանջից 3650մ բարձրության վրա, Կապուտջուղ և Քաջարան գետերի միացումից և թափվում է Արաքս գետ ձախ ափից 350մ բարձրության վրա: Ողջի գետի ավազանին բնորոշ է ապարների թույլ ջրանցիկություն, այդ իսկ պատճառով մթնոլորտային տեղումները բերում են մակերևութային հոսքի առաջացմանը, ինչի արդյունքում գետի ավազանը ունի զարգացած ջրագրական ցանց:

Ողջին տիպիկ լեռնային գետ է, նեղ ոլորապտույտ հունով, հոսքի մեծ արագությամբ և բազմաթիվ մանր վտակներով, որոնք իրենցից ներկայացնում են լեռնային առվակներ: Իր ճանապարհին Ողջի գետն ընդունում է մի շարք վտակներ՝ Սակքար, Մյական, Բաղաճաջուր, Դավազամի, Փխրուտ, Գեղի, Գիրաթաղ, Վաչազան, Արծվանիկ, Նորաշենիկ և այլն: Ողջի գետի խոշոր վտակներն են Գեղին և Նորաշենիկը, մյուս վտակները փոքր են՝ աննշան հոսքերով: Ողջի գետ են թափվում նաև ժամանակավոր ջրահոսք ունեցող զգալի քանակի վտակներ, որոնք պարբերաբար բերում են իրենց հետ սելավային բնույթի ջրաքարային հոսքեր: Գետի սնուցումը խառն է, տեղի է ունենում մթնոլորտային տեղումների, հալվող և գրունտային ջրերի հաշվին, սակայն գերակշռում է հալոցքային սնուցումը (60-70%):

Ողջի գետի ընդհանուր երկարությունը կազմում է 86.0 կմ, ջրհավաք ավազանի մակերեսը՝ 1032կմ² է: ՀՀ տարածքում գետի երկարությունը 56.0կմ է, ջրհավաք ավազանի մակերեսը՝ 643կմ², ջրհավաքի միջին բարձրությունը 2380մ: Գետի միջին ջրանկումը 0.058 է, հոսքի գործակիցը՝ 0.61: Համաձայն երկարամյա դիտարկումների, Ողջի գետի միջին հոսքը Կապան դիտակայանի մոտ կազմում է 9.59մ³/վրկ:

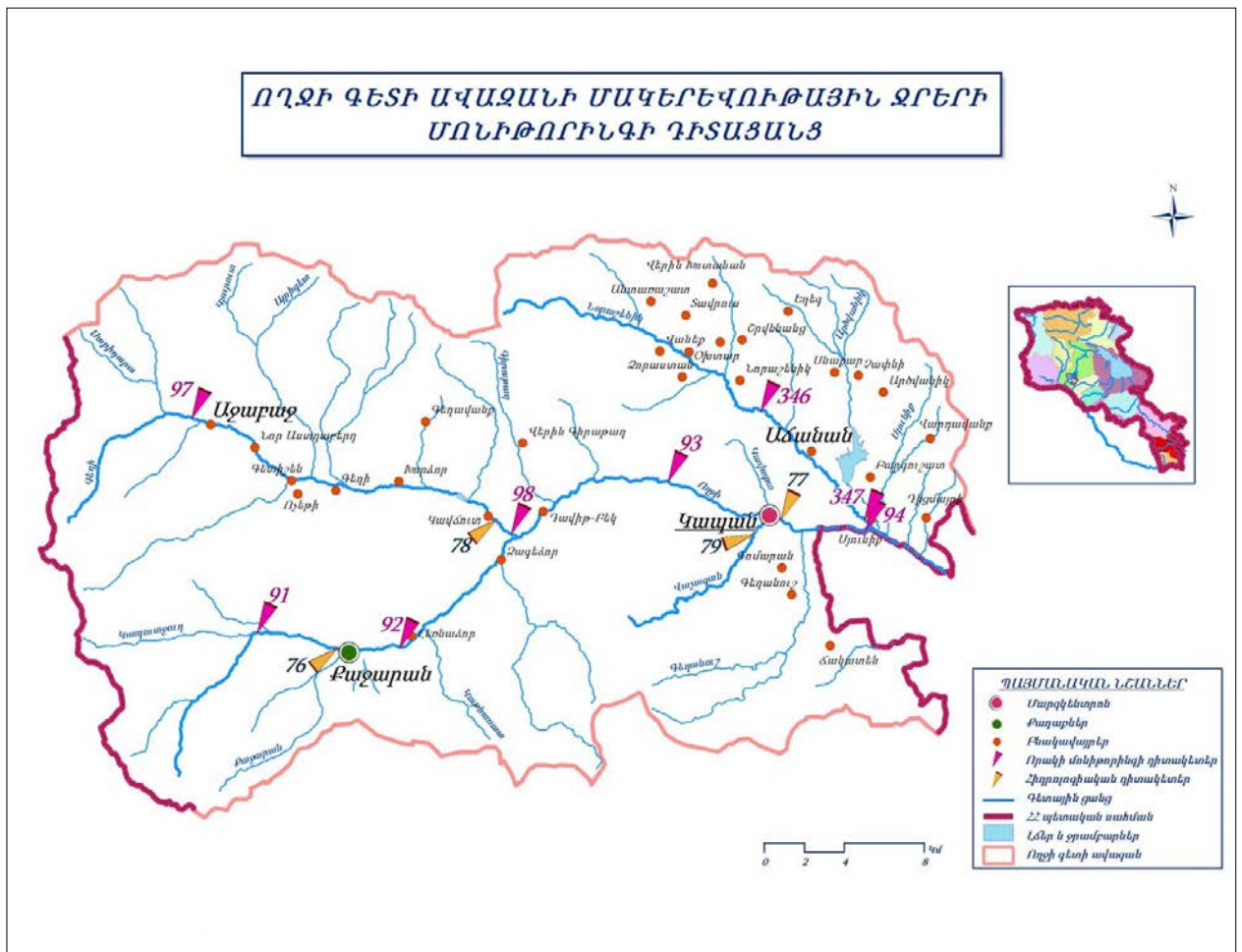
Ջրի առավելագույն ծախսը դիտվում է մայիս-հունիս ամիսներին, իսկ նվազագույնը՝ հունվարին: Ջրի միջին ամսական նվազագույն ծախսը 95.0% ապահովվածության տարվա համար կազմում է Կապան քաղաքի մոտ 2.37մ³/վրկ, Հոսքի միջին արագությունը 0.65-0.7մ/վրկ:

Ստորև աղյուսակ 7-ում ներկայացվում է Ողջի գետի ջրագրական բնութագրերը :

Աղյուսակ 7.

Գետ - Դիտակետ	Ջրհավաք ավազանի մակերես, կմ ²	Ջրհավաք ավազանի միջին բարձրություն, մ	Դիտումների տարիների քանակը	Առավելագույն հոսքի միջինը		Գործակից	
				ջրի ծախսը, մ ³ /վրկ	հոսքի մոդուլը, լ/վրկ. կմ	Վարիացիայի C _v	Սահմանային C _s
Ողջի-Կապան	660	2380	39	60.3	91.4	0.5	0.9

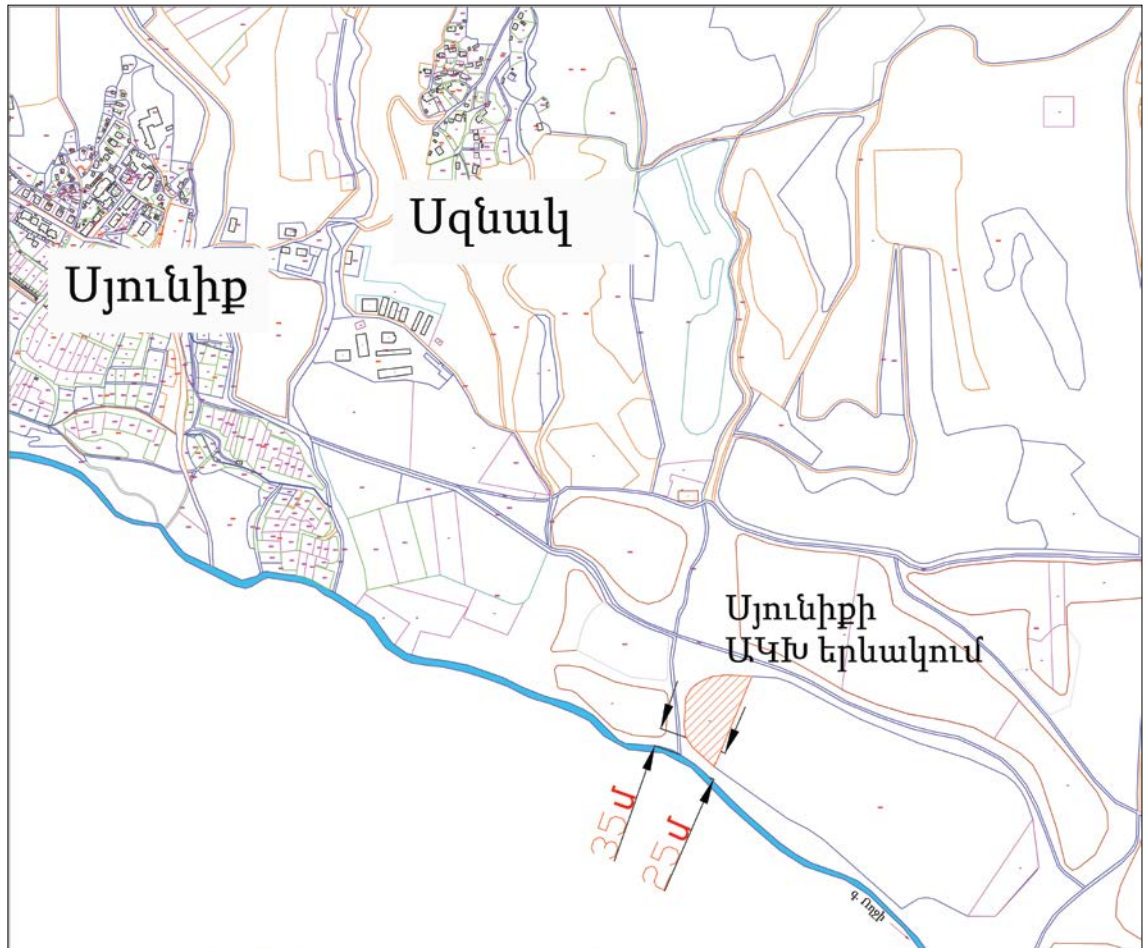
ՀՀ շրջակա միջավայրի նախարարության կողմից Ողջի գետի որակի դիտակետերի ցանցը ներկայացված է նկար 13-ում :

Նկար 13.

2023 թվականին ՀՀ շրջակա միջավայրի նախարարության կողմից Ողջի գետի ջրերի որակի մոնիթորինգի արդյունքներ պաշտոնական կայքում ներկայացված չեն : 2022 թվականի 4-րդ եռամսյակի դիտարկումների տվյալներ համաձայն՝ Ողջի գետի ջրի որակը Քաջարան քաղաքից վերև հատվածում գնահատվել է միջակ (3-րդ դաս), 1.8կմ Քաջարանից ներքև հատվածում՝ վատ (5-րդ դաս), 0.8կմ Կապան քաղաքից վերև հատվածում՝ «միջակ» (3-րդ դաս), 0.5կմ Կապանի օդանավակայանից ներքև հատվածում՝ վատ (5-րդ դաս) (<http://env.am/storage/files/iv-2022.pdf>):

Ավագակոպճային խառնուրդի երկրաբանական ուսումնասիրության նպատակով հայցվող Սյունիքի երևակման տարածքը գտնվում է Ողջի գետի հունից 25-35մ հեռավորությունների վրա (նկար 14):

Նկար 14.

Երևակման մոտակայքում, Ողջի գետից կատարվել է ջրի նմուշարկում: Գետի ջրերում արձանագրվել է. կախության չոր նյութեր 75մգ/լ, սուլֆատ իոն 123 մգ/լ, քլորիդ իոն 89 մգ/լ, նիտրատ իոն 3.58 մգ/լ, նատրիում 62 մգ/լ, մագնեզիում 53 մգ/լ, ալյումին 0.06 մգ/լ, կալիում 31 մգ/լ, կալցիում 78 մգ/լ, քրոմ 9.01 մգ/լ, երկաթ 0.7 մգ/լ, պղինձ 28 մգ/լ, ցինկ 102մգ/լ, արսեն 10.3մգ/լ, մոլիբդեն 75մգ/լ, կապար 23մգ/լ:

▪ **Հողեր**

Սյունիքի երևակման շրջանում զարգացած են լեռնային ճմակարբոնատային և դարչնագույն անտառային հողերը (հողերի բնական տիպերի բաշխվածությունը բերված է նկար 15-ում):

Լեռնային ճմակարբոնատային հողերը ձևավորվել են կարբոնատային մայրատեսակների վրա: Հանքերևակման տարածքում զարգացած է ճմակարբոնատային հողերի տիպիկ ենթատիպը: Այս հողերը պարունակում են մեծ քանակությամբ հումուս (վերին հորիզոններում՝ մինչև 11.8-13.4%), ունեն կլանման մեծ տարողություն՝ 35.5-43.0մ/էկվ 100գ հողում: Կլանման կատիոնների կազմում գերակշռող մասը (96-99%) Ca և Mg է, իսկ H-ը աննշան է (0.8-1.4մ.էկվ/100գ հողում):

Ճմակարբոնատային հողերի մեխանիկական կազմը հիմնականում կավավազային և կավային է, հզորությունը տատանվում է 30-ից 70սմ սահմաններում:

Տիպիկ ճմակարբոնատային հողերում կարբոնատները հայտնաբերվել են անմիջապես մակերեսում՝ հումուսակուտակիչ հորիզոնի սահմաններում:

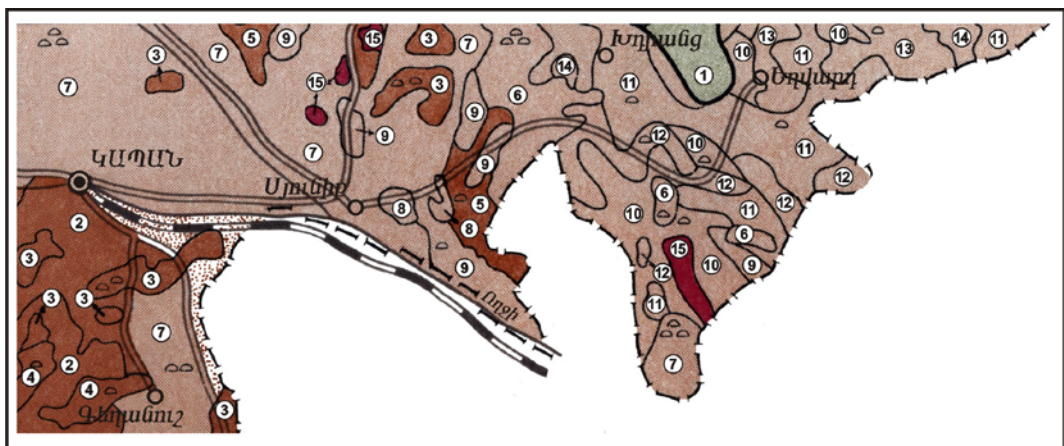
Լեռնաանտառային գոտու դարչնագույն անտառային հողերը ձևավորվել են 700-1700մ բարձրությունների սահմաններում, կիրճերով, ձորակափոսորակային ցանցով խիստ կտրտված ռելիեֆի պայմաններում: Այս հողերը նկարագրվող շրջանում հանդես են գալիս լվացված, տիպիկ և կարբոնատային ենթատիպերով: Լվացված դարչնագույն անտառային հողերը զբաղեցնում են սովերահայց լանջերը և ձևավորվել են համեմատաբար ավելի խոնավ պայմաններում, քան տիպիկ ենթատիպը:

Հողերը բնութագրվում են դարչնագույն և մուգ-դարչնագույն գույնով, հումուսի բավական բարձր պարունակությամբ (10-14%), որը խորության ուղղությամբ արագ նվազում է: Հումինային նյութերում հումինաթթուների և ֆուլվոթթուների քանակը գրեթե հավասար է:

Այս տիպի հողերը ունեն գլխավորապես կավավազային մեխանիկական կազմ: Կլանման տարողությունը բարձր է, կլանված կատիոններում գերակշռողը Ca-ն է: Ռեակցիան չեզոք է կամ թույլ հիմնային: Բնութագրվում են բարելավ ֆիզիկական և ջրաֆիզիկական հատկություններով, լավ արտահայտված ստրուկտուրայով:

Բուն երևակման տարածքը ներկայացված է դարչնագույն անտառային կարբոնատային տափաստանացված փոքր հզորության կավավազային հողերով: Հողաբուսական շերտի հզորությունը կազմում է միջինը 0.28մ: Հողերից վերցված նմուշում արձանագրվել է (մգ/կգ). Al 34772, Si 76232, P 1319, S 1313, Cl 646, K 21369, Ca 10406, Ti 22321, V 4673, Cr 368, Mn 44, Fe 61558, Co <5, Ni 48, Cu 563, Zn 411, As 58, Se <5, Rb 57, Sr 374, Y 27, Zr 212, Nb 12, Mo 37, Ag 15, Cd <5, Sn <5, Sb <5, W 21, Hg <5, Pb 51, Bi <5, Th 12, U <5, LE 783429: Նմուշառումը կատարվել է 2023 թվականի ապրիլին:

Հողերի բնական տիպերի սխեմատիկ քարտեզ

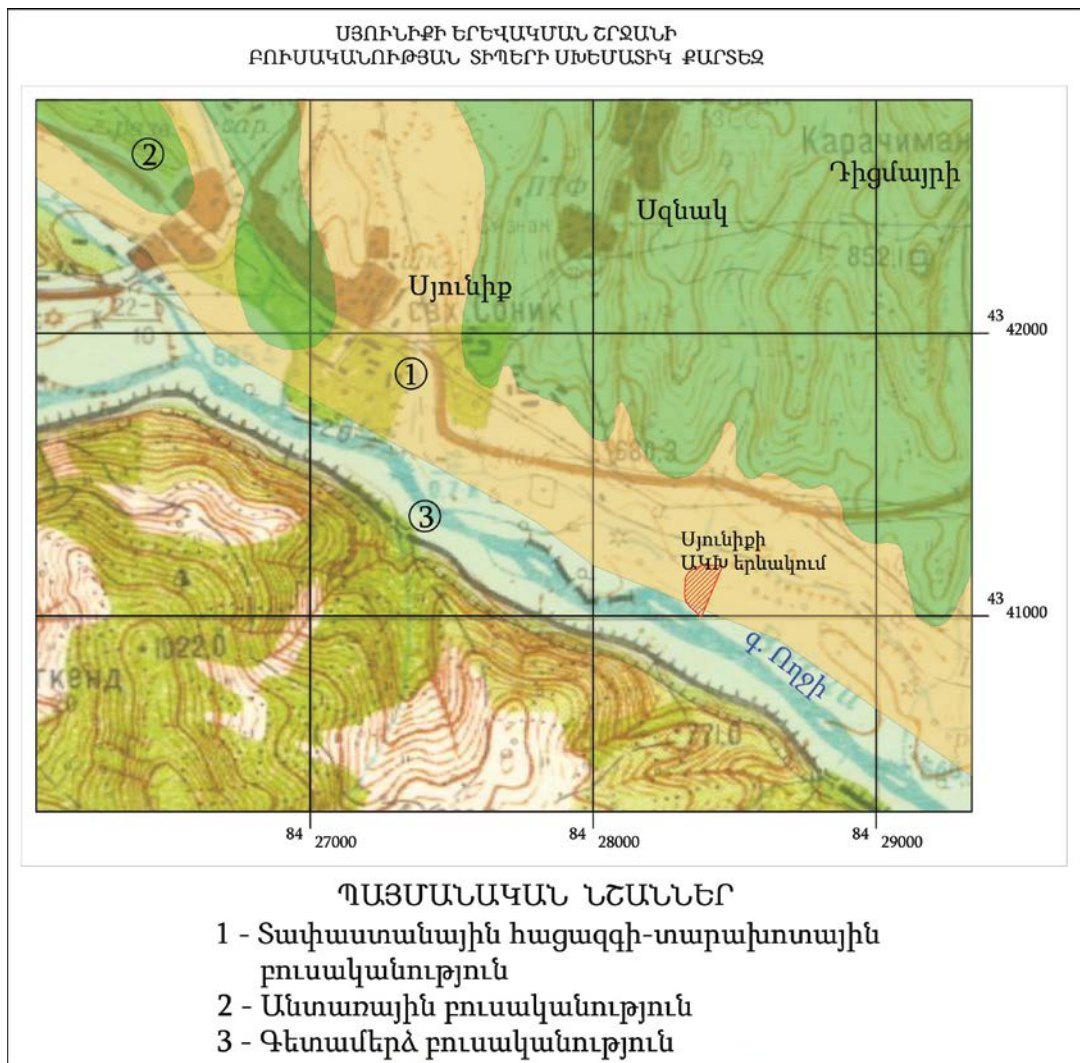
- ① Ծնակակարբոնատային տիպիկ կավային-մերգելային մեծամասամբ փոքր հզորության
- ② Դարչնագույն անտառային լվացված կավայնացված մեծամասամբ միջին հզորության
- ③ Դարչնագույն անտառային լվացված մանրախճաքարքարոտ կավայնացված փոքր հզորության կավավազային տեղ-տեղ թույլ հողմահարված
- ④ Դարչնագույն անտառային լվացված տափաստանացված մեծամասամբ միջին հզորության կավային թույլ հողմահարված
- ⑤ Դարչնագույն անտառային լվացված տափաստանացված փոքր հզորության մեծամասամբ կավային միջին և ուժեղ հողմահարված
- ⑥ Դարչնագույն անտառային կարբոնատային մանրախճաքարքարոտ մեծամասամբ փոքր հզորության կավավազային թույլ հողմահարված
- ⑦ Դարչնագույն անտառային կարբոնատային տափաստանացված մեծամասամբ փոքր հզորության կավավազային
- ⑧ Դարչնագույն անտառային կարբոնատային տափաստանացված մեծամասամբ միջին հզորության կավային մշակովի
- ⑨ Դարչնագույն անտառային կարբոնատային տափաստանացված փոքր հզորության կավավազային թույլ հողմահարված մշակովի
- ⑩ Դարչնագույն անտառային մնացորդային-կարբոնատային տափաստանացված մեծամասամբ միջին հզորության կավային թույլ հողմահարված
- ⑪ Դարչնագույն անտառային մնացորդային-կարբոնատային տափաստանացված փոքր հզորության կավավազային միջին տեղ-տեղ ուժեղ հողմահարված
- ⑫ Դարչնագույն անտառային մնացորդային-կարբոնատային տափաստանացված մեծամասամբ հզոր կավավազային մշակովի
- ⑬ Դարչնագույն անտառային մնացորդային-կարբոնատային տափաստանացված մեծամասամբ հզոր կավային մշակովի
- ⑭ Դարչնագույն անտառային մնացորդային-կարբոնատային տափաստանացված փոքր հզորության կավավազային մեծամասամբ միջին հողմահարված մշակովի
- ⑮ Արմատական ապարների ելքերի և բերի զարգացած ուժեղ քարքարոտ հողերի համալիր

Նկար 15.

▪ **Բուսական և կենդանական աշխարհ**

Հայցվող տարածքը բուսաաշխարհագրական տեսակետից պատկանում են Բորեալ ֆլորիստիկ ենթաթագավորության Յիրկուսբորեալ գավառի Կովկասյան ենթագավառի Զանգեզուրի ֆլորիստիկ շրջանին: Շրջանի բուսականությունը ունի արտահայտված քսերո-մեզոֆիլ և մեզո-քսերոֆիլ բնույթ՝ յուրահատուկ են տափաստանները, տերևավոր նոսրանտառային անտառները, թփուտները (նկար 16), ինչպես նաև գետամերձ բուսականությունը:

Ողջի գետի հովտում աճում են կաղնու երեք հիմնական տեսակներ: Դրանցից կաղնի արաքսյանը զբաղեցնում է ստորին բարձրություններից մինչև ծ.մ. մոտ 1000մ բարձրությունները: Կաղնի վրացականը զբաղեցնում է մոտ 1000-1500 (1550)մ բարձրությունները, իսկ կաղնի արևելյանը (կամ խոշորատեղը) զբաղեցնում է մոտ (1450) 1500-2400մ բարձրությունները:

Նկար 16.

Բացի կաղնուց, բնափայտավոր բուսատեսակները արտահայտված են կովկասյան և արևելյան բոխիների (*Carpinus betulus*, *Carpinus orientalis*), կովկասյան տանձենու (*Pyrus caucasica*), հացենու (*Fraxinus excelsior*, *Fraxinus oxycarpa*), թեղու (*Ulmus minor*), վրացական թխկու (*Acer ibericum*), շլորենու (*Prunus divaricata*), տիլենու (*Corylus avellana*), հոնի (*Cornus mas*), ուռենու (*Salix excelsa*, *Salix triandra*), սրնգենու (*Ligustrum vulgare*), դրախտածառի (*Cotinus coggygia*), վրացական ցախակեռասի (*Lonicera iberica*), Պալլասի դժնիկի (*Rhamnus pallasii*), սզնու (*Crataegus sp.*), մասբենու (*Rosa sp.*), մոշենու (*Rubus sp.*) տեսակների և այլ ծառերով ու թփերով :

Երևակման շրջանում անտառային հողերի տեղաբաշխումը ներկայացված է նկար 17-ում:

Տափաստանային խոտածածկույթը ներկայացված է բուրդիխլոա սովորական (*Bothriochloa ischaemum*), անիսանտ տանիքային (*Anusantha tectorum*), գեղազլիսիկ փայլուն (*Callicephalus nitens*), անմեռուկ չոված (*Xeranthemum squarrosum*) տեսակներով:

Ողջի գետի և նրա վտակների ափերի ջրային և մերձափնյա բուսականությանը ներկայացված է ձիաձետի երկու տեսակ՝ *Equisetum telmateja* և *E. Fluviatile*, կեռոն Լաքսմանի *Typha laxmannii*, փափկամազ ջրային՝ *Myosoton aquaticum*, արենադոս ուռատերև՝ *Lythrum saicaria* և այլն:

Բուն երևակման տարածքում բնական բուսածածկը ամբողջությամբ վերափոխված է, տարածքը երկար ժամանակ օգտագործվում է գյուղատնտեսական նպատակներով և առաջնային, բնական բուսական տիպեր չեն պահպանվել :

Երևակման տարածքից դեպի Ողջի գետը ընկած հատվածում կղզյակների տեսքով աճում են եղեգ և ձիաձետ :

Տարածքում ՀՀ բույսերի Կարմիր գրքում գրանցված տեսակների առկայության հավանականությունը պարզելու նպատակով կատարվել է բույսերի Կարմիր գրքի տվյալների վերլուծություն, առանձնացվել է տարածքում հայտնի տեսակների վերաբերյալ տեղեկատվությունը : Կապանի տարածաշրջանում ՀՀ բույսերի կարմիր գրքում գրանցված տեսակներից հայտնի են.

- Եզնակոխ սակավաճաճանչ (*Bupleurum pauciradiatum* Fenzl ex Boiss.) – խոցելի տեսակ, աճում է Կապանի շրջակայքում, ստորին լեռնային գոտում, ծ. մ. 700-1200 մ

բարձրությունների վրա թփուտային մացառուտներում: Պոպուլյացիայի մի մասը աճում է «Շիկահող» պետական արգելոցի տարածքում:

- նվիկ կոնոֆալոսային (*Arum conophalloides* Kotschy ex Schott) – վտանգված տեսակ, աճում է Կապանի շրջակայքում, ստորին լեռնային գոտում, ծ.մ. 700-1000մ բարձրությունների վրա, քարքարոտ և ժայռոտ տեղերում: Պահպանության միջոցառումներ չեն իրականացվում:

- խոզանափուշ Գաբրիելյանի (*Cousinia gabrieljanae* Takht. et Thamanjan) – վտանգված տեսակ, աճում է Կապանի շրջակայքում, ստորին լեռնային գոտում, ծ.մ. 700-800մ բարձրությունների վրա, շիբլակում: Պահպանության միջոցառումներ չեն իրականացվում:

- պսեֆելուս զանգեզուրի (*Psephellus zangezuri* Sosn) - վտանգված տեսակ, աճում է Կապանի շրջակայքում, միջին լեռնային գոտում, ծ.մ. 1300-1700մ բարձրությունների վրա, չոր քարքարոտ և խոտածածկ լանջերին, տրազականտային համակեցություններում, տափաստաններում, անտառի եզրին: Պահպանության միջոցառումներ չեն իրականացվում:

- սինձ պալարակիր (*Tragopogon tuberosus* K. Koch) – խոցելի տեսակ, աճում է Կապանի շրջակայքում, ստորին և միջին լեռնային գոտիներում, ծ.մ. 800-1600մ բարձրությունների վրա, տափաստաններում, մարգագետիններում, թփուտների մեջ: Պահպանության միջոցառումներ չեն իրականացվում:

- գազ Պրիլիպկոյի (*Astragalus prilipkoanus* Grossh) – վտանգված տեսակ, աճում է Կապանի և Քաջարանի միջև, միջին, վերին և ելնաալպյան գոտիներում, ծ.մ. 1000-2500մ բարձրությունների վրա, լեռնային գետերի ափերի, խոտածածկ խճաքարոտ լանջերին, նոսրանտառում: Պահպանության միջոցառումներ չեն իրականացվում:

- ոսպ ոսպնյակաձև (*Lens ervoides* (Brign.) Grossh) - խոցելի տեսակ, աճում է Կապանի շրջակայքում, ստորին և միջին լեռնային գոտում, ծ.մ. 750-1800մ բարձրությունների վրա շիբլակում, նոսրանտառներում, թփուտներով ծածկված լանջերին: Պոպուլյացիայի մի մասը պահպանվում է «Շիկահող» պետական արգելոցի տարածքում:

- երեքնուկ նեղատերև (*Trifolium angustifolium* L) - վտանգված տեսակ, աճում է Կապանի շրջակայքում, ստորին լեռնային գոտում, ծ.մ. 800-1000մ բարձրությունների վրա, չոր լանջերին, թփերի մեջ, անտառների եզրին: Պոպուլյացիայի մի մասը պահպանվում է «Շիկահող» պետական արգելոցի տարածքում:

- լերդախոտ հիկանիական (*Teucrium hyrcanicum* L.) – խոցելի տեսակ, աճում է Կասպանի շրջակայքում, ստորին և միջին լեռնային գոտում, ծ.մ. 700-1800մ բարձրությունների վրա, անտառներում, անտառի եզրին, բացատներում, թփուտներում: Աճելավայրերը պահպանվում են հիմնականում «Շիկահող» պետական արգելոցի տարածքում:

- վարդակակաչ Սոսնովսկու (*Tulipa sosnovskyi* Achv. et Mirzoeva) – վտանգված տեսակ, աճում է Կասպանի շրջակայքում, ստորինից մինչև ենթաալպյան գոտի, ծ.մ. 700-2300մ բարձրությունների վրա, ժայռոտ տեղերում, խոշորաբեկոր թափվածներում, խճաքարոտ տեղերում, կաղնու և գիհու նոսրանտառում, անտառի եզրին և բացատներում: Մեկ պոպուլյացիա պահպանվում է «Շիկահող» պետական արգելոցի տարածքում:

- ասպլեն Վորոնովի (*Asplenium woronowii* Christ) – վտանգված տեսակ, աճում է ստորին լեռնային գոտուց մինչև ենթաալպյան գոտի, ծ. մ. 900-2500 մ բարձրությունների վրա.վ բոխուտային անտառների քարքարոտ տեղերում, ժայռերի միջև և *Rhododendron caucasicum* թփուտների մեջ: Պահպանության միջոցառումներ չեն իրականացվում:

- սարդակիր մեղվակիր (*Ophrys apifera* Huds.) – կրիտիկական վիճակում գտնվող տեսակ: Աճում է Կասպանի շրջակայքում, ստորին լեռնային գոտում, ծ. մ. 600-800 մ բարձրությունների վրա. շիբլյակում: Պահպանության միջոցառումներ չեն իրականացվում:

- ստեվենիելա սասիրանման – վտանգված տեսակ, աճում է Կասպանի շրջակայքում, ստորին լեռնային գոտում, ծ. մ. 900-1300 մ բարձրությունների վրա. նոսրանտառներում, անտառային բացատներում, առավելապես կրաքարային հողերի վրա: Պահպանության միջոցառումներ չեն իրականացվում:

- քաջվարդ նեղատերև (*Paeonia tenuifolia* L) - կրիտիկական վիճակում գտնվող տեսակ: Աճում է Կասպանի շրջակայքում, ստորին լեռնային գոտում, ծ. մ. 700-800 մ բարձրությունների վրա. շիբլյակում: Պահպանության միջոցառումներ չեն իրականացվում:

- գորտնուկ ցիկուտային (*Ranunculus cicutarius* Schlecht.) – վտանգված տեսակ: Աճում է Կասպանի շրջակայքում, ստորին լեռնային գոտում, ծ. մ. 700-1300 մ բարձրությունների վրա. կաղնու-բոխու անտառում, սոսու պուրակում, քարքարոտ լանջերին, շիբլյակում: Գրեթե ամբողջ պոպուլյացիան պահպանվում է «Շիկահող» պետական արգելոցի տարածքում:

- սգնի զանգեզուրյան (*Crataegus zangezura* Pojark.) – վտանգված տեսակ: Աճում է Կապանի շրջակայքում, միջին լեռնային գոտում, ծ.մ. 1200-1800մ բարձրությունների վրա, նոսրանտառում, շիբլակում, կիրճերի լանջերին: Պոպուլյացիայի մի մասը պահպանվում է «Շիկահող» պետական արգելոցի տարածքում:

- ճանճասպան վառ դեղին (*Amanita gemmata*) - անհետացման եզրին գտնվող տեսակ, Հայաստանում հայտնաբերվել է «Սոսու պուրակ» պետական արգելավայրում և Կապանի շրջակայքում: Հանդիպում է հազվադեպ, հողի վրա, սոճու, կաղնու-բոխու անտառներում, 1200-1700մ բարձրության վրա, հոկտեմբեր ամսին: Միկորիզագոյացնող սունկ է՝ համակեցության մեջ է մտնում փշատերև և լայնատերև ծառատեսակների հետ:

Սյունիքի ԱԿԽ երևակման տարածքը դիտարկվել է երթուղիներով՝ իրարից 25մ հեռավորությամբ: Վերը թվարկված, ՀՀ բույսերի կարմիր գրքում գրանցված տեսակները երևակման տարածքում չեն արձանագրվել:

Դիտարկվող տարածքում նշվել են վեց ընտանիքի պատկանող յոթ տեսակի բզեզ: Գնայուկ բզեզներից արձանագրվել է *Harpalus affinis*, *Amara similata*, լողաբզեզներից՝ *Platambus lunulatus*, լեշակերներից՝ *Silpha obscura*, ոսկեբզեզներից՝ *Coraebus elatus*, գատիկներից՝ *Coccinella septempunctata*, փղիկներից՝ *Hypera variabilis*:

Երևակման տարածքում նշվել են կանաչ դոդոշ (*Bufo viridis*), ջրային լորտուկ (*Natrix tessellata*), թռչուններից՝ ափամերձ ծիծեռնակ (*Riparia riparia*) և սև ագռավ (*Corvus corax*), կաթնասուններից՝ հասարակական դաշտամուկ (*Microtus socialis*):

Ողջի գետի և դրա վտակների վերին հոսանքներում հայտնի են *Barbus lacerta cyri*, *Alburnoides bipunctatus*, *Varicorhinus capoeta*: Հանդիպում են նաև գետային կրաբեր:

Հայցվող տարածքում ՀՀ կենդանիների Կարմիր գրքում գրանցված տեսակների առկայության հավանականությունը պարզելու նպատակով կատարվել է կենդանիների Կարմիր գրքի տվյալների վերլուծություն, առանձնացվել է տարածքում հայտնի տեսակների վերաբերյալ տեղեկատվությունը :

Կապանի տարածաշրջանում հայտնի են կենդանիների կարմիր գրքում գրանցված հետևյալ տեսակներ.

- անդրկովկասյան փասիան (*Phasianus colchicus*) – փոքր թվաքանակով, խոցելի տեսակ է, Հայաստանի պայմաններում՝ սակավ ուսումնասիրված: Հանդիպում է բացառապես Սյունիքի մարզի հարավ-արևմտյան և հարավային մասերի

մերձսահմանային շրջաններում: Բնակվում է ցածրադիր նախալեռնային գոտում, խիտ թփուտներում,

ինչպես նաև եղեգնուտներում: Ապրելավայրերի տեղամասերի մի մասը պահպանվում է պետական սահմանների պահպանության ռեժիմով, քանի որ այն գտնվում է Մեղրիի շրջանի մերձսահմանային գոտում:

- Ակրամովսկու իխունջ (*Euxina akramowskii*) – ծայրահեղ սահմանափակ արեալով հազվագյուտ տեսակ: Հայտնի է միակ տեղանքից՝ Խուստուպ լեռան հյուսիսային լանջերից՝ Կապան քաղաքից դեպի հարավ (Սյունիքի մարզ): Ապրելավայրերն են կաղնու և բոխու անտառներ՝ ժայռաճեղքեր: Պահպանության միջոցառումներ չեն իրականացվում:

- տափակ ճպուռ (*Sympetrum depressiusculum*) – սահմանափակ արեալով հազվագյուտ տեսակ: Հայտնի է Կապանի շրջակայքից, բնորոշ է բնորոշ է կանգնած ջրերով ջրավազաններին, հանդիպում է անտառային գոտում: Պահպանության միջոցառումներ չեն իրականացվում:

- Ֆալետիի կողնջակեր ցայտագնայուկ (*Procerus scabrosus fallettianus Cavazzutti*) – փոքր արեալով հազվադեպ ենթատեսակ է: Հանդիպում է Կապանի շրջակայքում, անտառներում, հետանտառային էկոհամակարգերում, 1100-2200մ բարձրությունների վրա: Պահպանվում է «Շիկահող» պետական արգելոցում, «Արևիկ» ազգային պարկում և «Զանգեզուր» պետական արգելավայրում:

- Կապանյան երկարաբեղիկ (*Cortodera kaphanica Danilevsky*) – սահմանափակ արեալով տեսակ: Տարածված է Խուստուպի և Կապուտջուխ լեռնազանգվածների տարածքում, անտառից վեր ենթալայան մարգագետիններ, երբեմն անտառի վերին եզրի մոտ գտնվող բացատներ: Պահպանվում է «Շիկահող» պետական արգելոցում, «Արևիկ» ազգային պարկում և «Զանգեզուր» պետական արգելավայրում:

- մանուշակագույն մեղու-ատաղձագործ (*Xylocopa violacea Linnaeus*) – հազվագյուտ տեսակ է: Հայտնի է Կապանի շրջակայքից, կիսասանապատայինից մինչև տափաստանային գոտի, հանդիպում է այգիներում, ճամփեզրերին, նոսրանտառներում և բնակելի վայրերում: Պահպանվում է «Խոսրովի անտառ» պետական արգելոցում:

- հարավային պայտաքիթ (*Rhinolophus euryale*) – հազվադեպ, քիչ ուսումնասիրված տեսակ է, սահմանափակ նեղ արեալով: Հանդիպում է Կապան քաղաքի շրջակայքում: Բացառապես լեռնատափաստանային, անտառատափաստանային և անապատային

գոտիների քարանձավներում բնակվող տեսակ է: Պահպանության նպատակով քարանձավների մի մասը ընդգրկվել է բնության հուշարձանների ցանկում:

- Արաքսյան գիշերաչղջիկ (*Myotis schaubi araxenus*) - 1987թ.-ին այս տեսակը Հայաստանի Կարմիր գրքում գրանցվել է որպես Նատերերի գիշերային չղջիկի (*Myotis nattereri*) ենթատեսակ՝ Նատերերի արաքսյան գիշերային չղջիկ: Այսօր այն առանձնացվել է որպես ինքնուրույն տեսակ գիշերային չղջիկների *Myotis* ցեղի կազմում: Տեսակն ընդգրկված է ԲՊՄՄ Կարմիր ցուցակում (ver. 3.1) «Data Deficient» կարգավիճակով: Հայտնի է Կապանի շրջանում: Բնակվում է քարանձավներում, անձավներում, ժայռերի ճեղքերում, ծառերի փչակներում, նկուղներում, տների ձեղնահարկերում, անասնագոմերում և այլն: Պահպանվում է «Արևիկ» ազգային պարկում: Քարանձավների մի մասը ընդգրկվել է բնության հուշարձանների ցանկում:

Սյունիքի ԱԿԽ երևակման տարածքը դիտարկվել է երթուղիներով, ուսումնասիրվել են կենդանիների կենսագործունեության հետքերը, քննարկումներ են կատարվել հարակից բնակավայրերի բնակիչների հետ: Վերը թվարկված, ՀՀ կենդանիների կարմիր գրքում գրանցված տեսակները երևակման տարածքում չեն արձանագրվել:

▪ ***Վտանգված էկոհամակարգեր, բնության հատուկ պահպանվող տարածքներ***

Սյունիքի ավազակոպճային խառնուրդի երևակման տարածքը ներառված չէ որևէ բնության հատուկ պահպանվող տարածքի սահմաններում:

Հայցվող տարածքից մոտ 10կմ հեռավորության վրա է գտնվում «Զանգեզուր» կենսոլորտային համալիրի «Շիկահող» պետական արգելոցը, մոտ 25կմ հեռավորության վրա՝ «Զանգեզուր» կենսոլորտային համալիրի «Արևիք» ազգային պարկը և մոտ 22կմ հեռավորության վրա՝ Զանգեզուր» կենսոլորտային համալիրի «Զանգեզուր» պետական արգելավայրը:

Կենսոլորտային համալիրը ստեղծվել է ՀՀ կառավարության 19.12.2013թ.-ի N 1465-Ն որոշմամբ «Արևիկ» ազգային պարկի, «Շիկահող» պետական արգելոցի, «Սոսու պուրակ», «Զանգեզուր», «Խուստուփ», «Բողաքար» և «Սև լիճ» պետական արգելավայրերի տարածքների բնական էկոհամակարգերի, լանդշաֆտային և կենսաբանական բազմազանության, բնության ժառանգության գիտական ուսումնասիրության, պահպանության, պաշտպանության, հաշվառման,

գույքագրման, դիտանցի, բնության տարեգրության վարման ապահովումը, ինչպես նաև ազգային պարկի, արգելոցի և արգելավայրերի բնական պաշարների կայուն օգտագործման ապահովման նպատակով:

Բնության հատուկ պահպանվող տարածքներ են նաև բնության հուշարձանները, որոնց ցանկը հաստատվել է ՀՀ կառավարության 14.08.2008թ.-ի N967-Ն որոշմամբ: ՀՀ Սյունիքի մարզում հաշվառված բնության հուշարձանների վերաբերյալ համառոտ տեղեկատվությունը ներկայացված է աղյուսակ 8-ում:

Աղյուսակ 8.

Հուշարձանի անվանումը	Գտնվելու վայրը
1	2
«Սատանա» բնական քանդակ	Սյունիքի մարզ, Գորիս քաղաքից մոտ 1,0 կմ հս-արլ, Գորիս-Ստեփանակերտ խճուղու ձախ կողմում
«Անանուն» ժայռ-մնացուկներ	Սյունիքի մարզ, Գորիս քաղաքի շրջակայքում
«Անանուն» ռելիեֆի փոքր ձևեր	Սյունիքի մարզ, Սիսիան քաղաքի հս-արլ եզրին
«Անանուն» ռելիեֆի փոքր ձևեր	Սյունիքի մարզ, Քաջարանի հանքային ջրի աղբյուրից հս-արլ, Ողջի գետի ձախ ափին
«Մալևի ինտրուզիա» ներժայթուկ	Սյունիքի մարզ, Մեղրիի ենթատարածք, Ալվանք գյուղից մոտ 1-1,5 կմ հս, լքված Մալև գյուղի մոտ
«Անանուն» ապարների մերկացումներ	Սյունիքի մարզ, Երևան-Սիսիան խճուղու 180-181 կմ-ի ձախ և աջ կողմերում
«Խորձոր» V-աձև կիրճ	Սյունիքի մարզ, Խնածախ գյուղից 1.5-2.0 կմ հս-արլ
«Անանուն» էրոզիոն ռելիեֆ	Սյունիքի մարզ, Խնածախ գյուղից 2,5 կմ հս-արլ, Բերձոր տանող ճանապարհի ձախ կողմում
«Անանուն» սյունաձև բազալտներ	Սյունիքի մարզ, Հալիձոր գյուղից 2 կմ արմ, Որոտանի կիրճում
«Անանուն» ապլիտային դայկաներ	Սյունիքի մարզ, Կապան քաղաքից 30-35 կմ հվ
«Հերթ» որմնաքանդակ	Սյունիքի մարզ, Սիսիան քաղաքից 3 կմ հս-արմ, «Շաքի» ջրվեժի մոտ
«Փղի ճտեր» որմնաքանդակ	Սյունիքի մարզ, Կապան քաղաքից մոտ 25 կմ հվ, «Շիկահող» պետարգելոց տանող ճանապարհին
«Անանուն» սյունաձև բազալտներ	Սյունիքի մարզ, Որոտան գյուղի հվ-արմ եզրին
«Անանուն» սյունաձև բազալտներ	Սյունիքի մարզ, Որոտան գյուղի հվ-արմ եզրին
«Շիշքար» (Բաղաքար) դայկա	Սյունիքի մարզ, Բաղաքար գետի աջ և ձախ կողմերում
«Անանուն» բուրգանման մնացուկներ	Սյունիքի մարզ, Վերիշեն գյուղից 2 կմ հս, Գորիս-Խոզնավար ճանապարհի ձախ կողմում
«Սատանի կամուրջ» կամուրջ	Սյունիքի մարզ, Տաթև գյուղից 2,5 կմ հս-արլ

1	2
«Բնական թունել»	Սյունիքի մարզ, Քարահունջ գյուղի մոտ, Գորիս-Կապան խճուղու վրա
«Ազարակի» բրածո ֆլորա	Սյունիքի մարզ, Ազարակ քաղաք
«Շամբի» բրածո ֆլորա և ֆաունա	Սյունիքի մարզ, Շամբ գյուղից 500 մ հս-արմ, Որոտան գետի ձախ ափին, 1300 մ բարձրության վրա
«Ծաղկարի» լիճ	Սյունիքի մարզ, Զանգեզուրի լեռնաշղթայի կատարային հատվածում, Ծաղկարի գետի վերնամասում, Քաջարան քաղաքից մոտ 10 կմ հվ-արմ, ծ.մ-ից 3271,5 մ բարձրության վրա
«Կապուտան» (Գոգի) լիճ	Սյունիքի մարզ, Քաջարան գետի ակունքներում, Քաջարան քաղաքից մոտ 5-6 կմ հվ-արմ, ծ.մ-ից 3202 մ բարձրության վրա
«Անտակ» լիճ	Սյունիքի մարզ, Բոնակոթ գյուղի Զարդով ջրամբարից 1 կմ հս-արմ
«Գազանա» լիճ	Սյունիքի մարզ, Գեղի գյուղի ակունքներում, Գեղի գյուղից մոտ 9 կմ հս-արլ, ծ.մ-ից 3111,8 մ բարձրության վրա
«Կապույտ» լիճ	Սյունիքի մարզ, Մեղրի գետի ակունքներում, Լիճք գյուղից մոտ 8 կմ հս-արմ
«Բերդալիճ» լիճ	Սյունիքի մարզ, Ծղուկ գյուղից 13 կմ հս-արլ, ծ.մ-ից 3005, 7 մ բարձրության վրա
«Կապուտջուղ» ջրվեժներ	Սյունիքի մարզ, Քաջարան քաղաքից 3.0 կմ արմ, Կապուտջուղ գետակի վրա
«Շինուհայր» ջրվեժ	Սյունիքի մարզ, Որոտան գետի ձախ կողմում, Հին Շինուհայրից 0.5 կմ հս-արմ
«Աղվան» ջրվեժ	Սյունիքի մարզ, Մեղրի գետի ձախ վտակ Մալն գետակի, լքված Մալն գյուղից 2.0 կմ հվ-արլ
«Վարդանիձոր» ջրվեժ	Սյունիքի մարզ, Վարդանիձոր գյուղից 2.5 կմ հս-արմ, Բերդաքար գետի Վարդանիձոր վտակի վրա
«Աջիբաջ» ջրվեժ	Սյունիքի մարզ, Գեղի գետի ձախակողմյան Աջիբաջ վտակի վրա, համանուն գյուղից 4 կմ հս-արմ
«Շաքի» ջրվեժ	Սյունիքի մարզ, Որոտան գետի ձախակողմյան Շաքի վտակի վրա
«Պառավաձոր» ջրվեժ	Սյունիքի մարզ, Բերդաքար գետի ձախակողմյան վտակի վրա, Վարդանիձոր գյուղից 3 կմ հս-արմ
Սբ. Վարդան եկեղեցու քարայր կացարանի և աղբյուրի համալիր	Սյունիքի մարզ, Անգեղակոթ գյուղից 0.5 կմ արմ, Անգեղակոթ-Շաղաթ ճանապարհից աջ
Արծվանիկ գյուղի բնական քարանձավներ	Սյունիքի մարզ, Արծվանիկ գյուղից 3 կմ հվ, Երիցավանքի շրջակայքում

1	2
«Որոտան» բնապատմական համալիր	Սյունիքի մարզ, Որոտան գյուղի հվ-արմ եզրին աջ ու ձախ ափերին
Հին Գորիսի («Կյորես») հրաբխային ապարներ	Սյունիքի մարզ, Գորիս քաղաքի արլ մասում, Վարարակ գետի ձախ ափին
«Մեղրիի սոսի»	Սյունիքի մարզ, քաղ. Մեղրի
«Շիբյակ»	Սյունիքի մարզ, Կապան քաղաք, Առաջածոր տեղամասում, 800-900 մ բարձրության վրա
«Սֆազնումային մամուռներ»	Սյունիքի մարզ, Գոռայք գյուղից 5-6 կմ հս, Որոտանի լեռնանցքի մոտ
«Զրաղացի» աղբյուրներ	Սյունիքի մարզ, Անգեղակոթ գյուղի հվ-արմ մասում, ծ.մ-ից 1770 մ բարձրության վրա
«Ծործոր» աղբյուրներ	Սյունիքի մարզ, Անգեղակոթ գյուղից 4 կմ հեռավորության վրա, Ծործոր գետի աջ ափին, ծ.մ-ից 1650 մ բարձրության վրա
«Վարդանաձորի» աղբյուրներ	Սյունիքի մարզ, Անգեղակոթ գյուղից 17 կմ հվ-արմ, Սիսիան-Նախիջևան ավտոճանապարհից 160 մ ներքև
«Սմբուլի» աղբյուր	Սյունիքի մարզ, Անգեղակոթ գյուղից հվ-արլ մասում, ծ.մ-ից 1740 մ բարձրության վրա
«Անապատի» աղբյուր	Սյունիքի մարզ, Անգեղակոթ գյուղի հարավային ծայրամասում, ծ.մ-ից 1840 մ բարձրության վրա
«Զրաղացի» աղբյուր	Սյունիքի մարզ, Բարձրավան գյուղից 0.5 կմ հս-արմ, ծ.մ-ից 1350 մ բարձրության վրա
«Սևջուր» աղբյուր	Սյունիքի մարզ, Գեղի գյուղի հս ծայրամասում, Գեղի գետի ձախ ափին, ջրաղացի և կամրջի միջև, ծ.մ-ից 1600 մ բարձրության վրա
«Արքայից» աղբյուր	Սյունիքի մարզ, Դավիթ Բեկ գյուղի հս ծայրամասում, Քաշունի գետի կիրճի աջ ափին, ջրաղացի և կամրջի միջև, ծ.մ-ից 1065 մ բարձրության վրա
«Քյահրիզ» աղբյուր	Սյունիքի մարզ, Նոնաձոր գյուղից 1.5 կմ հս-արլ, ծ.մ-ից 670 մ բարձրության վրա
«Անանուն» աղբյուր	Սյունիքի մարզ, Շաքի գյուղի հս-արմ ծայրամասում, ծ.մ-ից 1685 մ բարձրության վրա
«Մեծ Նավի» աղբյուր	Սյունիքի մարզ, Շինուհայր գյուղից 0.5 կմ հս-արմ, ճամփեզրին, խաչքարի մոտ
«Որոտան» աղբյուր	Սյունիքի մարզ, Որոտան գյուղի հս ծայրամասում
«Կաթնաղբյուր» աղբյուր	Սյունիքի մարզ, Տանձավեր գյուղի հվ-արմ ծայրամասում, անտառի եզրին, Քաշունի գետի աջ ափին, ծ.մ-ից 1570 մ բարձրության վրա

1	2
«Սպիտակջուր» աղբյուր	Սյունիքի մարզ, Տանձատափ գյուղից 1.4 կմ հվ, անանուն գետակի ձախ ավին, ծ.մ-ից 1480 մ բարձրության վրա
«Շռան» աղբյուր	Սյունիքի մարզ, Քաշունի գյուղից 1.2 կմ հվ-արլ, ծ.մ-ից 1930 մ բարձրության վրա
«Ներքին» աղբյուր	Սյունիքի մարզ, Քարահունջ գյուղի հվ մասում, սողանքի մարմնի աջ կողմում, ծ.մ-ից 1250 մ բարձրության վրա

Երևակման տարածքում, ինչպես նաև մոտակա Սյունիք գյուղի տարածքում բնության հուշարձաններ հաշվառված չեն :

Հայցվող տարածքից մոտ 5կմ հեռավորության վրա է գտնվում «Արծվանիկ գյուղի բնական քարանձավներ» բնության հուշարձանը, մոտ 6կմ հեռավորության վրա՝ «Շիրլյակ» հուշարձանը :

3. ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐ

- **Ենթակառուցվածքներ**

Սյունիքի ԱԿՊ երևակման հայցվող տարածքը վարչական առումով գտնվում է ՀՀ Սյունիքի մարզում:

Սյունիքի մարզը գտնվում է Հայաստանի Հանրապետության տարածքի հարավում: Մարզը հյուսիսից սահմանակից է Վայոց ձորի մարզին, հարավից՝ պետական սահմանով սահմանակից է Իրանին (սահմանի երկարությունը 42 կմ է), արևմուտքից՝ Նախիջևանին և արևելքից՝ Արցախին: Սյունիքի մարզը զբաղեցնում է Զանգեզուր բնաշխարհի տարածքը, որը ներառում է Որոտան, Ողջի գետերի վերին ու միջին հոսանքների ավազանը և Զանգեզուրի՝ Մեծ Կովկասից հետո Հարավային Կովկասում ամենաբարձր լեռնաշղթայի, արևելյան լանջերը: Մարզի ամենաբարձր լեռնագագաթը Կապուտջուղն է (3 906 մ), իսկ ամենացածր վայրը՝ Մեղրու կիրճը (Արաքսի հովիտ 380մ): Ծովի մակերևույթից 3 250 մ բարձրության վրա՝ Կապույտ լճից սկիզբ է առնում Մեղրի գետը, իսկ Կապուտջուղ լեռան հալոցքաջրերից՝ Կապուտջուղ գետը, որի հետ Քաջարանց գետի միահյուսումից կազմավորվում է Ողջի գետը:

Սյունիքի մարզը, գրավելով ռազմավարական և աշխարհաքաղաքական նշանակության կարևոր դիրք, ունենալով բնահումքային հարուստ պաշարներ, արտադրական մեծ ներուժ և հանդիսանալով հանրապետության ամենախոշոր վարչական ու տնտեսական մարզերից մեկը, միաժամանակ մնում է համեմատաբար քիչ բնակեցված և տնտեսապես թույլ յուրացված, ինչը մասամբ պայմանավորված է մայրաքաղաքից ունեցած մեծ հեռավորությամբ և տրանսպորտային հաղորդակցության այլընտրանքային միջոցների բացակայությամբ:

Օգտակար հանածոներով ամենահարուստ մարզն է: Դրանցից կարևորագույններն են՝ 17 գունավոր (պղինձ, մոլիբդեն, ցինկ և այլ գունավոր) և թանկարժեք (ոսկի, արծաթ) մետաղների հանքաքարերը, ինչպես նաև ոչ մետաղային օգտակար հանածոների մի ամբողջ շարք (շինարարական և երեսապատման քարեր, բազալտային հումք, կրաքարի և այրվող թերթաքարերի, մարմարի, գրանիտի, պերլիտի և դիատոմիտների պաշարներ): Մարզի տնտեսության ընդհանուր ծավալում գերակշռողը արդյունաբերության և գյուղատնտեսության ոլորտներն են:

Մարզի արդյունաբերության հիմնական ճյուղը հանքարդյունաբերությունն է, սննդամթերքի և էլեկտրաէներգիայի արտադրությունը: Մարզում արտադրվող էլեկտրաէներգիայի գերակշիռ մասը բաժին է ընկնում Որոտանի ՀԷԿ-ի կասկադին: Գյուղատնտեսությունը հիմնականում մասնագիտացած է բուսաբուծության (մասնավորապես՝ հացահատիկային մշակաբույսերի և կարտոֆիլի արտադրություն) և անասնաբուծության (մասնավորապես՝ խոշոր և մանր եղջերավոր կենդանիների բուծում) մեջ:

Բեռնատղևորափոխադրումները մարզում իրականացվում են ավտոմոբիլային և էլեկտրատրանս-պորտով (ճոպանուղի): Մարզի տարածքով է անցնում Հայաստանն Իրանի Իսլամական Հանրապետության հետ կապող ավտոմայրուղին, որն էական դեր ունի մարզի տնտեսության զարգացման գործում: 2008թ. շահագործման է հանձնվել «Կապան-Ծավ-Մեղրի» ռազմավարական նշանակություն ունեցող ավտոմայրուղին, որը, որպես այլընտրանք «Կապան-Քաջարան-Մեղրի» միջպետական ճանապարհին՝ տեխնիկական ցուցանիշներով գերազանցում է վերջինիս: Մարզով են անցնում Արցախը Հայաստանին կապող կարևոր ավտոմայրուղին և Իրանի Իսլամական Հանրապետությունը ցամաքային անմիջական կապով Հայաստանին կապող միակ ճանապարհը:

Կապան քաղաքը (2022թ. հոկտեմբերի 1-ի դրությամբ՝ 41.3հազ. մարդ) գտնվում է Խուստուփ լեռան ստորոտում (3201 մ), Երևանից 301 կմ հեռավորության վրա: Տնտեսության առաջատար ոլորտն արդյունաբերությունն է, ընդհանուր ծավալում գերակշռողը հանքարդյունաբերությունն է, որից կարևորագույններն են գունավոր և ազնիվ մետաղների արդյունահանումը: Որոշակի տեսակարար կշիռ ունեն նաև մշակող արդյունաբերությունը (սննդամթերքի, մանածագործական արտադրատեսակների ոչ մետաղական հանքային արտադրատեսակների, ալյումինե և մետաղապլաստիկ իրերի, բնափայտի մշակման ու փայտե արտադրատեսակների, կահույքի և էլեկտրական արտադրության) և էլեկտրաէներգիայի արտադրությունը:

Քաջարան քաղաքը (2022թ. հոկտեմբերի 1-ի դրությամբ՝ 6.8 հազ. մարդ), գտնվում է Երևանից 326 կմ հեռավորության վրա, մարզկենտրոնից՝ 25 կմ:

ՀՀ գունավոր մետալուրգիայի կենտրոնն է՝ պղնձի և մոլիբդենի հզոր հումքային բազա հանդիսացող հազվագյուտ հանքավայրի շահագործման հիման վրա: Տնտեսության հիմնական և առաջատար ճյուղը հանքարդյունաբերությունն է:

Քաղաքի տնտեսության մեջ իր բաժինն ունի նաև մշակող արդյունաբերությունը, որում 18 առանձնանում են սննդամթերքի և պատ-րաստի մետաղե արտադրատեսակների արտադրությունը:

Գորիս քաղաքը (2022թ. հոկտեմբերի 1-ի դրությամբ՝ 19.5 հազ. մարդ), գտնվում է Երևանից 236 կմ հեռավորության վրա, մարզկենտրոնից՝ 65 կմ, տնտեսության հիմնական ճյուղն արդյունաբերությունն է: Հիմնականում զարգացած են էլեկտրաէներգիայի արտադրությունը, սննդամթերքի, մանածագործական արտադրատեսակների, կարի, ալյումինե և մետաղապլաստիկ իրերի, բնափայտի մշակման ու փայտե արտադրատեսակների և էլեկտրասարքավորանքի արտադրությունները:

Սիսիան քաղաքը (2022թ. հոկտեմբերի 1-ի դրությամբ՝ 14.3 հազ. մարդ), գտնվում է Երևանից 201 կմ հեռավորության վրա, մարզկենտրոնից՝ 110 կմ, տնտեսության ծավալում գերակշռողն էլեկտրաէներգիայի արտադրությունն է, որոշակի տեսակարար կշիռ ունեն նաև այլ ոչ մետաղական հանքային արտադրատեսակների և սննդամթերքի արտադրությունները:

Դաստակերտ քաղաքը (2022թ. հոկտեմբերի 1-ի դրությամբ՝ 0.3 հազ. մարդ), գտնվում է Երևանից 221 կմ հեռավորության վրա, մարզկենտրոնից՝ 130 կմ: Աշխատանքներ են տարվում պղնձի և մոլիբդենի հանքերը վերագործարկելու համար:

Մեղրի քաղաքը (2022թ. հոկտեմբերի 1-ի դրությամբ՝ 4.2 հազ. մարդ), գտնվում է Երևանից 376 կմ հեռավորության վրա, մարզկենտրոնից՝ 75 կմ, տնտեսության ընդհանուր ծավալում գերակշռողը մշակող արդյունաբերությունն է: Որոշակի տեսակարար կշիռ ունեն էլեկտրաէներգիայի և մրգերի պահածոների ու հյութերի արտադրությունը:

Ագարակ քաղաքը (2022թ. հոկտեմբերի 1-ի դրությամբ՝ 3.9 հազ. մարդ), գտնվում է Երևանից 388 կմ հեռավորության վրա, մարզկենտրոնից՝ 87 կմ, տնտեսության առաջատար ոլորտը հանքարդյունաբերությունն է, որից կարևորագույնը գունավոր մետաղների արդյունահանումն է: Քաղաքի տնտեսության զարգացումը կապված է պղնձամոլիբդենային արտադրության հետ: Ագարակում են գտնվում Հայաստան-Իրան սահմանային մաքսակետերը:

2022 թվականի հոկտեմբերի 1-ի դրությամբ Սյունիքի մարզի ամբողջ բնակչությունը կազմել է 134.6հազ.մարդ, որից քաղաքային բնակչությունը՝ 90.3հազ.մարդ, գյուղականը՝ 44.3հազ.մարդ:

Արդյունաբերական արտադրանքը կազմել է 359754.9մլն.դրամ, արդյունաբերական արտադրանքի ֆիզիկական ծավալի ինդեքսը՝ 102.8%: Ըստ արդյունաբերական արտադրանքի ծավալը ըստ արտադրության բաժինների ներկայացված է հետևյալ կերպ. հանքագործական արդյունաբերություն – 301645.8մլն.դրամ, մշակող արդյունաբերություն – 32924.3մլն.դրամ, էլեկտրաէներգիայի, գազի, ջրի արտադրություն և բաշխում – 24019.9մլն.դրամ, ջրամատակարարում, կոյուղի և թափոնների կառավարում և վերամշակում – 1164.9մլն.դրամ:

Արդյունաբերական արտադրանքի արտադրությունն ըստ տնտեսական գործունեության տեսակների ներկայացված է ստորև աղյուսակ 9-ում:

Գյուղատնտեսական համախառն արտադրանքում բուսաբուծությունը կազմում է 12.7մլն.դրամ, անասնաբուծությունը՝ 41.7մլն.դրամ: Հացահատիկային և հատիկալընդեղենային մշակաբույսերի ցանքսատարածությունները կազմել են 14440հա, բերքատվությունը՝ 15.6գ/հա, համախառն բերքը՝ 22.2հազ.տոննա:

Կարտոֆիլի ցանքսատարածությունները կազմել են 1128հա, բերքատվությունը՝ 149.8գ/հա, համախառն բերքը՝ 16.9հազ.տոննա:

Բանջարանոցային մշակաբույսերի ցանքսատարածությունները կազմել են 604հա, բերքատվությունը՝ 98.3գ/հա, համախառն բերքը՝ 5.9հազ.տոննա, բոստանային կուլտուրաների համար համապատասխանաբար՝ 8հա, 146.2գ/հա, 0.1հազ.տ: Պտղի և հատապտղի տնկարկների համար այդ ցուցանիշները կազմում են համապատասխանաբար 2627հա, 34.4գ/հա և 8.9հազ.տոննա, խաղողի տնկարկների համար՝ 179հա, 30.5գ/հա և 0.5հազ.տոննա:

Խոշոր եղջերավոր անասունների քանակը կազմել է 52.3հազ.գլուխ, որից կովերինը՝ 23.1հազ.գլուխ, խոզերինը՝ 11.4հազ.գլուխ, ոչխարներ և այծեր՝ 93հազ.գլուխ, ձիեր՝ 2.3հազ.գլուխ:

Մանրածախ առևտրի շրջանառությունը կազմել է 25875.9մլն.դրամ, ծառայությունների ծավալը՝ 24897.2մլն.դրամ, կացության և հանրային սննդի օբյեկտների շրջանառությունը՝ 920.8մլն.դրամ, առողջապահությունն ու բնակչության

սոցիալական սպասարկումը՝ 590.2մլն.դրամ, ֆինանսական և ապահովագրական գործունեությունը՝ 17571.1մլն.դրամ:

Աղյուսակ 9.

ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐԱԿԱՆ ԱՐՏԱԴՐԱՆՔԻ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆՆ ԸՍՏ
ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ՏԵՍԱԿՆԵՐԻ 2020 ԹՎԱԿԱՆԻՆ
PRODUCTION OF INDUSTRIAL OUTPUT BY TYPES OF ECONOMIC ACTIVITY, 2020

	Թողարկված արտադրանքի ծավալը, ընթացիկ գներով, ¹ մլն.դրամ Volume of produced production, in current prices ¹ , mln.drams	Պատրաստի արտադրանքի իրացումը, ընթացիկ գներով, ¹ մլն.դրամ Realisation of fabricated products in current prices ¹ , mln.drams	Արտադրանքի ֆիզիկական ծավալի ինդեքսը, % Volume index of industrial production, %	
ՄՅՈՒՆԻՔԻ ՄԱՐԶ SYUNIK MARZ				
<i>Ամբողջ արդյունաբերությունը այդ թվում՝</i>	359 754.9	356 036.0	102.8	<i>Total industry including:</i>
<i>Հանքագործական արդյունաբերություն և բացահանքերի շահագործում այդ թվում՝</i>	301 645.8	297 917.8	105.1	<i>Mining and quarrying including:</i>
մետաղական հանքաքարերի արդյունահանում	300 423.0	297 366.2	105.1	mining of metal ores
հանքագործական արդյունաբերության և բացահանքերի շահագործման այլ ճյուղեր	1 201.0	529.8	112.9	other mining and quarrying
հանքագործական արդյունաբերության հարակից գործունեություն	21.8	21.8	23.9	mining support service activities
<i>Մշակող արդյունաբերություն որից՝</i>	32 924.3	32 934.9	101.9	<i>Manufacturing of which:</i>
սննդամթերքի արտադրություն	27 788.7	27 847.6	101.7	manufacture of food products
խմիչքների արտադրություն	304.8	355.4	69.0	manufacture of beverages
մանածագործական արտադրատեսակների արտադրություն	144.2	137.1	93.2	manufacture of textiles
հագուստի արտադրություն	55.9	55.9	74.6	manufacture of wearing apparel
քիմիական նյութերի և քիմիական արտադրատեսակների արտադրություն	111.8	111.8	103.8	manufacture of chemicals and chemical products
ռետինե և պլաստմասսայե արտադրատեսակների արտադրություն	129.5	129.5	79.4	manufacture of rubber and plastic products
այլ ոչ մետաղական հանքային արտադրատեսակների արտադրություն	2 801.4	2 816.4	99.5	manufacture of other non-metallic mineral products
պատրաստի մետաղե արտադրատեսակների արտադրություն. բացի մեքենաներից և սարքավորանքից	735.1	735.1	170.5	manufacture of fabricated metal products. except machinery and equipment
Էլեկտրական սարքավորանքի արտադրություն	531.4	531.4	82.7	manufacture of machinery
<i>Էլեկտրականության, գազի, գոլորշու և լավորակ օդի մատակարարում</i>	24 019.9	24 019.9	81.8	<i>Electricity, gas, steam and air conditioning supply</i>
<i>Ջրամատակարարում, կոյուղի, թափոնների կառավարում և վերականգնում</i>	1 164.9	1 163.3	100.4	<i>Water supply, sewerage, waste management and remediation activities</i>

:

Գործազուրկների թիվը կազմել է 8.8հազ.մարդ, որից կանայք՝ 6.0հազ.մարդ: Մարզում միջին ամսական անվանական աշխատավարձը եղել է 130134դրամ:

Կենսաթոշակատուների գրանցված քանակը՝ 22780 մարդ, կենսաթոշակի միջին չափը՝ 46269դրամ:

Նախադպրոցական հաստատությունների քանակը կազմել է 56, հաճախող երեխաների քանակը՝ 3903, մանկավարժների քանակը՝ 475, մեկ մանկավարժին ընկնող երեխաների թվաքանակը՝ 8.2:

2020/2021 ուսումնական տարում Սյունիքի մարզում գործել է 118 հանրակրթական դպրոց, աշակերտների թվաքանակը 16448, մանկավարժների թվաքանակը՝ 2199, մեկ մանկավարժին ընկնող աշակերտների թվաքանակը՝ 7.5:

Երաժշտական, արվեստի, գեղարվեստի դպրոցների, մանկապատանեկան ստեղծագործական կենտրոնների քանակը 2020/2021 ուսումնական տարում կազմել է 18, աշակերտների թվաքանակը՝ 2634:

Գործել են նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) ուսումնական 5 հաստատություններ, դրանցում կրթվել են 355սան, աշխատել են 58 մանկավարժ:

Միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատությունների քանակը կազմել է 7, ուսանողների թվաքանակը՝ 1013, մանկավարժների թվաքանակը՝ 262, ուսանողների թվաքանակը մեկ մանկավարժի հաշվով՝ 3.9:

Սյունիքի մարզում գործում է երկու բարձրագույն ուսումնական հաստատություն, որտեղ կրթություն են ստանում 1718 ուսանող և աշխատում են 192 հոգի պրոֆեսորադասախոսական անձնակազմ:

Գործում են 2 թատրոն, 4 թանգարան և 81 գրադարան: 11 մարզական կազմակերպություններում մարզվում են 1787 մարզիկ, օլիմպիական մարզաձևերով խմբերի քանակը՝ 124, ոչ օլիմպիական մարզաձևերով՝ 23:

▪ ***Հողերի տնտեսական յուրացման բնութագիր***

Հայցվող տարածքը ներառված է Կապան խոշորացված համայնքի Սյունիք բնակավայրի վարչական տարածքում:

Սյունիքի մարզկենտրոն Կապանը խորհրդային ժամանակաշրջանում՝ 1938թ., ստացել է շրջանային ենթակայության քաղաքի կարգավիճակ, 1963 թվականին՝ հանրապետական ենթակայության, եղել է Ղափանի շրջանի շրջկենտրոնը:

«Տեղական ինքնակառավարման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 102-րդ հոդվածի 3)-րդ մասի համաձայն 2017 թվականի նոյեմբերի 5-ին կայացած ՏԻՄ ընտրություններով Կապան համայնքը խոշորացվել է և այժմ ներառում է 39 բնակավայր (խոշորացման պահին եղել է 38 բնակավայր, Ըրկենանց բնակավայրը Չափնի բնակավայրից առանձնացել է 2021 թվականին):

Համայնքի կազմի մեջ մտնում են 38 գյուղական բնակավայր (Ագարակ, Աղվանի, Աճանան, Անտառաշատ, Առաջաձոր, Արծվանիկ, Գեղանուշ, Գոմարան, Դավիթ Բեկ, Սյունիք, Դիցմայրի, Բարգուշատ, Խորձոր, Սգնակ, Եղեգ, Եղվարդ, Խդրանց, Ծավ, Կաղնուտ, Չորաստան, Ճակատեն, Ներքին Խոտանան, Ներքին Հանդ, Նորաշենիկ, Շիկահող, Շիշկերը, Շրվենանց, Չափնի, Ըրկենանց, Սրաշեն, Սևաքար, Վանեք, Վարդավանք, Վերին Խոտանան, Տանձավեր, Տավրուս, Ուժանիս, Օխտար) և Կապան քաղաքը:

Կապան համայնքի տարածքը 79981.45 հա է (աղյուսակ 1):

Աղյուսակ 10.

Հ/Հ	Բնակավայրի անվանումը	Տարածքը, /հա/
1	2	3
1	Կապան	4863,89
2	Ագարակ	1850,65
3	Աղվանի	965,92
4	Աճանան	799,84
5	Անտառաշատ	2266,48
6	Առաջաձոր	1286,93
7	Արծվանիկ	2819,17
8	Գեղանուշ	7690,22
9	Դավիթ Բեկ	2001,73
10	Եղեգ	1630,99
11	Եղվարդ	1295,05
12	Խդրանց	696,74
13	Ծավ	12836,64
14	Կաղնուտ	1154,09
15	Չորաստան	3330,73
16	Ճակատեն	5532,21
17	Ներքին Խոտանան	324,62
18	Ներքին Հանդ	6272,03
19	Նորաշենիկ	1027,5

1	2	3
20	Շիկահող	4313,96
21	Շրվենանց	514,35
22	Չափնի	1047,57
23	Սևաքար	1874,27
24	Սյունիք	2217,2
25	Սրաշեն	2122,13
26	Վանեք	1652,28
27	Վարդավանք	776,89
28	Վերին Խոտանան	2262,46
29	Տանձավեր	1677,81
30	Տավրուս	724,17
31	Ուժանիս	1433,6
32	Օխտար	719,33
Ընդամենը		79981,45

Համաձայն ՀՀ Սյունիքի մարզպետարանի միջոցով ՀՀ ոստիկանության անձնագրային և վիզաների վարչությունից ստացված տեղեկատվության, 2022 թվականի հունվարի 1-ի դրությամբ Կապան համայնքում գրանցված է 44062 մարդ, որից կանայք՝ 22353, տղամարդիկ՝ 21709: Աղյուսակ 11-ում բերված է համայնքի բնակչությունը ըստ բնակավայրերի:

Աղյուսակ 11.

Հ/Հ	Բնակավայրի անվանումը	Բնակչություն 01.01.2022թ դրությամբ		
		իգական	արական	ընդամենը
1	2	3	4	5
1	Կապան	19132	18280	37412
2	Ագարակ	83	86	169
3	Աղվանի	29	36	65
4	Աճանան	114	119	233
5	Անտառաշատ	56	64	120
6	Առաջաձոր	77	74	151
7	Արծվանիկ	339	369	708
8	Գեղանուշ	159	149	308
9	Գոմարան	26	28	54
10	Դավիթ Բեկ	414	399	813
11	Եղեգ	41	53	94
12	Եղվարդ	135	149	284

1	2	3	4	5
13	Խորանց	30	34	64
14	Ծավ	150	168	318
15	Շիշկերս	18	29	47
16	Կաղնուտ	44	58	102
17	Ձորաստան	35	26	61
18	Ճակատեն	85	82	167
19	Ներքին Խոտանան	30	42	72
20	Ներքին Հանդ	56	62	118
21	Նորաշենիկ	45	65	110
22	Շիկահող	120	125	245
23	Շրվենանց	35	36	71
24	Չափնի	37	52	89
25	Ըրկենանց	17	12	29
26	Սևաքար	83	84	167
27	Սյունիք	388	376	764
28	Բարգուշատ	30	33	63
29	Դիցմայրի	27	45	72
30	Խորձոր	6	10	16
31	Սզնակ	61	61	122
32	Սրաշեն	50	51	101
33	Վանեք	35	31	66
34	Վարդավանք	55	63	118
35	Վերին Խոտանան	99	107	206
36	Տանձավեր	82	96	178
37	Տավրուս	51	45	96
38	Ուժանիս	41	59	100
39	Օխտար	38	51	89
Ընդամենը		22353	21709	44062

Կապան համայնքի բնակչության սոցիալական իրավիճակի նկարագիրը ներկայացված է աղյուսակ 12-ում:

Աղյուսակ 12.

Հ/Հ	Անվանումը	Ցուցանիշը /01.12.2021 դրությամբ/
1	Գրանցված գործազուրկներ (մարդ), որից /կին/	793/568
	- բարձրագույն կրթությամբ	77/59
	- միջին մասնագիտական կրթությամբ	254/219
	- նախնական մասնագիտական կրթությամբ	108/62
	- միջնակարգ կրթությամբ	281/197
	- հիմնական կրթությամբ	73/31
2	Ընտանեկան նպաստի համակարգում ընդգրկված ընտանիքներ	932
	- որից նպաստառու	788
3	- Հաշմանդամներ, ընդամենը	3364/1668
	- 0-5 տարեկան հաշմանդամներ	8/5
	- 6-18 տարեկան հաշմանդամներ	106/34

Գյուղական բնակավայրերում մեծ է գյուղատնտեսության ոլորտում ինքնազբաղվածների թիվը:

Կապան քաղաքում գործում են սննդի 1 հանրային շուկա, հանրային սննդի 56 օբյեկտ, 8 սուպերմարկետ, ոգելից խմիչքի վաճառքով զբաղվող առևտրի 44 օբյեկտ, ծխախոտի արտադրանքի վաճառքով զբաղվող առևտրի 11 օբյեկտ, ոգելից խմիչքի և ծխախոտի արտադրանքի վաճառքով զբաղվող առևտրի 195 օբյեկտ, զվարճանքի 2 օբյեկտ, սգո 4 ծառայություն, ոսկու վաճառքի 11 օբյեկտ, տեխնիկական հեղուկների վաճառքի 20 կետ, գազի լիցքավորման 8 կետ, 10 բենզինի լցակայան:

Համայնքում գործում են նաև հաշվապահական, նոտարական, քաղաքաշինական, փաստաբանական, գրադարանային, թանգարանային, ապահովագրական, գազամատակարարման, ջրամատակարարման, էներգամատակարարման, կապի, տրանսպորտի, հյուրանոցատնտեսությանային, ավտոտեխսպասարկման, կենցաղային, տպագրական և այլ ծառայություններ:

Համայնքի հիմնական խոշոր ձեռնարկությունների վերաբերյալ տեղեկատվությունը ներկայացված է աղյուսակ 13-ում:

Աղյուսակ 13.

Հ/Հ	Արտադրություն իրականացնող ձեռնարկություններ	Սպառման շուկա	Հիմնական արտադրանք
1	2	3	4
Արդյունաբերություն, ընդերքօգտագործում և այլն			
1	<<Կապանի լեռնահարստացման կոմբինատ>> ՓԲԸ		հանքաարդյունաբերություն
2	<<Վայքլ>> ՍՊԸ		Կրի արտադրություն
3	<<Կապանի ճանապարհների շահագործման և շինարարության>> ՍՊԸ		Ասֆալտի, ավազի, խճի արտադրություն
4	Կապանի <<Նորոզշին>> ՍՊԸ		Ասֆալտի արտադրություն
5	Վիկարտ ՍՊԸ		Ավազակոպձազլաքարային խառնուրդի արդյունահանում
6	Դեդալ ՍՊԸ		Մարմարացված կրաքարի արդյունահանում
Գյուղատնտեսություն			
1	<<Մարիլա>> ՍՊԸ	Հայաստանի Հանրապետություն	կաթնամթերքի և մսամթերքի արտադրություն
2	<<Վամաքս>> ՍՊԸ /Ֆերմա/	Հայաստանի Հանրապետություն	կաթնամթերքի և մսամթերքի արտադրություն
3	<<Պորկպրոդ>> ՍՊԸ	Հայաստանի Հանրապետություն	մսի արտադրություն
4	<<Սյունիքի թռչնաֆաբրիկա>> ՍՊԸ	Հայաստանի Հանրապետություն	թռչնամսի արտադրություն
5	Ա/Ձ Էրիկ Թումանյան	Սյունիքի մարզ	Մսամթերքի արտադրություն
6	Ա/Ձ Արմինե Գրիգորյան	Սյունիքի մարզ	Կաթնամթերքի արտադրություն
7	<<Ագրո-Բիո պրոդուկտ>> ՍՊԸ	Հայաստանի Հանրապետություն	թռչնամսի, ալյուրի, կերի արտադրություն
8	<<Հայկ-Մարի>> ՍՊԸ	Հայաստանի Հանրապետություն	պահածոների արտադրություն

1	2	3	4
Այլ արտադրություններ			
1	<<Զանգեզուր հասկ>> ՍՊԸ	Կապան համայնք	Հացի և թարմ պյուրե հրուշակեղենի արտադրություն
2	<<Ռուբիկ Իսրայելյան>> ՍՊԸ	Կապան համայնք	
3	<<Գեղեցիկ Քնար>> ՍՊԸ	Կապան համայնք	
4	<<Զառա սվիթ>>	Կապան համայնք	
5	<<Կապանի հաց>> ՍՊԸ	Կապան համայնք	
6	<<Առինգար>> ՍՊԸ	Կապան համայնք	
7	<<Պրոկոն>> ՍՊԸ /Սլադկոֆֆ խանութների ցանց/	Սյունիքի մարզ, քաղաք Երևան	
8	<<ՕՖ-ԷԼԻ>>	Կապան համայնք	
9	<<Գորշ Արջ>> ՍՊԸ	Սյունիքի մարզ	
10	Նորա Ավագյան /Օավ գյուղ/	Կապան համայնք	
11	Դավիթ Ավագյան /Արծվանիկ գյուղ/	Կապան համայնք	

Համայնքում գործում են նաև արտահագուստի, կոշիկի, էլեկտրաէներգիայի, մետաղե կոնստրուկցիաների և դրանց մասերի, բետոնե հավաքովի շինարարական կոնստրուկցիաների, դռների և լուսամուտների, շինարարական պլաստմասե արտադրատեսակների և այլ արտադրություններ:

Սյունիք բնակավայրի գյուղի մեջ ներառված են Սյունիք, Սգնակ, Դիցմայրի, Բարգուշատ, Խորձոր բնակավայրերը: Սյունիք, Սգնակ, Դիցմայրի և Խորձոր գյուղերը ՀՀ կառավարության 17.11.1998թ N 713 որոշման համաձայն սահմանամերձ բնակավայրեր է: ՀՀ կառավարության 18.12.2014թ N 1444-Ն որոշման համաձայն Սյունիք, Սգնակ, Բարգուշատ, Դիցմայրի և Խորձոր գյուղերը ներառված է սոցիալական աջակցություն ստացող սահմանամերձ բնակավայրերի ցանկում: Տարածքը՝ 2217.2 հա: Բարձրությունը ծովի մակերևույթից՝ 720 մետր, հեռավորությունը մարզկենտրոնից՝ 6 կմ, մայրաքաղաքից՝ 289կմ:

Սյունիք բնակավայրի բնակելի տների թիվը՝ 98, որից՝ 81 առանձնատուն, 17 բազմաբնական շենք (քոթեջ, 101 բնակարան): Բնակավայրի բնակչության թիվը՝ 764 մարդ, որից 376՝ արական, 388՝ իգական սեռի, գրանցված գործազուրկների թիվը՝ 10 /կին՝ 5/:

Սգնակ բնակավայրի բնակելի տների թիվը՝ 42 առանձնատուն: Բնակչության թիվը՝ 122, որից 61՝ արական, 61՝ իգական սեռի:

Դիցմայրի բնակավայրի բնակելի տների թիվը՝ 35 առանձնատուն: Բնակչության թիվը՝ 72, որից 45՝ արական, 27՝ իգական սեռի, գրանցված գործազուրկ թիվը՝ 2 /կին՝ 2/:

Բարգուշատ բնակավայրի բնակելի տների թիվը՝ 23 առանձնատուն: Բնակչության թիվը՝ 63, որից 33՝ արական, 30՝ իգական սեռի, գրանցված գործազուրկների թիվը՝ 3 /կին՝ 2/:

Խորձոր բնակավայրի բնակելի տների թիվը՝ 2 առանձնատուն: Բնակչության թիվը՝ 16, որից 10՝ արական, 6՝ իգական սեռի:

Ավագակոպճային խառնուրդի կուտակի երկրաբանական ուսումնասիրության նպատակով հայցվող տարածքը ներկայացված է համայնքային սեփականություն հանդիսացող գյուղատնտեսական նպատակային նշանակության հողերով՝ վարելահողերով:

Օգտակար հանածոյի երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքների վերաբերյալ տվյալները և շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության նախնական գնահատման հայտը ներկայացվել են համայնքի բնակիչներին, քննարկվել է ծրագրավորվող աշխատանքներում բնակիչների ներգրավման, ինչպես նաև համայնքին սոցիալական աջակցության ծրագրերի իրականացման հարցը:

▪ ***Պատմության, մշակութային հուշարձաններ***

«Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության մասին» ՀՀ օրենքով՝ գնահատման և փորձաքննության գործընթացում դիտարկվող օբյեկտների թվին են պատկանում պատմության և մշակույթի հուշարձանները:

ՀՀ Սյունիքի մարզի պատմության և մշակույթի անշարժ հուշարձանների պետական ցուցակը հաստատվել է ՀՀ կառավարության 2005 թվականի դեկտեմբերի 29-ի N2322-Ն և 2007 թվականի մարտի 15-ի թիվ 385-Ն որոշումներով:

Սյունիք բնակավայրի տարածքում հաշվառված են հետևյալ պատմության և մշակութային հուշարձանները.

Մուցք բնակավայրի տարածքում հաշվառված են հետևյալ պատմության և մշակութային հուշարձանները.

Աղյուսակ 14.

Հուշարձանը	Ժամանակաշրջանը	Գտնվելու վայրը
Դամբարանադաշտ	Ք.ա. 1 հազ.	գյուղից մոտ 2 կմ հարավ-արևելք, Կերեն տանող ճանապարհին
Ջրաղաց	20-րդ դար	Գյուղի արևմտյան եզրին

Պատմամշակութային հուշարձանները գտնվում են Սյունիքի երևակման տարածքից 1.0-1.8կմ հեռավորությունների վրա:

4. ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ԲԱՂԱԴՐԻՉՆԵՐԻ ՎՐԱ ՀՆԱՐԱՎՈՐ

ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ

Սյունիքի ավազակոպճային խառնուրդի երևակման երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքերի իրականացման ընթացքում շրջակա միջավայրի վրա դրսևորվող տեխնածին ճնշումների նախնական նկարագիրը ներկայացված է ստորև:

Մթնոլորտային օդ.

Երկրաբանահետախուզական աշխատանքների հետևանքով օդային միջավայր է թափանցում որոշ քանակությամբ փոշի, որը կապված է ավտոտրանսպորտի տեղաշարժի և հետախուզահորերի անցման հետ: Այլուվիալ-դելյուվիալ ավազակոպճային առաջացումները գտնվում են խոնավ վիճակում, այդ պատճառով հորերի անցման ժամանակ փոշու արտանետումներ չեն լինելու: Նախնական գնահատականներով տարեկան կտրվածքով առաջանալու է առավելագույնը 0.001տ փոշի: Բեռնատար մեքենաների աշխատանքից արտանետվելու է 0.0000028մլգ/վրկ ածխածնի օքսիդ, 0.0000014մլգ/վրկ ազոտի երկօքսիդ և 0.00049մլգ/վրկ մուր:

Ջրային ավազան. Տարածքի ուսումնասիրությունը կատարվելու է հետախուզահորերի անցման եղանակով: Ողջի գետի վրա ազդեցություն չի դրսևորվելու, քանի որ երևակման տարածքը գտնվում է հունից 25-35մ հեռավորության վրա:

Արտադրական տարածքի կենցաղային կեղտաջրերը նախատեսվում է կուտակել բետոնապատ անթափանց հորում, որտեղից պարբերաբար հեռացվելու են հատուկ ծառայության ուժերով:

Տեղամասի տարածքում փոշենստեցում չի կատարվելու, քանի որ ավազակոպճային կուտակը գտնվում է խոնավ վիճակում:

Աշխատանքների խմելու և կենցաղային նպատակներով ջրածախսը կազմում է 11.2մ³/տարի:

Ջուրը նախատեսվում է վերցնել «Կապանի ՃՇՇ» ՍՊ ընկերության արտադրական տարածքից (Կապան քաղաք), լցնել տակառները և ընկերության բեռնատար մեքենայով տեղափոխել աշխատանքների վայր:

Հողային ծածկույթ.

Հետախուզահորերի անցման ժամանակ հողային ծածկույթը (մինչև 0.28մ հզորությամբ դարչնագույն անտառային կարբոնատային տափաստանացված հողեր) կարճաժամկետ կտրվածքով խախտվելու է 18մ² տարածքում (1.5x1.0x12) :

Որպես հնարավոր ազդեցություն դիտարկվում է տարածքի աղտոտումը նավթամթերքներով՝ կապված մեքենաների տեղաշարժի հետ:

Բուսական և կենդանական աշխարհ.

Ավազակոպճային խառնուրդի երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքների բացասական ազդեցությունը տարածաշրջանի բուսական և կենդանական աշխարհի վրա աննշան է, քանի որ ազդեցությունները կրում են խիստ սահմանափակ և կարճաժամկետ բնույթ: Միաժամանակ, երևակման տարածքը երկար տարիներ օգտագործվում է գյուղատնտեսական նպատակներով, բուսատեսակներ և առաջնային բուսականություն այստեղ չի պահպանվել:

Բուսածածկը խախտվելու է 18մ² տարածքում: Բուսածածկի խախտումը ժամանակավոր է, քանի որ նմուշարկման և փաստագրման աշխատանքներից հետո կատարվելու է խախտված լանդշաֆտի լեռնատեխնիկական և կենսաբանական վերականգնում:

ՀՀ Բույսերի կարմիր գրքում գրանցված բուսատեսակներ հայցվող տարածքում տարածքում չեն արձանագրվել:

Կենդանական աշխարհի դիտարկված տեսակները ունեն լայն տարածքում ՀՀ տարածքում, գրանցված չեն ՀՀ կենդանիների կարմիր գրքում: Չկան խոշոր կաթնասունների բներ/որջեր:

Բնության հատուկ պահպանվող տարածքներ

Սյունիքի ավազակոպճային խառնուրդի երևակման տարածքը ներառված չէ որևէ բնության հատուկ պահպանվող տարածքի սահմաններում:

Հայցվող տարածքից մոտ 10կմ հեռավորության վրա է գտնվում «Զանգեզուր» կենսոլորտային համալիրի «Շիկահող» պետական արգելոցը, մոտ 25կմ հեռավորության վրա՝ «Զանգեզուր» կենսոլորտային համալիրի «Արևիք» ազգային պարկը և մոտ 22կմ հեռավորության վրա՝ «Զանգեզուր» կենսոլորտային համալիրի «Զանգեզուր» պետական արգելավայրը:

Երևակման տարածքում, ինչպես նաև մոտակա Սյունիք գյուղի տարածքում բնության հուշարձաններ հաշվառված չեն :

Հայցվող տարածքից մոտ 5կմ հեռավորության վրա է գտնվում «Արծվանիկ գյուղի բնական քարանձավներ» բնության հուշարձանը, մոտ 6կմ հեռավորության վրա՝ «Շիրլյակ» հուշարձանը :

Պատմամշակութային հուշարձաններ

Սյունիքի ԱԿԽ երևակման հայցվող տարածքի և Սյունիք գյուղի պատմության, մշակույթի հուշարձանների միջև հեռավորությունը կազմում է մոտ 1.0-1.8կմ:

Հետևաբար, որևիցե ազդեցություն պատմամշակութային ժառանգության օբյեկտների վրա երևակման ուսումնասիրության աշխատանքները չի ունենալու:

Թափոնների առաջացում

Սյունիքի ԱԿԽ երևակման երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքների ընթացքում մակաբացման ապարներով ներկայացված ընդերքօգտագործման թափոններ չեն առաջանալու, քանի որ հետախուզահորերի անցման ժամանակ հորերից հանված և նմուշարկված 59մ³ ավազակոպճային առաջացումների ծավալը հետ է լցվելու հորերի տարածք, կատարվելու է ռեկուլտիվացիա : Հորերի հարթեցված մակերևույթին փռվելու է մոտ 5մ³ ծավալով դարչնագույն անտառային հողերի զանգվածը, որը թափոն չի հանդիսանում: 8մ³ ավազակոպճային խառնուրդը ուղարկվելու է լաբորատորիա՝ հումքի որակական հատկությունները, ֆիզիկական ու պետրոգրաֆիական կազմը ուսումնասիրելու համար :

Հայցվող տարածքում առաջանալու է չտեսակավորված կենցաղային աղբ մոտ 0.8տ ծավալով: Ծածկագիրը՝ 91200400 01 00 4: Կազմը՝ ապակի, փայտ, թուղթ, կտոր, սննդի մնացորդներ, պոլիմերներ: Հրդեհապայթյունավտանգ չէ, կոռոզիոն ակտիվության տեսակետից պասիվ է, ռեակցիոնունակ չէ: Թափոնը փոխադրվելու է մոտակա աղբավայր, աղբահանության նպատակով կնքվելու է համապատասխան պայմանագիր, վճարումը կատարվելու է ըստ պայմանագրի և «Աղբահանության և սանիտարական մաքրման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի պահանջներին համապատասխան:

Ավագակոպճային խառնուրդի երկրաբանական ուսումնասիրության տեխնոլոգիական գործընթացի հետ կապված կարող են առաջանալ մի շարք արտադրական թափոններ, այդ թվում.

Աղյուսակ 15.

Հ/Հ	Թափոնի անուն	Ծածկագիր	Քանակ	Քիմիական կազմ
1	2	3	4	5
1	Բանեցված կոմպրեսորային յուղեր	54100211 02 03 3	Մոտ 3լ	յուղ 94.5%, մեխանիկական խառնուրդներ 2.5%, ջուր 3%
2	Բանեցված տրանսմիսին յուղեր	54100206 02 03 3	Մոտ 5լ	յուղ 97.2%, մեխանիկական խառնուրդներ 2.8%
3	Իրենց սպառողական հատկությունները կորցրած ավտոմոբիլային յուղերի մնացորդներ	54100202 02 03 3	Մոտ 2լ	յուղ 94.5%, մեխանիկական խառնուրդներ 2%, ջուր 3.5%
4	Բանեցված դիզելային յուղեր	54100203 02 03 3	Մոտ 5լ	յուղ 95.0%, մեխանիկական խառնուրդներ 1.8%, ջուր 3.2%
5	Յուղոտված լաթեր	58200600 01 01 4	Մոտ 1կգ	գործվածք 81- 84%, յուղ 10-14%, ջուր 3-6%

Աղմուկ, թրթռումներ

Համաձայն գործող նորմատիվ փաստաթղթերի, արտադրական կազմակերպությունների մշտական աշխատատեղերով տարածքներում աղմուկի (ձայնի) առավելագույն մակարդակը չպետք է գերազանցի 95դԲԱ, իսկ արտադրական կազմակերպությունների մշտական աշխատատեղերում ձայնի մակարդակը չպետք է գերազանցի 80դԲԱ:

Աղմուկի ազդեցությունը ազդակիր բնակավայրում գնահատելու նպատակով կատարվել են հետևյալ հաշվարկները:

Հայցվող տարածքում գումարային հաշվարկային ձայնային բնութագիրը՝ LAէկվ ընդունված է 65դԲԱ:

Աղմուկի մակարդակը աղմուկից պաշտպանող տարածքի հաշվարկային կետում որոշվում է՝

$LA_{տար} = La_{էկվ} - \Delta LA_{հեռ} - \Delta La_{էկր} - \Delta LA_{կանաչ}$ բանաձևով, որտեղ՝

$La_{էկվ}$ - աղմուկի աղբյուրի ձայնային բնութագիրը, $La_{էկվ}=65$ դԲԱ,

$\Delta LA_{հեռ}$ - աղմուկի մակարդակի նվազումը հաշվարկային կետի և աղմուկի աղբյուրի միջև հեռավորությունից կախված, $\Delta LA_{հեռ}$ կազմում է 20դԲԱ,

$\Delta La_{էկր}$ - աղմուկի մակարդակի նվազումը էկրանով (բացահանքի տարածք), $\Delta La_{էկր} = 10$ դԲԱ,

$\Delta LA_{կանաչ}$ - աղմուկի մակարդակի նվազումը կանաչ գոտիով, $\Delta LA_{կանաչ} = 10$ դԲԱ:

Աղմուկի մակարդակը Սյունիք բնակավայրի մոտ կկազմի՝

$La_{տար} = La_{էկվ} - \Delta LA_{հեռ} - \Delta La_{էկր} - \Delta La_{կանաչ} = 65 - 20 - 10 - 10 = 25$ դԲԱ

(նորման 45դԲԱ):

Տեխնոլոգիական գործընթացների հետ կապված առաջանալու է առաջին կարգի տրանսպորտային թրթռում (վիբրացիա), որը կապված է տեղաշարժվող ինքնագնաց և կցորդային մեքենաների, տրանսպորտային միջոցների աշխատանքի հետ: Թրթռումների սահմանային թույլատրելի մակարդակը Z առանցքով չպետք է գերազանցի 115դԲԱ, իսկ X-Y առանցքներով՝ 112դԲԱ:

Սանիտարական-պաշտպանիչ գոտի. 245-71 սանիտարական նորմերով երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքների համար սանիտարական-պաշտպանիչ գոտու սահմանում նախատեսված չէ: Նախատեսվող գործունեության բնույթին ամենամոտը առանց պայթեցման աշխատանքների շինարարական նյութերի արդյունահանման ձեռնարկությունների աշխատանքն է, որի համար սահմանված է 50մ սանիտարական-պաշտպանիչ գոտի: Երկրաբանական ուսումնասիրության նպատակով հացվող երևակումը Դիցմայրի բնակավայրի բնակելի շինություններից գտնվում է 1.5կմ, Սզնակ բնակավայրի շինություններից՝ 1.1կմ, Սյունիք բնակավայրի բնակելի շինություններից՝ 1.3կմ հեռավորությունների վրա, ինչը գերազանցում է սահմանված սանիտարական գոտու սահմանված չափերը նվազագույնը 22-30 անգամ:

5. ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՎՐԱ ՎՆԱՍԱԿԱՐ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ՆՎԱԶԵՑՄԱՆՆ ՈՒՂՂՎԱԾ ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ
ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ

Շրջակա միջավայրի բաղադրիչների վրա վնասակար ազդեցության մեղմացման/վերացման նպատակով նախատեսվում են հետևյալ բնապահպանական միջոցառումները.

✓ Մեքենաների տեխնիկական սպասարկման իրականացում «Կապանի ՃՇՇ» ՍՊ ընկերության կամ մասնագիտացված կազմակերպությունների տարածքում, որտեղ առկա են բոլոր անհրաժեշտ պայմանները յուղերի, քսայուղերի փոխարինման, պահպանման և պահեստավորման համար : Սյունիքի երևակման տարածքում իրենց սպառողական հատկությունները կորցրած, բանեցված յուղերի և քսայուղերի, ինչպես նաև յուղոտած լաթերի պահեստավորում, պահպանում չի նախատեսվում :

✓ Կենցաղային աղբի հավաքում հատուկ անթափանց տարողությունների մեջ, տեղափոխվում մոտակա կազմակերպված աղբավայր համաատասխան ծառայություն մատուցող կազմակերպության ուժերով՝ կնքված պայմանագրի հիման վրա:

✓ Արտաթորվող թունավոր նյութերի չեզոքացուցիչ սարքերի տեղադրում :

✓ Ավազակոպճային խառնուրդը գտնվում է խոնավ վիճակում ջրերի կապիլյար ներծծման հաշվին, այդ իսկ պատճառով աշխատանքների ընթացքում հայցվող տարածքում փոշենստեցման միջոցառումներ չեն նախատեսվում :

✓ Կեղտաջրերի հավաքում բետոնապատ հորատիպ գուգարանում, որը պարբերաբար դատարկում է հատուկ ծառայության ուժերով: Աշխատանքների ավարտից հետո դատարկված փոսը կլցվի քարերով, կծածկվի հողի շերտով :

✓ Հայցվող տարածքի մակերեսից մոտ 5մ³ ծավալով հեռացված դարչնագույն անտառային հողերի պահեստավորում անմիջապես հետախուզահորերի մոտ, որպեսզի նմուշարկման և փաստագրման աշխատանքներից հետո իրականացվի ռեկուլտիվացիա :

Խախտված տարածքների ռեկուլտիվացիա՝ 12 հետախուզահորերից հանված 59մ³ ավազակոպճային խառնուրդի ծավալը նախատեսվում է հետ լնել հորերը, հարթեցնել, փռել դարչնագույն-անտառային հողերը 5մ³ ծավալով՝ մինչև 0.28մ հզորությամբ շերտով: Աշխատանքը կատարվելու են ձեռքով: Աշխատելու է 1 մարդ

և 1մ² մակերեսի համար մարդ/օր աշխատավարձը ընդունվում է 3000դրամ:
 Լեռնատեխնիկական ռեկուլտիվացիայի ընդհանուր գումարը կկազմի 54.0հազ. դրամ:

Լեռնատեխնիկական ռեկուլտիվացիայից հետո իրականացվելու է տարածքի կենսաբանական ռեկուլտիվացիա: Կենսաբանական ռեկուլտիվացիայի աշխատանքների արժեքը ընդգրկում է հետևյալ ծախսատեսակները՝ աշխատավարձը, նյութերի արժեքը, մեքենաների և մեխանիզմների շահագործման արժեքը, անուղղակի ծախսերը, շահույթը, ավելացված արժեքի հարկը և այլ ծախսեր: Լեռնատեխնիկական ռեկուլտիվացիայի աշխատանքներից հետո, հարթեցված մակերևույթին փոխված հողերը կպարարտացվեն բնական պարարտանյութերի կիրառմամբ, վրա կկատարվի բազմամյա, անապատային աղասեր բույսերի սերմերի ցանք: Աշխատանքները կատարվելու են բուսաբան-մասնագետի կողմից, ով իրականացնելու է սերմերի ընտրության, նախապատրաստման աշխատանքներ՝ մշակում բակտերիալ պարարտանյութերով, միկրոտարրերով, այնուհետև սերմերի ցանք և հսկողություն, մակերեսի շուրջ 40% համար՝ կրկնակից ցանք (հաշվի առնելով ծլման ցուցանիշները):

Աշխատանքների կատարման համար գնման ենթական նյութերն են՝ մետաղյա բահեր, փոցիներ, դույլեր, արտահագուստ, բնական պարարտանյութ, բազմամյա խոտաբույսերի և լոբազգիների սերմ, բակտերիալ պարարտանյութեր և միկրոտարրեր, սերմերի ծլեցման ամաններ:

Աշխատանքների կատարման համար գնման ենթական նյութերն են՝ մետաղյա բահեր, փոցիներ, դույլեր, արտահագուստ, բնական ցեոլիտային հումքով պատրաստված պարարտանյութ, բազմամյա խոտաբույսերի և լոբազգիների սերմ, բակտերիալ պարարտանյութեր և միկրոտարրեր, սերմերի ծլեցման ամաններ:

Աղյուսակ 16.

Ռեկուլտիվացիոն աշխատանքների կենսաբանական փուլի աշխատանքների
 նախահաշիվ

N	Ծախսերի հոդվածները	Չափման միավորը	Գումարը, հազ.դրամ
1	2	3	4
1.	Աշխատավարձ	հազ.դրամ	50.0
2.	Նյութեր	հազ.դրամ	20.0

1	2	3	4
3.	Տրանսպորտային ծախսեր	հազ.դրամ	10.0
	Ընդամենը	հազ.դրամ	80.0
4.	Անուղղակի ծախսեր	հազ.դրամ	8.0
	Ընդամենը	հազ.դրամ	88.0
5.	Շահույթ	հազ.դրամ	17.6
6.	Չնախատեսված ծախսեր	հազ.դրամ	20.0
	Ընդհանուրը		125.6

Ռեկուլտիվացիոն աշխատանքների լեռնատեխնիկական և կենսաբանական փուլերի իրականացման համար անհրաժեշտ գումարը կկազմի 179.6 հազ.դրամ :

✓ Ըստ կիրառելիության ՀՀ կառավար

✓ րության 31.07.2014թ.-ի N 781-Ն որոշման դրույթների ապահովում: Պահպանության ենթակա բուսատեսակների պոպուլյացիաների հայտնաբերման դեպքում նախատեսվում է.

1) առանձնացնել պահպանվող գոտիներ, որոնք ունեն տեղական նշանակություն և անհրաժեշտ են կարմիր գրքում գրանցված բուսատեսակների՝ սույն կետում նշված նոր պոպուլյացիաների կենսունակության ապահովման նպատակով,

2) ժամանակավորապես սահմանափակել առանձնացված պահպանվող գոտիներում տնտեսական գործունեության որոշ տեսակներ, եթե դրանք կարող են բերել նշված բուսատեսակների աճելավայրերի վիճակի վատթարացմանն ու պոպուլյացիաների կենսունակության խաթարմանը,

3) տեղափոխել պահպանվող բույսերի առանձնյակները տվյալ տեսակի համար նպաստավոր բնակլիմայական պայմաններ ունեցող որևէ բնության հատուկ պահպանվող տարածք կամ բուսաբանական այգիների տարածք, կամ կարմիր գրքում որպես տվյալ բույսի աճելավայրեր գրանցված որևէ տարածք, իսկ բույսերի սերմերը տրամադրում են համապատասխան մասնագիտացված կազմակերպությանը՝ գենետիկական բանկում պահելու և հետագայում տեսակի վերարտադրությունը կազմակերպելու նպատակով:

✓ Շրջանի կենսաբազմազանության պահպանության նպատակով Սյունիքի երևակման երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքներին մասնակցող անձնակազմը անցնելու է հատուկ վերապատրաստում և ծանոթանալու է շրջանում հայտնի՝ ՀՀ կենդանիների և բույսերի կարմիր գրքերում գրանցված տեսակների վերաբերյալ:

✓ Նախքան աշխատանքների մեկնարկը կկատարվի տարածքների գնում կրկնակի երթուղիներով՝ ՀՀ բույսերի կամ կենդանիների կարմիր գրքում գրանցված տեսակների հայտնաբերման նպատակով (պայմանագրային հիմունքներով, կենսաբանի կողմից): ՀՀ բույսերի կամ կենդանիների կարմիր գրքում նշված տեսակների դիտարկման դեպքում, նախատեսվում է այդ մասին իրազեկել ՀՀ շրջակա միջավայրի նախարարությունը, կազմակերպել աշխատանքային խումբ, մշակել գործողությունների ծրագիր՝ ազդեցությունները բացառելու նպատակով: Երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքներ այդ ընթացքում չեն կատարվելու:

✓ Պատահական գտածոների ընթացակարգ, հետևյալ միջոցառումների իրականացման միջոցով.

- 1) համապատասխան անձնակազմի և պայմանագրով աշխատողների ուսուցում պատահական հնագիտական գտածոների ճանաչման, դրանց հետ վարվելակերպի և արձագանքի ուղղությամբ;
- 2) գտածոների ուսումնասիրություն հրավիրված հնագետների կողմից, որպեսզի վերջիններս ուղղորդեն հնագիտական գտածոների ճանաչման և արձագանքման գործընթացը,
- 3) արձանագրությունների կազմում պատահական գտածոներին արձագանքելու համար, ներառյալ աշխատանքի ժամանակավոր դադարեցումը գտածոների հայտնաբերման վայրում;
- 4) պետական մարմինների ծանուցում,
- 5) պատահական գտածոների գնահատման և պեղումների արագացված ընթացակարգերի կիրառում, ազդեցությունների սահմանափակման համար, միաժամանակ նվազեցնելով շահագործական աշխատանքների ուշացումները:

✓ Աշխատակիցների հրահանգավորում, ծանոթություն անվտանգության տեխնիկայի կանոններին:

✓ Տեղամասի տարածքի պարագծով տեղադրվելու են նախազգուշացնող նշաններ, ինչը թույլ կտա կանխել անվտանգության տեխնիկայի հրահանգավորում չանցած մարդկանց մուտքը հայցվող տարածք:

6. ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐ

Ծրագրավորվող երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքները կկատարվեն ՀՀ Աշխատանքային օրենսգրքի, ՀՀ Ընդերքի մասին օրենսգրքի և «Տեխնիկական անվտանգության ապահովման պետական կարգավորման մասին» ՀՀ օրենքի և այլ նորմատիվային փաստաթղթերի դրույթներին համապատասխան:

Մասնավորապես, «Կապանի ՃՇՇ» ՍՊ ընկերության վարչակազմը պարտավորվում է ապահովել աշխատանքների տեխնիկական անվտանգության հետ կապված հետևյալ պահանջները.

- աշխատանքի են թույլատրվում համապատասխան մասնագիտական կրթություն կամ որակավորում ունեցող անձիք,

- աշխատանքներում ներգրավված ողջ անձնակազմը յուրաքանչյուր դաշտային սեզոնից առաջ անցնում է պարտադիր անվտանգության տեխնիկայի կանոնների վերաբերյալ հրահանգավորում,

- բացառվում է աշխատանքների իրականացումը այն տարածներում, որտեղ հնարավոր են սողանքային, քարաթափման, սելավային երևույթներ կամ առկա է ջրհեղեղի վտանգ,

- դաշտային պայմաններում աշխատանքներ իրականացնող անձնակազմը պետք է ունենա համապատասխան հանդերձանք, պիտույքներ, առաջին բժշկական օգնության անհատական պարագաներ, արտակարգ իրավիճակի վերաբերյալ ազդարարման գործիքակազմ,

- երկրաբանական երթուղիները իրականացվելու են առնվազն երկու աշխատակցի մասնակցությամբ,

- երկրաբանական երթուղիները կատարվելու են բացառապես օրվա լուսավոր ժամանակահատվածում,

- վտանգավոր տեխնիկական օբյեկտների (էլեկտրահաղորդման օղային գծեր, կաբելային գծեր, գազատարեր, երկաթգիծ և այլն) պահպանման գոտիներում աշխատանքների իրականացման անհրաժեշտության դեպքում դրանք համաձայնեցվում են տեխնիկական օբյեկտները շահագործող կազմակերպությունների հետ: Երկրաբանահետախուզական աշխատանքներ

իրականացնող մասնագետներին տրամադրվում են վտանգավոր գոտիների բաշխումը արտահայտող քարտեզներ,

- էլեկտրական ցանցերի ենթակառուցվածքների տարածքում մեքենաների տեղաշարժը կատարվում է բացառապես այն հատվածներով, որտեղ ճանապարհի հարթության և օդային զծերի միջև առկա անհրաժեշտ տարածություն,

- բոլոր սարքավորումները շահագործվում են տեխնիկական փաստաթղթերին համապատասխան,

- արգելվում է մեխանիզմների և սարքավորումների շահագործում տեխնիկական անձնագրերով սահմանված բեռնվածությունների (ճնշում, հոսանքի ուժ, լարում և այլն) գերազանցման դեպքում,

- կտրող սայրերով գործիքների, սարքերի տեղափոխումը պետք է իրականացվի պաշտպանիչ ծածկաշապիկներով,

- աշխատաժամանակի առավելագույն տևողությունը չի գերազանցելու օրական 10 ժամից (հանգստի և սնվելու համար՝ ընդմիջումը ներառյալ),

- աշխատանքները պետք է իրականացվեն ընդհատվող՝ 6-օրյա աշխատանքային շաբաթով,

- աշխատանքային շաբաթը ընդհատվելու է նաև տոնական ու հիշատակի հանգստյան օրերին:

Աշխատակիցները պետք է ապահովված լինեն հանգստի և սննդի ընդունման հարմարավետ տարածքով՝ աշխատանքները սպասարկվելու են բեռնարկղային տիպի ճաշարանն ու ջրցուղարանը:

7. ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԻՐԱՎԻՃԱԿՆԵՐ

Արտակարգ իրավիճակների պատրաստ լինելու համար հայցվող տարածքում նախատեսվում են շարժական կապի միջոցներ, առաջին բուժօգնության միջոցներ, անվտանգության կանոնների վերաբերյալ անձնակազմի գիտելիքների ստուգում:

Երևակման տարածքում արտակարգ իրավիճակները կարող են պայմանավորված լինեն հետևյալ գործոններով.

1) Երկրաշարժ՝ հաշվի առնելով, որ Հանրապետության տարածքը գտնվում է սեյսմիկ ակտիվ գոտում: Ըստ ՀՀ քաղաքաշինության նախարարի 2006 թվականի փետրվարի 3-ի «Սեյսմակայուն շինարարություն. նախագծման նորմեր» N 24-Ն հրամանի՝ 1-ին տեղամասի տարածքը գտնվում է 1-ին սեյսմիկ գոտում, որին բնորոշ է 300սմ/վրկ² կամ 0.3g գրունտի հորիզոնական արագացման մեծություն:

Նախատեսվում է մշակել ուժեղ երկրաշարժերի դեպքում գործողությունների պլան՝ վտանգավոր տարածքներից աշխատակիցների ապահով տարահանումն իրականացնելու նպատակով: Անվտանգության տեխնիկայի կանոնների վերաբերյալ հրահանգավորում իրականացնելու ժամանակ առանձին ներկայացվելու են նաև երկրաշարժերի ժամանակ աշխատակիցների պահվածքի կանոնները, գործողությունների հաջորդականությունը: Աշխատանքները սպասարկող կենցաղային նշանակության վազոն-տնակում նախատեսվում են առաջին օգնության դեղորայքային փաթեթներ:

2) Երևակման տարածքում սողանքային մարմիններ չկան, հետևաբար սողանքային երևույթների հետ կապված արտակարգ իրավիճակներ չեն լինելու:

3) Հրդեհներ՝ կապված մարդածին գործոնների հետ: Հրդեհային անվտանգությունն ապահովելու համար աշխատակիցները տեղեկացվելու են տեխնոլոգիական պրոցեսներում օգտագործվող նյութերի հրդեհավտանգության վերաբերյալ: Նշանակվելու է հրդեհային անվտանգության համար պատասխանատու անձ, մշակվելու է հրդեհի դեպքում անձնակազմի գործողությունների պլան: Տեղամասի տարածքում՝ հատուկ հատկացված վայրում տեղադրվելու են հրդեհաշիջման սկզբնական միջոցներ՝ կրակմարիչներ, ավազով արկղ, բահ:

3) Անբարենսպաստ օդերևութաբանական պայմանների (քամու արագացում, անհողմություն, անոմալ բարձր շոգ կամ ցուրտ, թանձր մառախուխ, ամպրոպ):

Անբարենպաստ օդերևութաբանական պայմանների իհայտ գալու դեպքում կիրառվում են հետևյալ միջոցառումները (ըստ իրավիճակի).

- ավելացվում է կատարվելիք ջրցանը,
- կրճատվում է աշխատանքի տևողությունը,
- կրճատվում է միաժամանակ աշխատող մեքենաների և մեխանիզմների քանակությունը,
- նվազեցվում է փոշեգոյացման հետ կապված աշխատանքների ծավալները,
- բեռնատար մեքենաները կահավորվում են հատուկ մառախուղի լույսերով,
- աշխատակիցները պատսպարվում են արտադրական հրապարակում տեղադրված վազոն-տնակում:

Երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքների անվտանգ իրականացման նպատակով.

- աշխատանքի են թույլատրվում անձիք, որոնք ունեն հատուկ պատրաստվածություն և որակավորում,
- օգտագործել մեքենաներ և մեխանիզմներ, սարքավորումներ և նյութեր, որոնք համապատասխանում են անվտանգության պահանջներին և սանիտարական նորմերին,
- անցկացնել պլանային-զգուշացնող համալիր վերանորոգումներ, պրոֆիլակտիկ աշխատանքներ և այլ դիտարկումներ,
- աշխատանքի ժամանակ պետք է պահպանվեն անվտանգության տեխնիկայի կանոնները:

Նախատեսվում է կատարել պլանային աշխատանքներ ուղղված արտադրական տրավմատիզմի նվազեցմանը, ժամանակին, ոչ ուշ քան երեք ամիսը մեկ, աշխատակիցների հետ անցկացնել հրահանգավորում անվտանգության տեխնիկայի գծով:

8. ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ՄՇՏԱԴԻՏԱՐԿՄԱՆ (ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ) ՊԼԱՆ

Երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքների ընթացքում ընկերությունը իրականացնելու է շրջակա միջավայրի վրա բացասական ազդեցության կանխարգելմանն և մեղմացմանն ուղղված հետևյալ մշտադիտարկումները.

1. մթնոլորտային օդ կատարվող աղտոտող նյութերի արտանետումների որակական և քանակական պարամետրերի պարբերական չափումներ՝ յուրաքանչյուր շաբաթը մեկ անգամ;
2. լեռնատրանսպորտային սարքավորումների աշխատանքային վիճակի՝ մասնավորապես չեզոքացուցիչ սարքավորումների սարքին վիճակի պարբերական մշտադիտարկումներ, տարին մեկ անգամ հաճախականությամբ ;
3. օգտագործված մեքենայական յուղերով ու քսայուղերով արտադրական երևակման տարածքի հնարավոր աղտոտումից խուսափելու նպատակով մշտադիտարկումներ՝ տարեկան մեկ անգամ;
4. Ողջի գետի ջրերի նմուշարկում աշխատանքների ընթացքում յուրաքանչյուր ամիսը մեկ անգամ՝ պղտորության ուսումնասիրության նպատակով;
5. կենսաբազմազանության ուսումնասիրություն, նկարագրում՝ տարածքին բնորոշ վայրի բնության ներկայացուցիչների քանակ, աճելավայրերի և ապրելավայրերի տարածք, պոպուլյացիայի փոփոխություն (հստակ դիտարկան կետ նշել հնարավոր չէ, դիտարկումը կատարվելու է տեղամասում և հարակից տարածքներում):

Ընդերքօգտագործման հետևանքով բնապահպանական կորուստների նվազեցման, անվերադարձ ազդեցության կանխարգելման և աղտոտվածության ուսումնասիրության նպատակով վերցված նմուշների լաբորատոր հետազոտությունը նախատեսվում է իրականացնել հավատարմագրված, համապատասխան հավաստագրեր ունեցող լաբորատորիաներում :

Տարածքի կենսաբազմազանության մշտադիտարկումը կատարվելու է պայմանագրային հիմունքներով՝ կենսաբանի և բուսականի կողմից:

Ստացված տեղեկատվությունը ներկայացվելու է ՀՀ Շրջակա միջավայրի նախարարություն՝ ՀՀ կառավարության 22.02.2018թ.-ի N191-Ն որոշման պահանջներին համաձայն:

Մշտադիտարկման նպատակով ընկերությունը տարեկան մասնահանելու է 765.0հազ.դրամ:

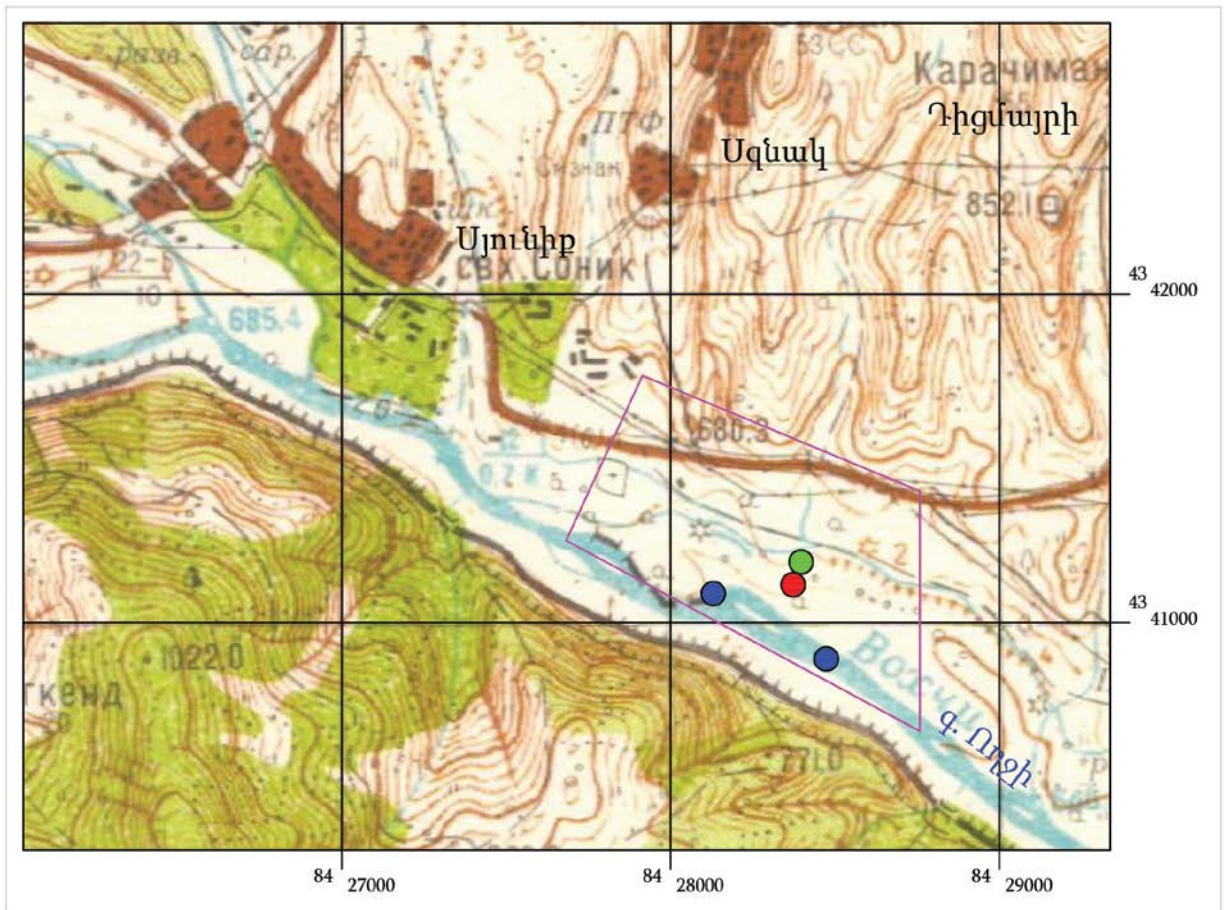
Մշտադիտարկումների վերաբերյալ տեղեկատվությունը ներկայացվում է նաև աղյուսակ 17-ում:

Աղյուսակ 17.

Մշտադիտարկումների օբյեկտը	Ցուցանիշը	Մշտադիտարկումների տեսակը	Նվազագույն հաճախականությունը
1	2	3	4
Մթնոլորտային օդ, հայցվող տարածք, աշխատանքների իրականացման վայր	Փոշի, ածխածնի օքսիդ, ազոտի օքսիդներ, մուր, ծծմբային անհիդրիդ	Նմուշառում, նմուշի լաբորատոր հետազոտություն, չափումներ ավտոմատ չափման սարքերով	Աշխատանքների իրականացման վայր, շաբաթական մեկ անգամ՝ 24 ժամ տևողությամբ
Հողային ծածկույթ, տեղամասի տարածք	Հողերում նավթամթերքների պարունակությունը	Նմուշառում, նմուշի լաբորատոր հետազոտություն	Ամսական մեկ անգամ
Ողջի գետի ջրեր	Պղտորություն	Նմուշառում, նմուշի լաբորատոր հետազոտություն	Շաբաթական մեկ անգամ
Վայրի բնություն, կենսամիջավայր, կարմիր գրքում ընդգրկված, էնդեմիկ տեսակներ. Հայցվող տարածք	Տարածքին բնորոշ վայրի բնության ներկայացուցիչների քանակ, աճելավայրերի և ապրելավայրերի տարածք, պոպուլյացիայի փոփոխություն	Հաշվառում, նկարագրություն, քարտեզագրում	Տարեկան մեկ անգամ

Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության աղտոտման կանխարգելման մոնիտորինգի կետերի տեղադիրքը ներկայացված է ստորև նկար 17-ում:

ՄՇԱՐԻՏԱՐԿՄԱՆ ԿԵՏԵՐԻ ԲԱՇԽՄԱՆ
ՍԽԵՄԱՏԻԿ ՔԱՐՏԵԶ

ՊԱՅՄԱՆԱԿԱՆ ՆՇԱՆՆԵՐ

- Ողջի գետի ջրերի նմուշարկման կետ
- Ուսումնասիրության տարածքի նավթամթերքներով աղտոտվածության մշտադիտարկման կետ
- Մթնոլորտային օդի աղտոտվածության դիտակետ
- ◊ Կենսաբազմազանության դիտարկման տարածք

Նկար 17.

Մշտադիտարկման կետերի տեղադիրքը արտացոլված է պայմանականորեն, այն կարող է փոփոխվել՝ կախված տվյալ պահին աշխատանքների իրականացման վայրից :

Գրականություն

1. Շրջակա միջավայրի նախարարության «Հիդրոօդերևութաբանության և մոնիթորինգի կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի պաշտոնական կայքի
2. Почвы Армянской ССР. Ред./ Р.А. Эдилян, Г.П. Петросян, Н.Н. Розов. Ереван: “Айастан”, 1976 г.
3. Հայաստանի բույսերի Կարմիր Գիրք.– 2010թ.
4. Հայաստանի կենդանիների Կարմիր Գիրք.– 2010թ.
5. Флора Армении / под ред. А.Л.Тахтаджяна. – Ереван: изд-во АН Арм ССР
6. Животный мир Армянской ССР. Даль С.К ,1954
7. “Флора и растительность рек и озер Армении и их народнохозяйственное значение”. А.М. Барсегян
8. “Растительность Армянской ССР”. Магакьян А.К.
9. “Флора, растительность и растительные ресурсы Армении”, Институт ботаники НАН РА Армянское ботаническое общество. Ереван
10. “Дикорастущие съедобные растения Армении”. А.П. Тер-Восканян, Ученые записки Ереванского государственного института.
11. “Цветущие уголки биоразнообразия”, FAO,
<http://www.fao.org/3/i1687r/i1687r08.pdf>
12. ՀՀ Սյունիքի մարզպետարանի պաշտոնական կայք
13. Կապան համայնքի պաշտոնական կայք

	ՀՈՂԱՄԱՍԻ ՀԱՏԱԿԱԳԻԾ			Ձև 1
Մասնավանաստեր	Կապան			
	Ստորգ. համայնք. հասցե			
	Հողատիրություն հիմք			

Գրանցման կետեր	Հողամասի		Գծային չափերը (մ)
	Y	X	
1	4340845.45	8628350.32	58.23
2	4340984.27	8628316.92	23.23
3	4341003.62	8628304.37	23.07
4	4341026.51	8628300.23	56.63
5	4341083.05	8628303.60	23.67
6	4341101.13	8628318.87	18.28
7	4341111.12	8628334.18	26.72
8	4341118.26	8628359.41	36.94

Մասերես հա	1.39000	Մասշտաբ	1:2000
Ծածկաթիլ		Գ. Սիրոբյան	0307
Նպատակային նշանակություն	Գյուղատնտեսական	Միջ	
Գործարանական նշանակություն	Վարելառի	«ԼԵՎԻՆՅԱՆ» ՍՊԸ	09418253
<i>Էլեկտրոնային ստորագրություն</i>			

Մտրագրություն	
Իրավաբանական անձի անվանումը	Հ.Կ.Գ.
Ստորագրություն	
Մտրագրության ամսաթիվ	08.07.2022թ.
Հաստատվել է	11.07.2022թ.

Հողամասի		
Զբոսաշրջիկ (տեղամաս) կոդ	Կոորդինատներ	Գճային չափերը (մ)
9	4341118.30 8628396.36	34.47
10	4341114.44 8628430.60	153.02
1	4340945.45 8628350.32	

Ռավակիրում ունեցող անձ	Գ.Արսուրյան
Ռավակիրման վճարական համարը	0307
Ստորագրություն	
Իրավաբանական անձի տվյալները	«ԼԵՎԻՏՏՈՒՄ» ԲԻՐԸ
ԳԿԳԳ	0941625310000
Ստորագրություն	
ամիս	գալիսընթացին
ամսաթիվ	հաստատված 08.07.2022թ
	կազմման 11.07.2022թ

